

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

UEF | SPATiA

ALUE- JA KUNTATUTKIMUSKESKUS

**ALKUVOIMA – ÄLYKÄS SOPEUTUMINEN
POHJOIS-KARJALAN MAASEUDULLA -HANKE**

Heinäveden kuntaprofiili

**Simo Rautiainen, Arja Jolkkonen, Arja Kurvinen,
Virpi Lemponen, Antti Tiilikainen**

2023

maaseuturahasto

MAASEUTU 2020

Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

SISÄLTÖ

1 TOIMINTAYMPÄRISTÖ	4
2 VÄESTÖN MUUTOKSET	8
2.1 VÄESTÖMÄÄRÄ	8
2.2 IKÄRAKENNE	10
2.3 SYNTYVYYS JA KUOLLEISUUS	12
2.4 MUUTTOLIIKE	14
2.5 PÄÄASIALLINEN TOIMINTA JA KOULUTUS	16
2.6 KAUSIASUKKAAT	18
3 TYÖLLISTYMISSMAHDOLLISUUDET	20
3.1 TYÖPAIKAT	20
3.2 TYÖVOIMA	28
4 PALVELUJEN TARVE JA SAAVUTETTAVUUS	35
5 KUNTATALOUS	39
6 STRATEGISET VALINNAT JA UUSIUTUMINEN	45

KARTAT

Kartta 1. Heinäveden sijainti ja yhdyskuntarakenne. Lähde: Suomen ympäristökeskus, YKR.	4
Kartta 2. Heinäveden väestömäärä 1 km * 1 km -ruuduittain vuonna 2021. Lähde: Suomen ympäristökeskus, YKR.	5
Kartta 3. Heinäveden väestömäärän muutos 1 km * 1 km -ruuduittain vuosina 2000–2020. Lähde: Suomen ympäristökeskus, YKR.	9
Kartta 4. Heinäveden työpaikat kunnan osa-alueittain vuonna 2020 sekä työpaikkojen määrän muutos vuosina 2010–2020. Lähde: Tilastokeskus, Elinkeinorakenne ja työssäkäynti.	22
Kartta 5. Heinäveden työllisen työvoiman työpaikkojen sijaintikunnat vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, Elinkeinorakenne ja työssäkäynti.	33
Kartta 6. Aikaetäisyys lähimpään palvelukeskukseen maanteitä pitkin henkilöautolla sekä keskusten palvelualueiden (alue, jolta on lyhin matka ko. keskukseen) rajat. Lähde: Väylävirasto, Digiroad.	38

KUVIOT

Kuvio 1. Heinäveden väestömäärä 2000–2021 ja väestöennuste 2022–2040. Lähde: Tilastokeskus, Väestörakenne; Väestöennuste.	8
Kuvio 2. Heinäveden väestönmuutokset vuosina 2000–2021. Lähde: Tilastokeskus, Syntyneet.	10
Kuvio 3. Heinäveden väestö ikäryhmittäin, väestön keski-ikä sekä väestöllinen huoltosuhde, lapsihuoltosuhde ja vanhushuoltosuhde vuosina 2000–2021. Lähde: Tilastokeskus, Väestörakenne.	11

Kuvio 4. Heinäveden väestöpyramidit vuosina 2000 ja 2021. Lähde: Tilastokeskus, Väestörakenne.	11
Kuvio 5. Heinäveden luonnollinen väestönmuutos vuosina 2000–2021. Lähde: Tilastokeskus, Kuolleet.	12
Kuvio 6. Syntyneiden määrä äidin iän mukaan Heinävedellä vuosina 2000–2021. Lähde: Tilastokeskus, Syntyneet.	12
Kuvio 7. 20–44-vuotiaiden naisten määrä ja osuus Heinäveden väestöstä vuosina 2000– 2021. Lähde: Tilastokeskus, Väestörakenne.	13
Kuvio 8. Kuolleiden määrä ikäryhmittäin sekä yleinen kuolleisuusluku Heinävedellä vuosina 2000–2020. Lähde: Tilastokeskus: Kuolleet; Väestörakenne.	13
Kuvio 9. Kuntien välinen nettomuutto ja nettomaahanmuutto vuosina 2000–2021 Heinävedellä. Lähde: Tilastokeskus, Muuttoliike.	14
Kuvio 10. Kuntien välinen nettomuutto ikäryhmittäin vuosina 2000–2021 Heinävedellä. Lähde: Tilastokeskus, Muuttoliike.	15
Kuvio 11. Tulomuutto Heinävedelle lähtöalueen mukaan vuosina 2000–2021. Lähde: Tilastokeskus, Muuttoliike.	16
Kuvio 12. Lähtömuutto Heinävedeltä tuloalueen mukaan vuosina 2000–2021. Lähde: Tilastokeskus, Muuttoliike.	16
Kuvio 13. Heinäveden väestö pääasiallisen toiminnan mukaan sekä taloudellinen huoltosuhde vuosina 2000–2020. Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäynti.	17
Kuvio 14. Kausiasukkaiden määrä ja suhde vakituisten asukkaiden määrään Heinävedellä vuosina 2000–2020. Lähde: Tilastokeskus, Maaseutuindikaattorit.	19
Kuvio 15. Heinäveden alueella työssäkäyvien (työpaikkojen) määrä sekä työnantajasektorien osuus työpaikoista vuosina 2000–2020. Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäynti.	20
Kuvio 16. Heinäveden alueella työssäkäyvät (työpaikat) työnantajasektorin ja sukupuolen mukaan vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäynti.	21
Kuvio 17. Heinävedellä asuva työvoima vuosina 2000–2020. Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäynti.	29
Kuvio 18. Heinäveden työllisyysaste sekä työttömien osuus työvoimasta vuosina 2000– 2020. Lähde: Tilastokeskus, StatFin, Kuntien avainluvut.	31
Kuvio 19. Heinävedellä asuvat työlliset työpaikan sijainnin mukaan vuosina 2000–2020. Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäynti.	33
Kuvio 20. Heinäveden alle 15-vuotiaan väestön ennustettu määrä ja osuus koko väestöstä vuosina 2022–2040. Lähde: Tilastokeskus, Väestöennuste.	35
Kuvio 21. Syntyneiden sekä 6-, 7- ja 16-vuotiaiden ikäluokkien ennustettu koko Heinävedellä vuosina 2022–2040. Lähde: Tilastokeskus, Väestöennuste; Väestörakenne.	36
Kuvio 22. 65 vuotta täyttäneiden ennustettu määrä ja osuus Heinäveden väestöstä vuosina 2022–2040. Lähde: Tilastokeskus, Väestöennuste; Väestörakenne.	37
Kuvio 23. Heinäveden kuntakonsernin kertynyt ylijäämä ja omavaraisuusaste vuosina 2016–2021. Lähde: Kuntaliitto, Kuntatalouden tilastot.	40
Kuvio 24. Heinäveden kuntakonsernin vuosikatteen suhde poistoihin vuosina 2016–2021. Lähde: Kuntaliitto, Kuntatalouden tilastot.	41
Kuvio 25. Heinäveden tuloveroaste sekä verotulot vuosina 2016–2021. Lähde: Kuntaliitto, Kuntatalouden tilastot.	42

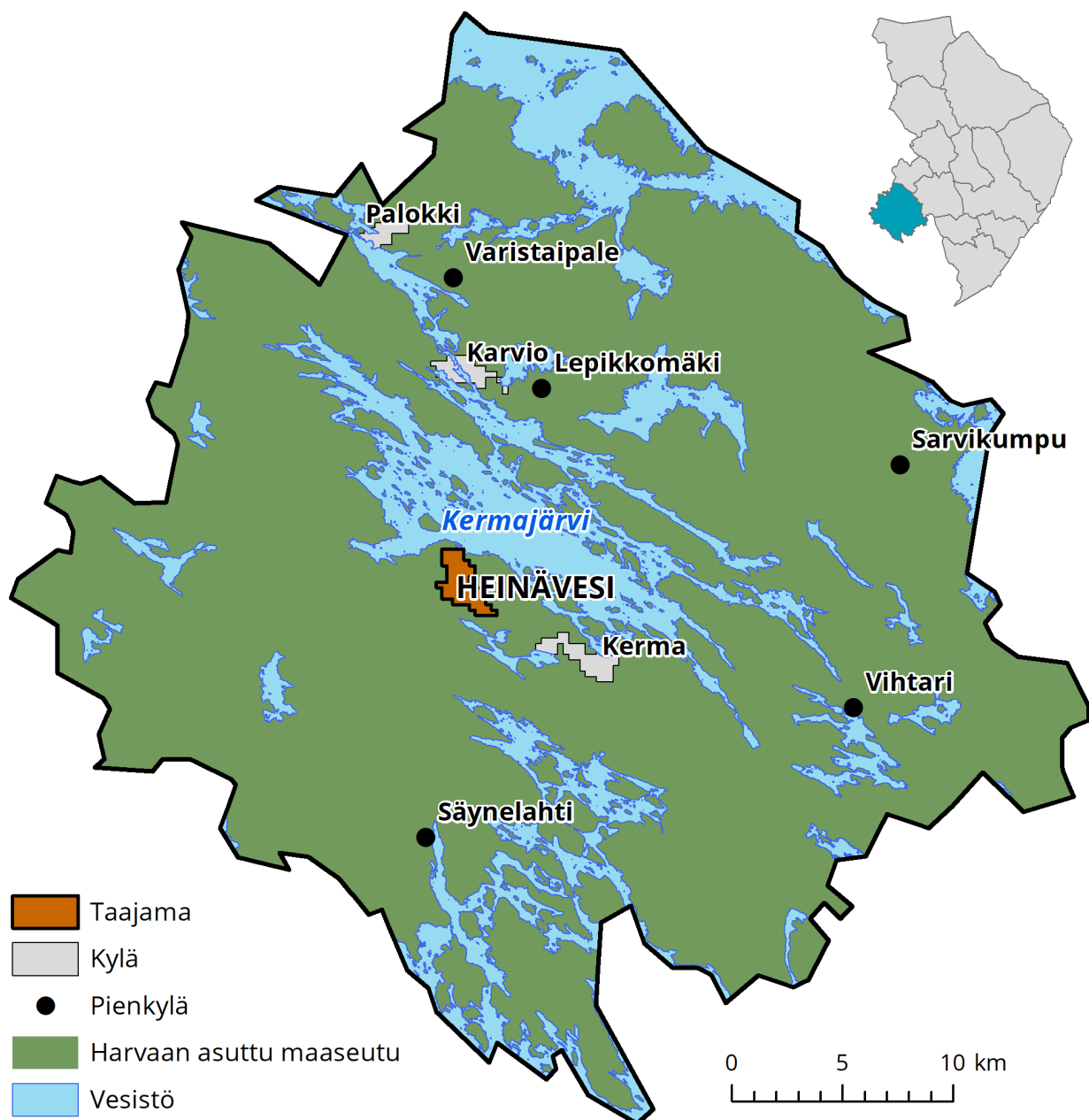
Kuvio 26. Heinäveden kuntakonsernin lainat ja vuokravastuut vuosina 2016–2021. Vuoteen 2018 asti on huomioitu ainoastaan konsernin lainakanta, vuodesta 2019 alkaen myös vuokravastuut. Lähde: Kuntaliitto, Kuntatalouden tilastot.	43
Kuvio 27. Heinäveden suhteellinen velkaantuneisuus vuosina 2016–2021. Lähde: Kuntaliitto, Kuntatalouden tilastot.	44

TAULUKOT

Taulukko 1. Heinäveden väestön tunnusluvut vuonna 2021. Lähde: Tilastokeskus, Väestörakenne ja Kuntien avainluvut; Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet. ...	7
Taulukko 2. Heinäveden 15–64-vuotias väestö korkeimman suoritettun koulutusasteen ja ikäryhmän mukaan vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, Väestön koulutus rakenne.	18
Taulukko 3. Heinäveden työpaikat pääelinkeinon ja kunnan osa-alueen mukaan vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, Elinkeinorakenne ja työssäkäynti.	22
Taulukko 4. Heinäveden työpaikat toimialoittain ja sukupuolen mukaan vuonna 2019. Taulukossa on korostettu Pohjois-Karjalan älykkään erikoistumisen alat sekä muut paikallisesti merkittävät toimialat. Lähde: Tilastokeskus, Maaseutuindikaattorit.	23
Taulukko 5. Yritysten toimipaikat Heinävedellä toimialoittain vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, Kunnittainen toimipaikkatilasto. (. = salattu tieto).....	25
Taulukko 6. Heinäveden yritysten koko henkilöstön määrän mukaan vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, Kunnittainen toimipaikkatilasto.	26
Taulukko 7. Heinäveden työpaikkaomavaraisuus toimialan ja sukupuolen mukaan vuonna 2019. Lähde: Tilastokeskus, Maaseutuindikaattorit.....	27
Taulukko 8. Heinäveden alueella työssäkäyvät kotikunnan ja toimialan mukaan vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, Elinkeinorakenne ja työssäkäynti. (* prosenttia alueella työssäkäyvistä)	28
Taulukko 9. Heinäveden työllinen työvoima ammattiaseman ja sukupuolen mukaan vuonna 2019. Lähde: Tilastokeskus, Elinkeinorakenne ja työssäkäynti.	29
Taulukko 10. Heinäveden työllinen työvoima toimialan ja korkeimman suoritettun koulutusasteen mukaan vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, Elinkeinorakenne ja työssäkäynti.....	30
Taulukko 11. Työttömyys Heinävedellä lokakuussa 2020, 2021 ja 2022. Lähde: TEM, Työväilytilasto.....	32
Taulukko 12. Heinäveden työllinen työvoima työpaikan sijaintikunnan ja toimialan mukaan vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, Elinkeinorakenne ja työssäkäynti. (* prosenttia työllisestä työvoimasta)	34
Taulukko 13. Heinäveden kunnan asukkaiden aikaetaisyys henkilöautolla lähimpään palvelukeskukseen vuonna 2021. Lähde: Suomen ympäristökeskus, YKR; Väylävirasto, Digiroad.	38
Taulukko 14. Heinäveden kuntakonsernin taloudelliset tunnusluvut vuonna 2021. Lähde: Kuntaliitto, Kuntatalouden tilastot; Tilastokeskus, Kuntien avainluvut.....	39

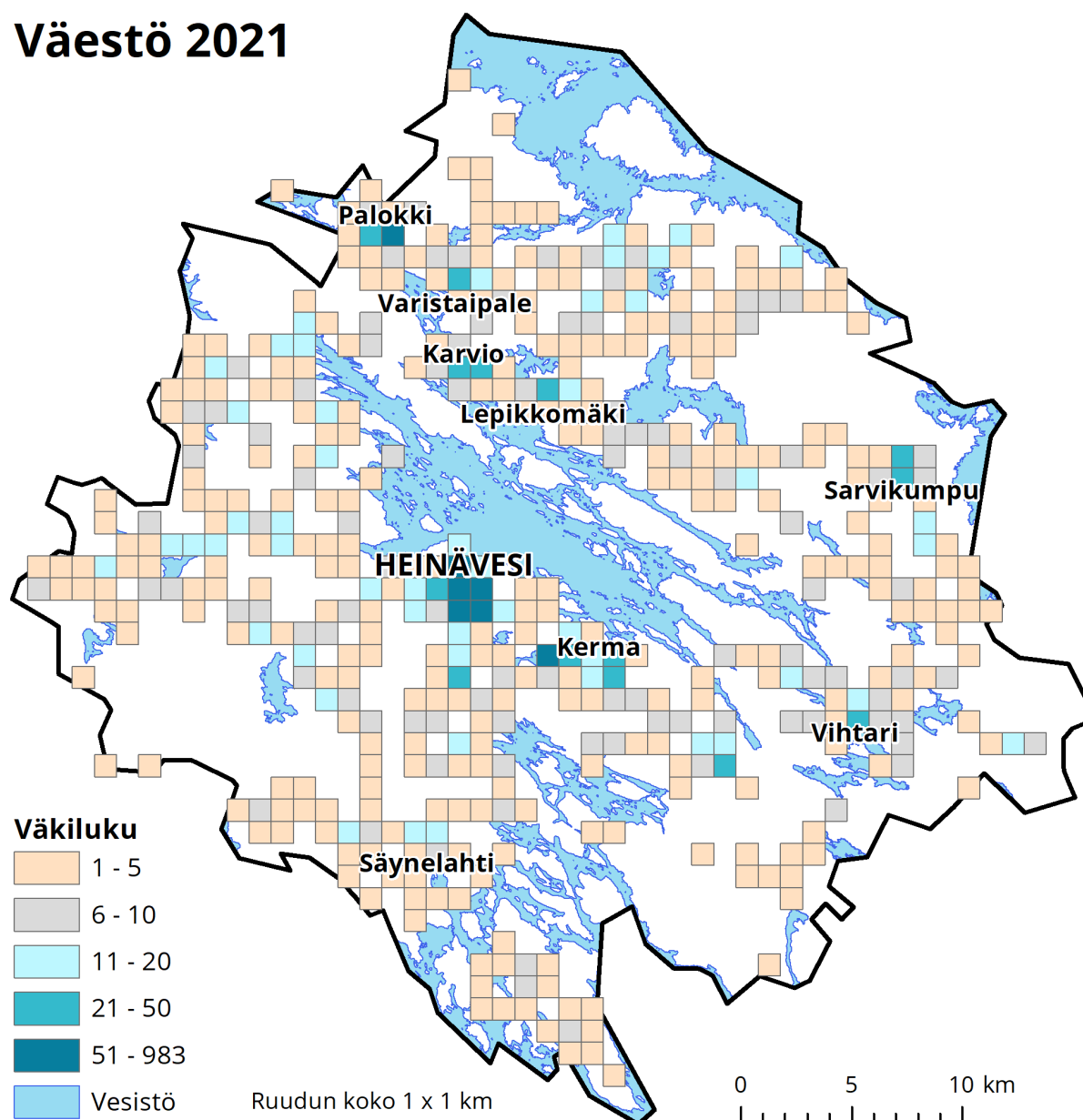
1 TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Heinävesi on kunta Pohjois-Karjalan länsilaidalla. Se rajautuu kaakossa Etelä-Savon maakuntaan ja lounaassa sekä luoteessa Pohjois-Savoon. Heinävesi vaihtoi maakuntaa Etelä-Savosta Pohjois-Karjalaan vuoden 2021 alussa. Matkaa Heinäveden kuntakeskuksesta maakuntakeskus Joensuuhun on maantietä pitkin noin 75 kilometriä matka-ajan ollessa tunnin. Kuntakeskus sijaitsee keskellä kuntaa ja kunnan sisäiset etäisyydet ovat varsin lyhyet verrattuna suurimpaan osaan maakunnan muita kuntia. Kuitenkin kuntaa halkovat Kermajärvi sekä muut Heinäveden reitin vesistöt aiheuttavat asiointimatkoihin kiertoa rikkoen yhdyskuntarakennetta. Heinävesi määrittyy Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) paikkatietopohjaisessa kaupunki-maaseutuluokituksessa kokonaan harvaan asutuksi maaseudeksi. SYKEN määritelmän mukaan harvaan asuttu maaseutu on paikalliselta elinkeinorakenteeltaan yksipuolista ja väestömäärältään harvaan asuttua aluetta, jonka yleisin maankäyttöluokka on metsä tai suo. (Kartta 1.)

Heinävedellä oli hieman yli 3 100 asukasta vuonna 2021. Heinäveden asutus on keskittynyt suurelta osin kunnan keskustaajamaan. Heinäveden kirkonkylä on kunnan ainoa taajama ja vuonna 2021 siellä asui yli 1 300 henkilöä. Kunnan taajama-aste oli 43 prosenttia, mikä oli merkittävästi matalampi kuin koko maassa ja Pohjois-Karjalassa keskimäärin. Haja-asutus-alueilla merkittävimmät asutuskeskittymät ovat Kerman, Karvion ja Palokin kylät, joissa asui vuonna 2021 yhteensä 400 henkilöä eli 13 prosenttia kuntalaisista. Muuten asutus on harvaa ja hajanaista kunnan reuna-alueiden ollessa laajalti asumattomia. Vuonna 2021 Heinäveden kunnan alueella oli 468 asuttua 1 x 1 km -väestöruutua, joiden keskimääräinen asukasmäärä oli noin 10 henkilöä ja asukasmäärän mediaani 4 henkilöä. 64 prosentissa asutuista ruuduista asui korkeintaan viisi henkilöä. Väestöruuduin mitattuna 55 prosenttia Heinäveden maapinta-alasta oli asumatonta. (Kartta 2.)

Väestö 2021

Kartta 2. Heinäveden väestömäärä 1 km * 1 km -ruuduittain vuonna 2021. Lähde: Suomen ympäristökeskus, YKR.

Taulukossa 1 on esitetty Heinäveden, Pohjois-Karjalan ja koko Suomen väestön tunnuslukuja. Koko Pohjois-Karjalan ja koko maan vertailulukuihin vaikuttaa oleellisesti väestöltään kasvavien kaupunkialueiden ja kaupungin läheisen maaseudun väestön suuri osuus.

Paikkatietopohjaisen kaupunki-maaseutuluokituksen mukaan Pohjois-Karjalan väestöstä lähes 60 prosenttia asui vuonna 2020 kaupunkialueilla tai kaupungin läheisellä maaseudulla. Koko maan vastaava luku oli 79 prosenttia. Kuntapohjaisen kaupunki-maaseutuluokituksen mukaan Joensuussa ja kaupunginläheisen maaseudun kunnissa – Kontiolahdella ja Liperissä – asui 64 prosenttia Pohjois-Karjalan väestöstä. Harvaan asutun maaseudun ja ydinmaaseudun kunnissa lähtömuutto, alhainen syntyvyys, työikäisen väestön vähäisyys sekä 65 vuotta täyttäneiden suuri osuus vaikuttavat huomattavasti väestörakenteeseen, työllisyyteen, työttömyyteen, palvelutarpeisiin ja kunnan talouteen.

Heinäveden väkiluku pienentyi vajaalla kolmanneksella vuosina 2000–2021. Väestön vähenemistä selittää sekä muuttoliike että syntyvyyttä korkeampi kuolleisuus. Vaikka lähtömuutto on ollut voimakasta, on kuntaan myös muuttanut uusia asukkaita. Hieman yli puolet Heinäveden asukkaista on syntyperäisiä heinävetisiä. Lähtömuuton voimakkuutta kuvaa se, että vain 26 prosenttia syntyperäisistä heinävetisistä asuu edelleen syntymäkunnassaan. Heinäveden väestöstä oli suomenkielisiä 97 prosenttia vuonna 2021. Vieraskielisistä neljäsosa oli venäjänkielisiä, joita kunnan asukkaista oli 0,7 prosenttia. (Taulukko 1.)

Pohjois-Karjalassa lasten (alle 15-vuotiaiden) osuus väestöstä on koko maata (15,4 %) alhaisempi. Lasten osuus väestöstä oli Heinävedellä kymmenen prosenttia ja koko Pohjois-Karjalassa 13,4 prosenttia. Pohjois-Karjalassa myös 15–64-vuotiaiden osuus väestöstä on pienempi kuin koko maassa (62 %) keskimäärin. Heinävedellä väestöstä oli 15–64-vuotiaita 50 prosenttia ja Pohjois-Karjalassa 59 prosenttia. Heinävetisten keski-ikä (54,8) oli vuonna 2021 lähes yhdeksän vuotta korkeampi kuin maakunnan väestön keski-ikä. Pohjoiskarjalaisten keski-ikä oli yli kaksi vuotta koko maan väestön keski-ikää korkeampi. Heinäveden väestöllinen huoltosuhde oli 101,4 ja koko Pohjois-Karjalan 70,4. Sataa työikäistä heinävetistä kohden oli 20 lasta ja 82 65 vuotta täyttänyttä. Heinäveden sairastavuusindeksi oli 141,4 ja koko Pohjois-Karjalan 120,6. (Taulukko 1.)

Pohjois-Karjalan 15 vuotta täyttäneestä väestöstä 74 prosenttia oli suorittanut perusasteen jälkeisen tutkinnon, mikä vastasi koko maan keskimääräistä osuutta. Heinävedellä perusasteen jälkeisen tutkinnon suorittaneiden osuus oli 64 prosenttia. Ammatillisten tutkintojen lisäksi ammatillisella koulutuksella, joka ei ole tutkintoon tähtäävää (esim. osa työvoimakoulutuksesta), on tärkeä rooli työvoiman osaamisen kehittämisessä. Pohjois-Karjalassa on järjestetty paljon myös ei-tutkintotavoitteista työvoimakoulutusta. (Taulukko 1.)

Heinävetisistä 18–64-vuotiaista kuului vuonna 2020 pääasiallisen toiminnan mukaan työvoimaan (työlliset + työttömät) 78 prosenttia. Vastaava osuus oli Pohjois-Karjalassa 77 prosenttia ja koko maassa 80 prosenttia. Työttömyys on ollut Pohjois-Karjalassa pitkään maan korkeinta. Vuonna 2020 pohjoiskarjalaisista työvoimaan kuuluneista oli työttömänä 16,9 prosenttia ja heinävetisistä 16,2 prosenttia. Myös koko maassa työttömien osuus oli suhteellisen korkea (13,5 %) koronapandemian vuoksi. Työllisyysaste (työllisten osuus 18–64-vuotiaista) oli Heinävedellä 64,7, mikä oli yhden prosenttiyksikön koko Pohjois-Karjalan lukua suurempi. Heinäveden koko väestöstä 62 prosenttia oli työvoiman ulkopuolella. Tätä selittää se, että 45 prosenttia Heinäveden väestöstä oli eläkeläisiä. Myös koko Pohjois-Karjalassa eläkeläisten osuus väestöstä oli korkea (31,6 %) koko maahan (26 %) verrattuna. Heinäveden taloudellinen huoltosuhde, joka kuvaa kuinka monta työvoiman ulkopuolella olevaa ja työtöntä on yhtä työllistä kohti, oli Heinävedellä 212,7 ja koko Pohjois-Karjalassa 175,4. (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Heinäveden väestön tunnusluvut vuonna 2021. Lähde: Tilastokeskus, Väestörakenne ja Kuntien avainluvut; Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet¹.

Väestön tunnusluvut 2021	Heinä- vesi	Pohjois- Karjala	Suomi
Väestö	3 136	163 281	5 548 241
Muutos 2000–2021	-1 442	-12 906	367 126
Muutos 2000–2021, %	-31,5	-7,3	7,1
Naisten osuus, %	48,8	50,2	50,6
Alle 15-vuotiaiden osuus, %	9,8	13,4	15,4
15–64-vuotiaiden osuus, %	49,6	58,7	61,6
65 vuotta täyttäneiden osuus, %	40,5	27,9	23,1
Keski-ikä, molemmat sukupuolet	54,8	46,2	43,6
Väestöllinen huoltosuhde	101,4	70,4	62,4
Lapsihuoltosuhde	19,8	22,9	25,0
Vanhushuoltosuhde	81,6	47,5	37,5
Suomenkielisten osuus, %	96,9	95,5	86,5
Ruotsinkielisten osuus, %	0,3	0,1	5,2
Vieraskielisten osuus, %	2,8	4,4	8,3
Venäjänkielisten osuus, %	0,7	2,4	1,6
Ulkomaalaistaustaisten osuus, %	2,8	4,4	8,5
Ev.lut. kirkkoon kuuluvien osuus, %	74,2	69,3	66,6
Muihin uskontokuntiin kuuluvien osuus, %	4,4	6,6	2,8
Uskontokuntiin kuulumattomien osuus, %	21,5	24,1	30,6
Vähintään toisen asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneistä, % (2020)	63,8	74,5	74,2
Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneistä, % (2020)	21,5	27,0	32,6
18–64-vuotiaiden työvoimaosuus, % (2020)	77,5	76,8	80,4
18–64-vuotiaiden työllisyysaste, % (2020)	64,7	63,6	69,5
18–74-vuotiaiden työttömyysaste, % (2020)	16,2	16,9	13,5
Työvoiman ulkopuolella olevien osuus, % (2020)	61,9	56,3	52,4
Eläkeläisten osuus väestöstä, % (2020)	45,2	31,6	26,0
Taloudellinen huoltosuhde (2020)	212,7	175,4	142,2
Sairastavuusindeksi, ikävakioitu (2019)	141,4	120,6	100,0
Alueella syntyneitä, jotka ovat Suomen väestössä	6 880	210 300	5 073 464
Asuinalueellaan syntyneiden osuus, %	56,3	73,1	42,6
Syntymäalueellaan asuvien osuus, %	25,6	56,8	46,5
Väestötiheys, as./km ²	3,0	8,7	18,3
Taajama-aste, % (2020)	43,0	73,0	86,6
Sisemmällä kaupunkialueella asuvien osuus, % (2020)	0,0	19,5	37,4
Ulomalla kaupunkialueella asuvien osuus, % (2020)	0,0	18,9	23,9
Kaupungin kehysalueella asuvien osuus, % (2020)	0,0	11,3	10,8
Maaseudun paikalliskeskuksissa asuvien osuus, % (2020)	0,0	7,1	5,5
Kaupungin läheisellä maaseudulla asuvien osuus, % (2020)	0,0	10,1	7,1
Ydinmaaseudulla asuvien osuus, % (2020)	0,0	15,6	9,3
Harvaan asutulla maaseudulla asuvien osuus, % (2020)	98,5	16,5	4,8

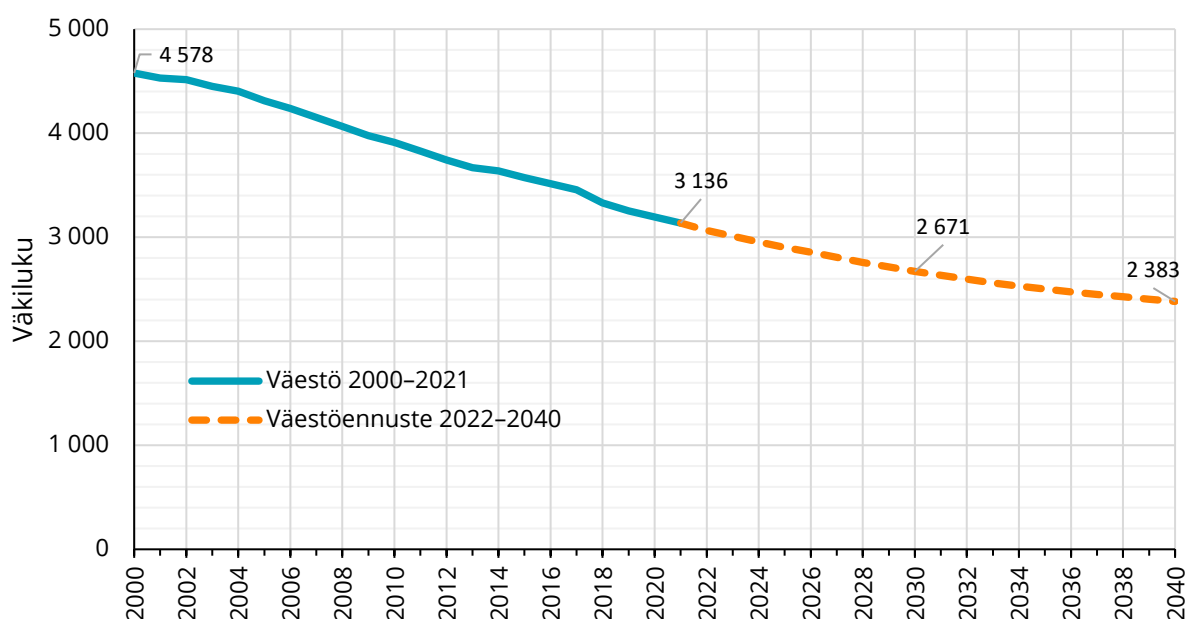
¹ Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkkojulkaisu]. ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 12.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/taarak>; Kuntien avainluvut: <https://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?year=2021&active1=SSS>; Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. THL:n ikävakioitu sairastavuusindeksi, Viitattu 14.9.2022.

2 VÄESTÖNMUUTOKSET

Väestönmuutoksia kuvataan seuraavaksi väestö- ja ikärakenteen kehityksellä sekä muutto- liikkeen vaikutuksilla. Väestömäärä vähenee sekä tulomuuttoa suuremman lähtömuuton että syntyvyyden alenemisen vuoksi. Voimakas lähtömuutto vaikuttaa nopeasti väestömäärän vähenemisenä ja jo vuosikymmeniä jatkunut nuorten ja nuorten aikuisten poismuutto ilmenee alhaisena syntyvyytenä ja väestön vanhenemisena (Copus ym. 2021²). Väestörakenne kuvataan ikä- ja koulutusrakenteella sekä väestön pääasiallisella toiminnalla.

2.1 VÄESTÖMÄÄRÄ

Heinäveden väkiluku vähentyi vuosina 2000–2021 yhteensä 1 442 henkilöllä. Vuonna 2000 asukkaita oli 4 578 ja vuoden 2021 lopussa 3 136. Väestö vähentyi 20 vuodessa melkein kolmanneksella (–31,5 %). Vuotuinen vähenemä oli 15–125 henkilöä. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan Heinäveden väkiluku vähenee edelleen. Ennusteen mukaan heinävestisiä on 2 671 vuonna 2030 ja 2 383 vuonna 2040. Näin väestön määrä vähentyisi seuraavan 20 vuoden aikana noin 750 henkilöllä (–24 %). Ennusteen mukaan väestön vähentyminen hidastuu siten, että vuotuinen vähenemä olisi 43 henkilöä (–1,6 %) vuonna 2030 ja 21 henkilöä (–0,9 %) vuonna 2040. (Kuvio 1.)

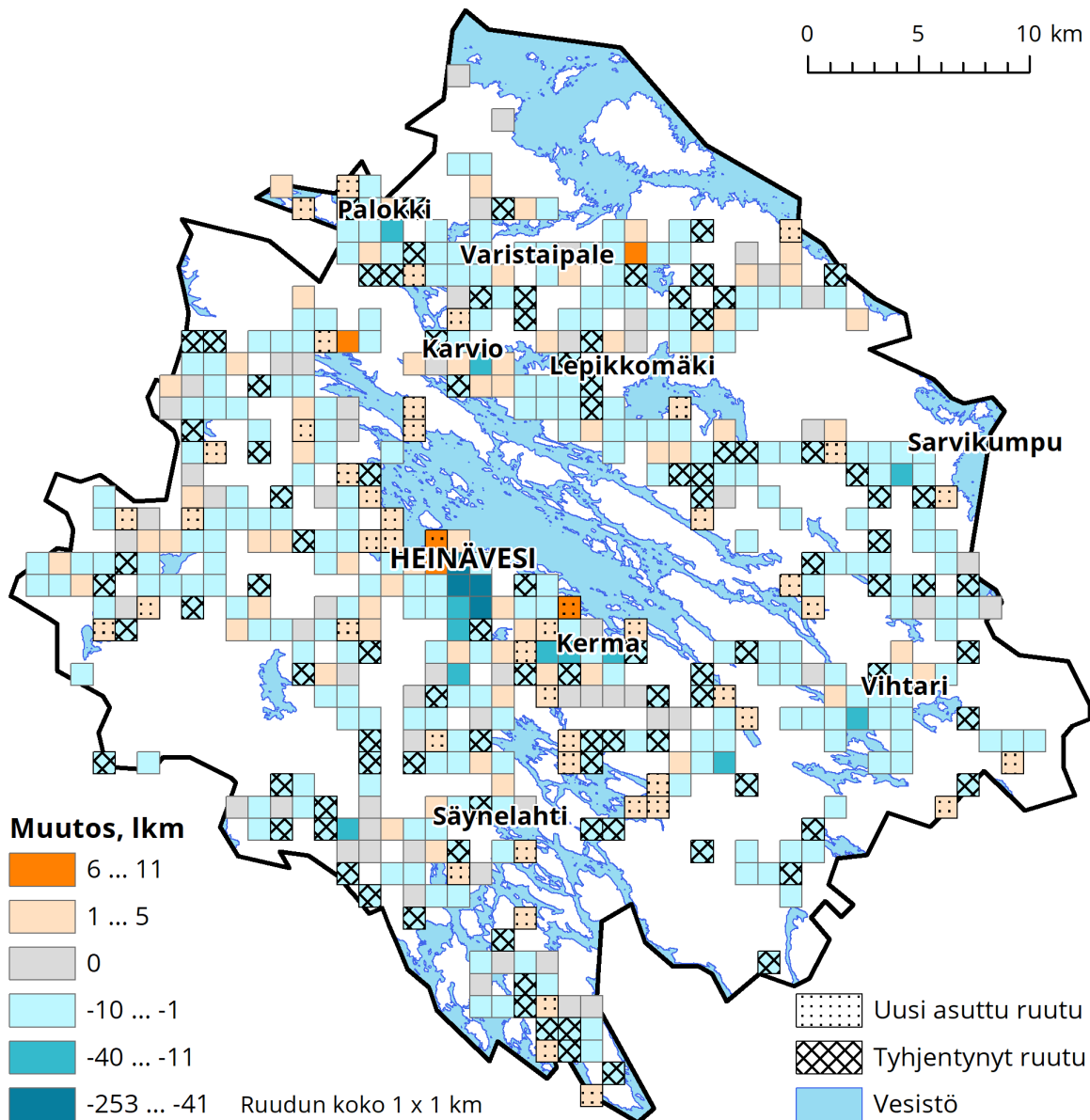
Kuvio 1. Heinäveden väestömäärä 2000–2021 ja väestöennuste 2022–2040. Lähde: Tilastokeskus, Väestörakenne; Väestöennuste³.

Heinäveden väestö on vähentynyt lähes kaikilla alueilla, ja vuonna 2000 asutuista 1 x 1 km -väestöruuduista 73 prosenttia menetti väestöään vuoteen 2021 tultaessa. Eniten väestö vähentyi keskustaajamassa, jossa väki vähentyi 21 vuodessa yli 500 henkilöllä eli 27 prosenttia. Myös Kerman (–67 henkilöä; –36 %) ja Palokin (–54 henkilöä; –51 %) kylissä väestö vähentyi merkittävästi. Suhteellisesti eniten väestömäärä vähentyi kunnan reuna-alueilla, ja 21

² Copus, A., Kahila, P., Dax, T., Kovács, K., Tagai, G., Weber, R., Grunfelder, J., Meredith, D., Ortega-Reig, M. & Piras, S. (2021). European shrinking rural areas: Key messages for a refreshed long-term vision. Terra: Revista De Desarrollo Local (8), 280–309. <http://dx.doi.org/10.7203/terra.8.20366>

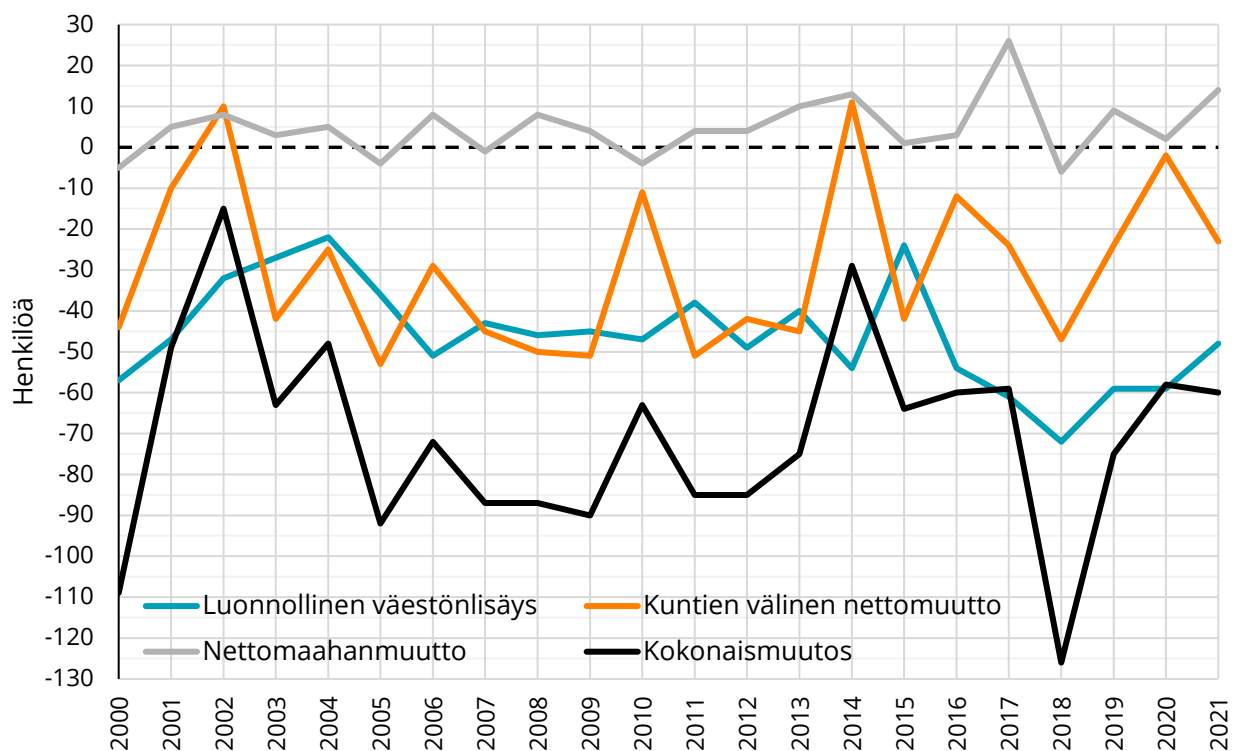
³ Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkkójulkaisu]. ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 12.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/vaerak> Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestöennuste [verkkójulkaisu]. ISSN=1798-5137. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 12.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/vaenn>

prosenttia vuonna 2000 asutusta ruuduista oli vuonna 2021 tyhjentynyt kokonaan asukkaista. Väestöään menettäneissä asukasmäärä on vähentynyt yhteensä 1 460 henkilöllä. Heinävedellä on myös alueita, joiden väestömäärä kasvoi 21 vuoden aikana. Väestömäärältään kasvaneet ruudut sijaitsivat erityisesti kirkonkylän, Kerman ja Karvion kylien ympäristössä. Vuonna 2000 asutuista ruuduista väkiluku kasvoi 14 prosentissa. Lisäksi haja-asutusalueille erityisesti vesistöjen äärelle syntyi kokonaan uutta asutusta 48 ruutuun. Väkimäärä on lisääntynyt kasvaneissa ruuduissa yhteensä 260 henkilöllä. (Kartta 3.)

Kartta 3. Heinäveden väestömäärän muutos 1 km * 1 km -ruuduittain vuosina 2000–2020. Lähde: Suomen ympäristökeskus, YKR.

Väestön väheneminen johtuu Heinävedellä sekä tappiollisesta kuntien välisestä muutosta että syntyvyyttä korkeammasta kuolleisuudesta. Vuosina 2000–2021 kuolleita oli vuosittain 22–72 enemmän kuin syntyneitä, ja kuntien välinen nettomuutto vaihteli vuosittain 11 henkilön muuttovoitosta 53 henkilön muuttotappioon. Heinävesi sai muuttovoittoa vain vuosina 2002 ja 2014 ja muina vuosina nettomuutto oli tappiollista. Nettomaahanmuutto oli vuosina 2000–2021 Heinävedellä useimpina vuosina voitollista. Siirtolaisuuden muuttovoitto oli lähes kaikkina vuosina lievästi voitollista, joten maahanmuutto hieman tasoitti väestön vähenemistä. (Kuvio 2.)

Kuvio 2. Heinäveden väestönmuutokset vuosina 2000–2021. Lähde: Tilastokeskus, Syntyneet⁴

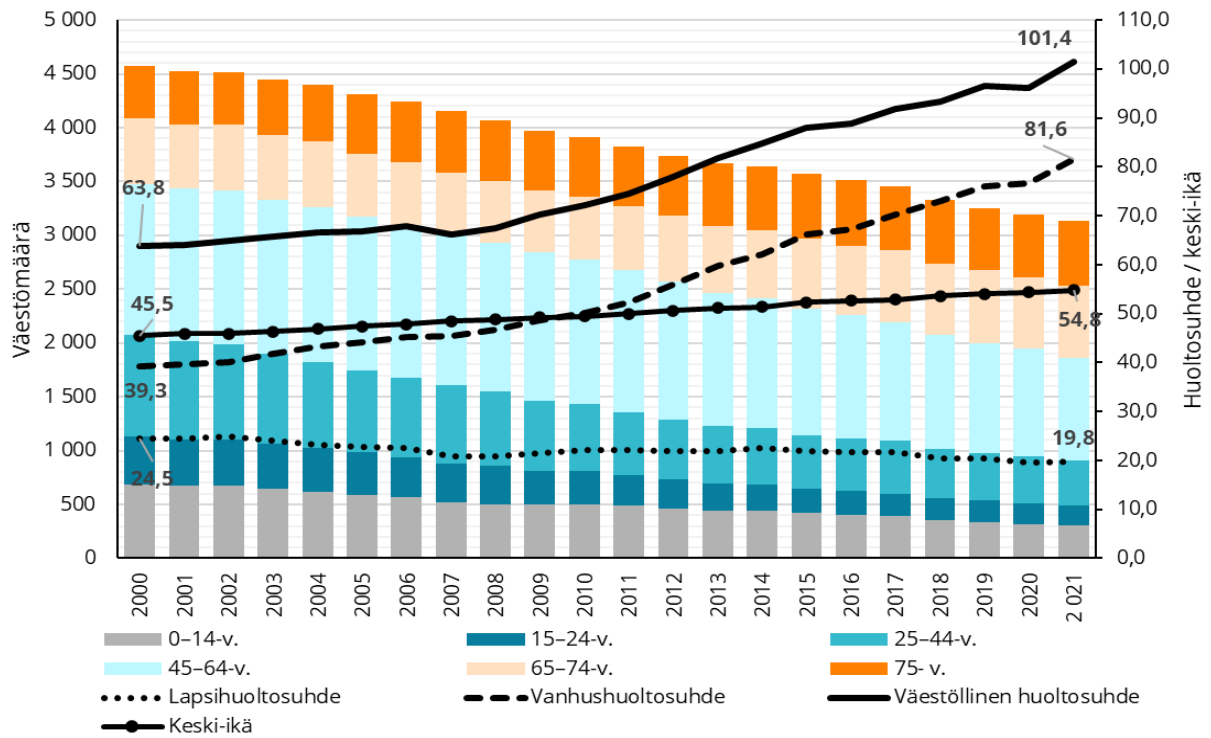
2.2 IKÄRAKENNE

Vuosina 2000–2021 Heinäveden väkiluku vähentyi vajaalla kolmanneksella. Samanaikaisesti kuntalaisten keski-ikä nousi 45,5:stä 54,8:aan. Ikäryhmittäin tarkasteltuna väestönmuutos oli kaksijakoista. Lasten ja työikäisten määrä pienentyi, kun ikääntyneiden määrä kasvoi. Alle 15-vuotiaiden määrä vähentyi 380 henkilöllä eli 55 prosentilla. 15–64-vuotiaiden määrä vähentyi 1 557 henkilöllä eli 44 prosentilla. Sen sijaan 65 vuotta täyttäneiden määrä kasvoi 170 henkilöllä eli 16 prosentilla. (Kuvio 3.)

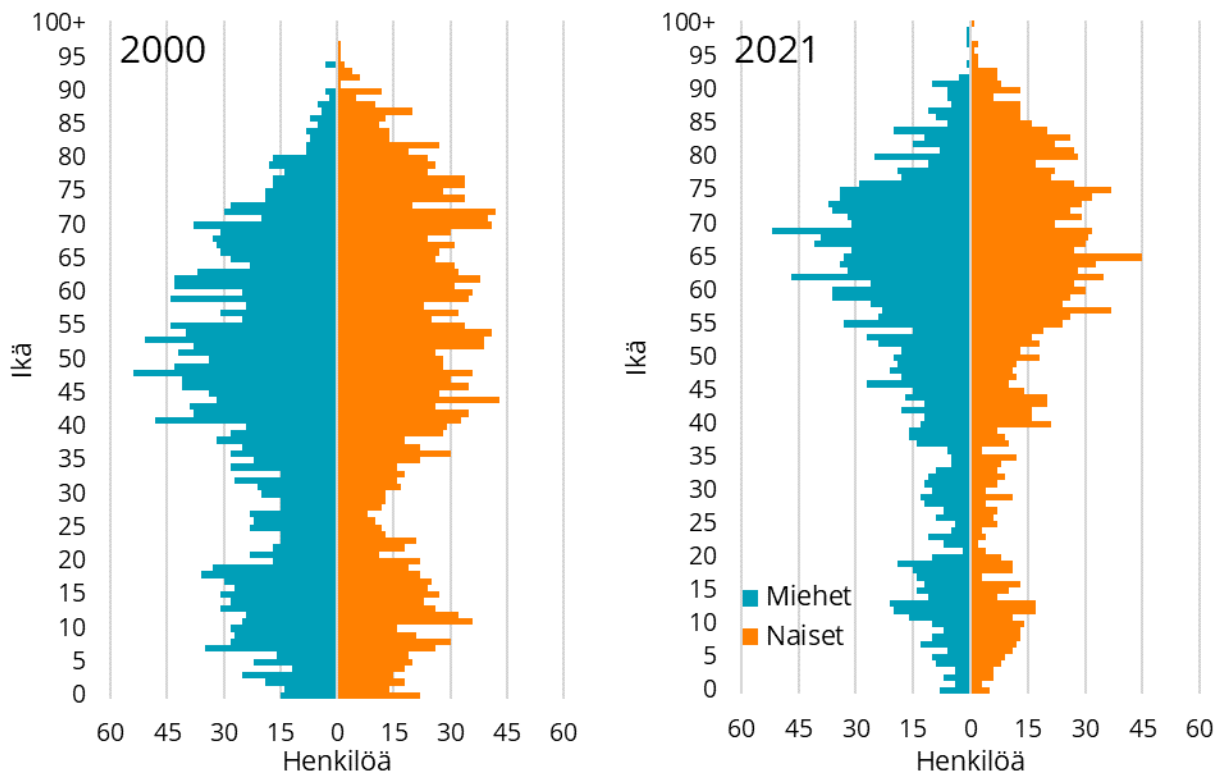
Heinäveden ikärakenne on muuttunut huomattavasti vuodesta 2000 vuoteen 2021. Alle 5-vuotiaita oli vuonna 2000 hieman yli 170, mutta vuonna 2021 enää 60. Alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä pienentyi 15 prosentista kymmeneen prosenttiin vuosina 2000–2021. Samoin työikäisten (15–64-vuotiaiden) osuus kunnan väestöstä vähentyi 61 prosentista 50 prosenttiin. Samalla ajanjaksolla 65 vuotta täyttäneiden osuus kasvoi 24 prosentista 41 prosenttiin. Vuonna 2021 väestön ikärakenne oli vinoutunut, sillä alle 55-vuotiaiden ikäluokat olivat pienempiä kuin 20 vuotta vanhemmat ikäluokat. Vuosina 2000–2021 Heinäveden väestöllinen huoltosuhde heikkeni 63,8:sta 101,4:ään. Vanhushuoltosuhde⁵ kaksinkertaistui, ja vuonna 2021 kunnassa oli sataa työikäistä kohden 81,6 vähintään 65-vuotiasta henkilöä. Vuonna 2021 lapsihuoltosuhde oli 19,8, ja lapsia oli työikäisen väestön määrään suhteutettuna vähemmän kuin vuonna 2000. (Kuvio 3, Kuvio 4.)

⁴ Suomen virallinen tilasto (SVT): Syntyneet [verkkajulkaisu]. ISSN=1798-2391. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 12.9.2022]. Saantitapa: <https://www.stat.fi/tilasto/synt>

⁵ Vanhushuoltosuhde kuvaa vähintään 65-vuotiaiden lukumäärän suhdetta työikäiseen eli 15–64-vuotiaaseen väestöön. Lapsihuoltosuhde kuvaa alle 15-vuotiaiden lukumäärän suhdetta työikäiseen eli 15–64-vuotiaaseen väestöön

Kuvio 3. Heinäveden väestö ikäryhmittäin, väestön keski-ikä sekä väestöllinen huoltosuhde, lapsihuoltosuhde ja vanhushuoltosuhde vuosina 2000–2021. Lähde: Tilastokeskus, Väestörakenne⁶.

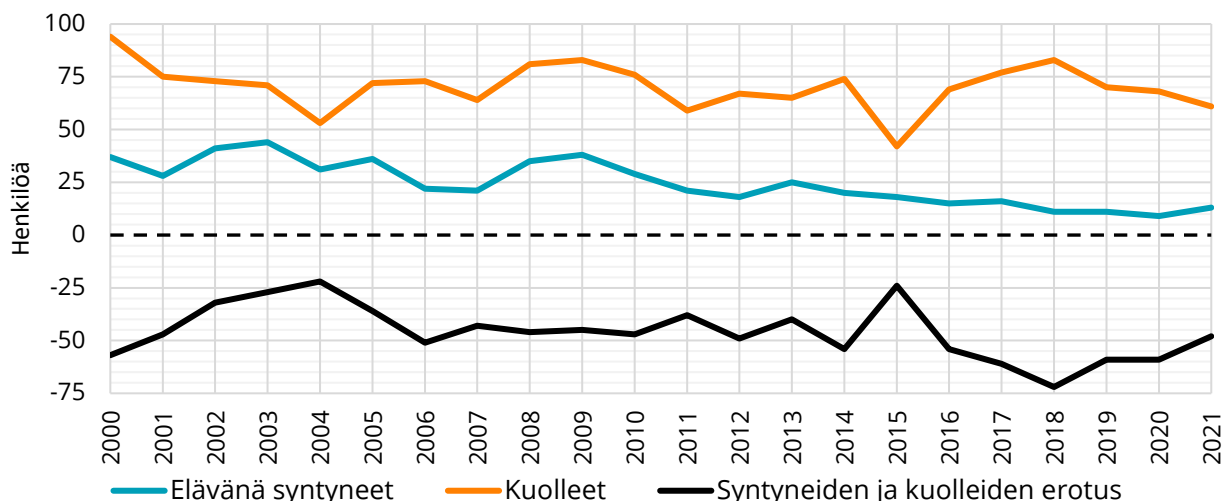
Kuvio 4. Heinäveden väestöpyramidit vuosina 2000 ja 2021. Lähde: Tilastokeskus, Väestörakenne⁷.

⁶ Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkkajulkaisu]. ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 12.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/vaerak>

⁷ Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkkajulkaisu]. ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 12.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/vaerak>

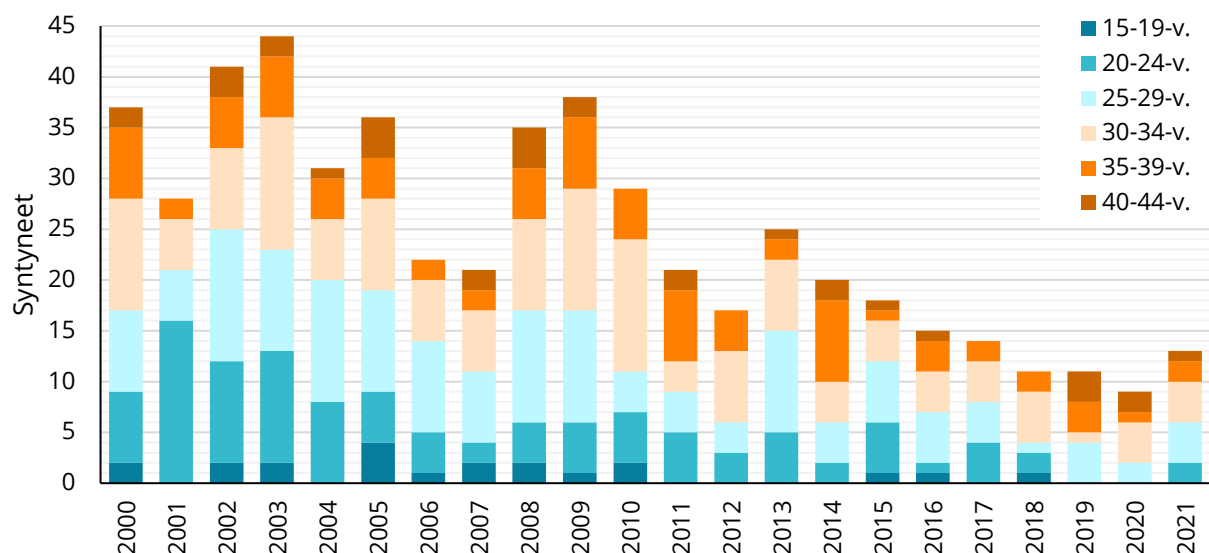
2.3 SYNTYVYYS JA KUOLLEISUUS

Heinävedellä syntyy vähemmän ihmisiä kuin kuolee eli kunnan luonnollinen väestönlisäys on negatiivista. Heinävedellä syntyi vuosina 2000–2021 yhteensä 539 lasta ja kuoli 1 550 henkilöä. Kunnan väkiluku vähentyi 21 vuodessa kuolleiden enemmyyden takia noin tuhannella asukkaalla. Kuolleiden enemmisyys oli pienimmillään vuosina 2004 ja 2015. Syntyvyys on laskenut lähes yhtäjaksoisesti vuodesta 2009 alkaen. (Kuvio 5.)

Kuvio 5. Heinäveden luonnollinen väestönmuutos vuosina 2000–2021. Lähde: Tilastokeskus, Kuolleet⁸.

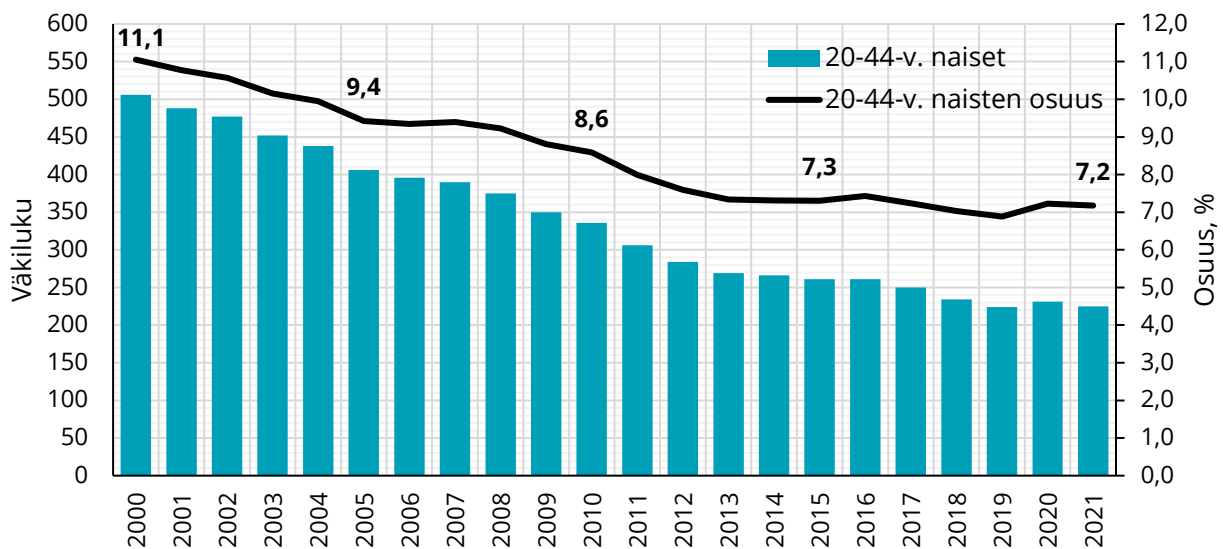
Heinävedellä vuosittain syntyneiden määrä pieneni tarkasteluajanjaksolla noin seitsemällä-kymmenellä prosentilla. 2000-luvun alkuvuosina Heinävedellä syntyi vuosittain noin 40 lasta, mutta 2020-luvun alussa enää kymmenkunta. Merkittävä syy syntyvyyden laskuun on 20–44-vuotiaiden naisten määrän väheneminen 55 prosentilla. Vuonna 2000 synnytysikäisiä naisia oli 500, mutta vuonna 2021 enää 225. Samanaikaisesti heidän osuutensa Heinäveden väestöstä pienentyi 11 prosentista seitsemään prosenttiin. (Kuvio 6, Kuvio 7.)

Kuvio 6. Syntyneiden määrä äidin iän mukaan Heinävedellä vuosina 2000–2021. Lähde: Tilastokeskus, Syntyneet⁹.

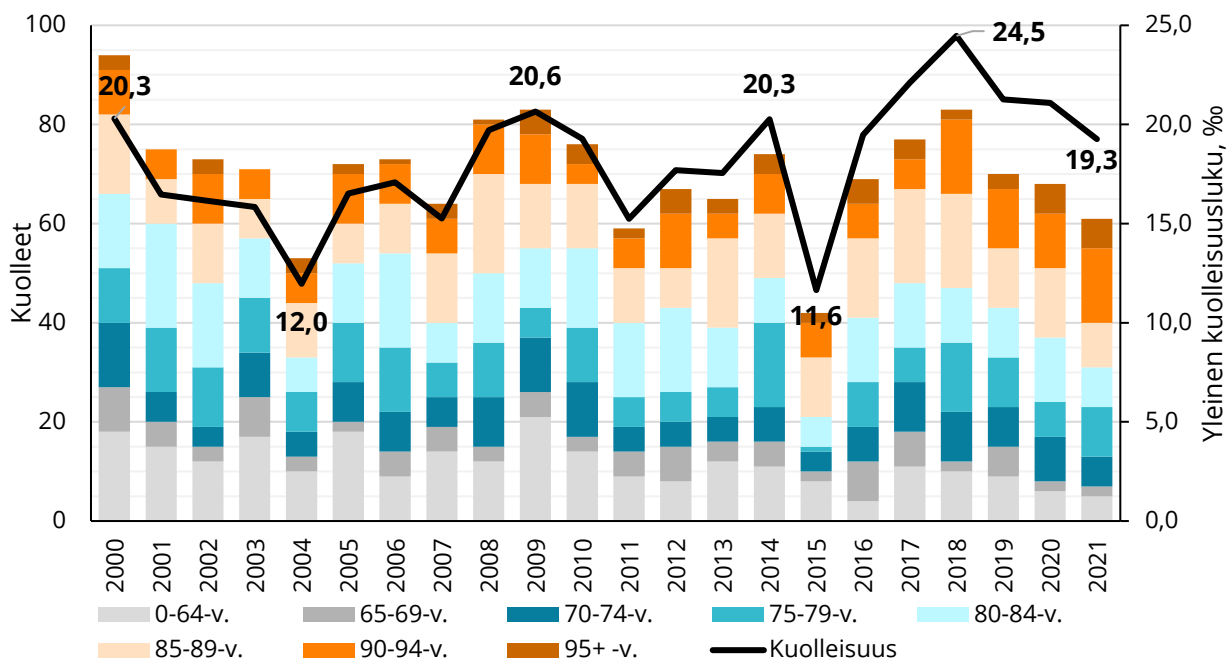
⁸ Suomen virallinen tilasto (SVT): Kuolleet [verkkajulkaisu]. ISSN=1798-2529. Helsinki: Tilastokeskus [Vii-tattu12.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/kuol>

⁹ Suomen virallinen tilasto (SVT): Syntyneet [verkkajulkaisu]. ISSN=1798-2391. Helsinki: Tilastokeskus [Vii-tattu12.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/synt>

Kuvio 7. 20-44-vuotiaiden naisten määrä ja osuus Heinäveden väestöstä vuosina 2000–2021. Lähde: Tilastokeskus, Väestörakenne¹⁰.

Vuosina 2000–2021 kuolleiden määrä vaihteli Heinävedellä vuosittain 40–90 henkilön välillä yleisen kuolleisuusluvun¹¹ vaihdellessa 12 promillen ja 25 promillen välillä. Kunnan väkiluvun lasku kasvattaa kuolleiden osuutta väestöstä. Tarkasteltaessa kuolleisuutta ikäryhmittäin on havaittavissa, että väestö vanhenee ja että väestön elinikä nousee. Kun 2000-luvun alussa kuolleita oli määrällisesti eniten 80–84-vuotiaiden ryhmässä, 2020-luvun taitteessa kuoli eniten 90–94-vuotiaita. (Kuvio 8.)

Kuvio 8. Kuolleiden määrä ikäryhmittäin sekä yleinen kuolleisuusluku Heinävedellä vuosina 2000–2020. Lähde: Tilastokeskus: Kuolleet; Väestörakenne¹².

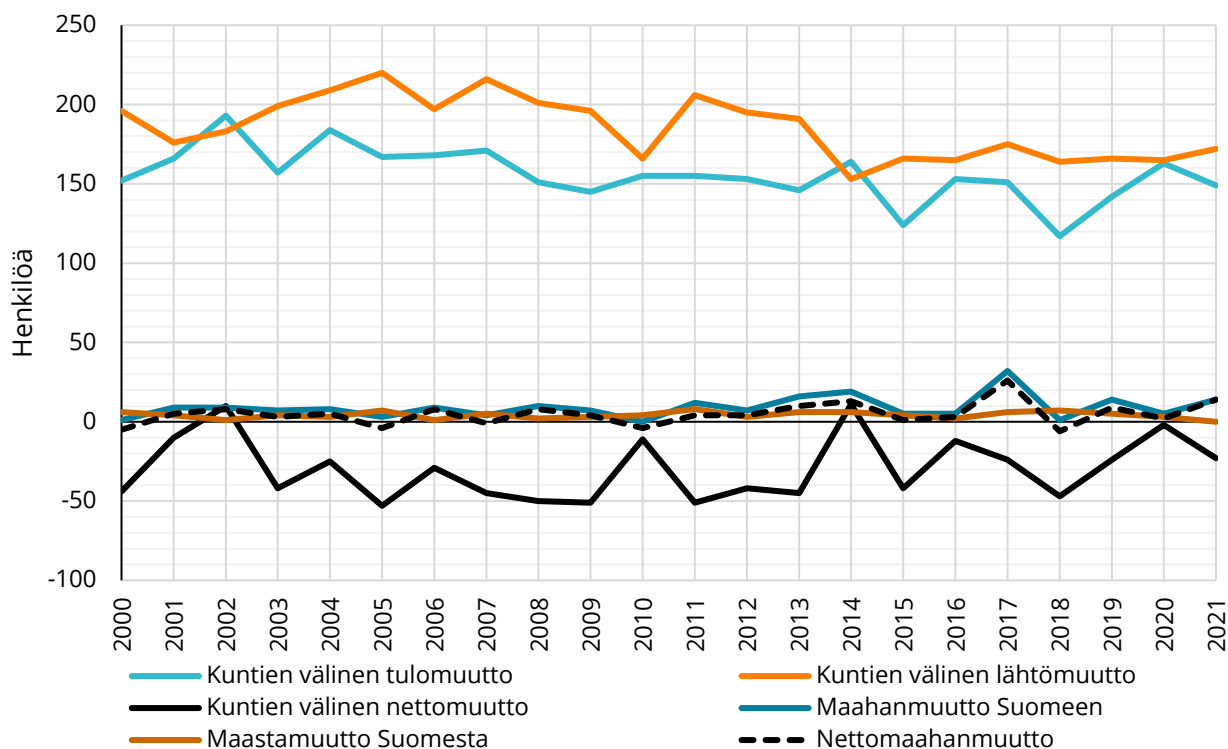
¹⁰ Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkkojulkaisu]. ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu 12.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/vaerak>

¹¹ Yleinen kuolleisuusluku on väkilukuun suhteutettu tunnusluku, joka ilmoittaa kuolleiden määrän keskväkiluvun 1000 henkeä kohden.

¹² Suomen virallinen tilasto (SVT): Kuolleet [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-2529. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu 12.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/kuol>; Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkkojulkaisu]. ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 3.10.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/vaerak>

2.4 MUUTTOLIIKE

Heinävesi on muuttotappiokunta eli lähtömuuttajia on enemmän kuin tulomuuttajia. Vuosina 2000–2021 Heinävedeltä muutti muualle Suomeen lähes 4 100 henkilöä. Kuntien välisestä muutosta kertyi muuttotappiota 21 vuodessa yhteensä 651 henkilöä, ja vuotuinen kuntien välisen muuton nettotappio vaihteli kahden ja 51 muuttajan välillä. Vuosina 2002 ja 2014 Heinävesi sai noin kymmenen henkilöä muuttovoittoa kuntien välisestä muuttoliikkeestä. Tulomuutto on pysynyt vakaampana kuin lähtömuutto, jonka trendi on selvästi laskeva. Heinävesi sai koko tarkastelujakson hienoista muuttovoittoa maahanmuutosta. (Kuvio 9.)

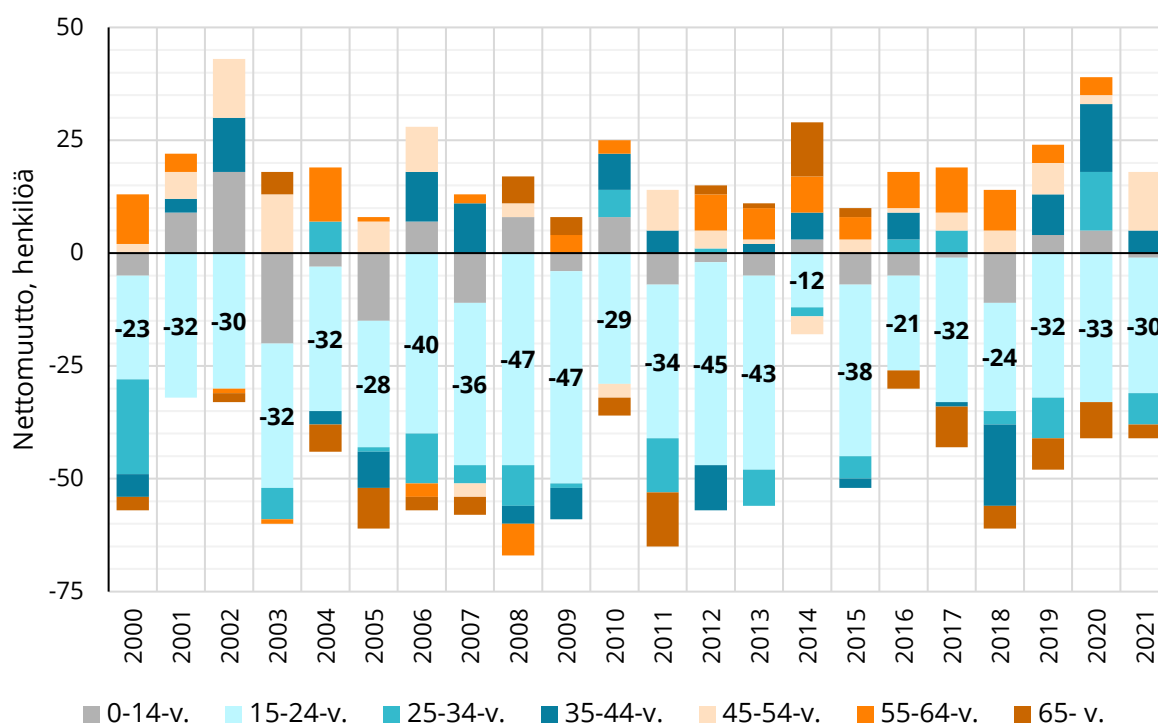
Kuvio 9. Kuntien välinen nettomuutto ja nettomaahanmuutto vuosina 2000–2021 Heinävedellä. Lähde: Tilastokeskus, Muuttoliike¹³.

Heinävedeltä muualle Suomeen muuttaneista suurin osa oli nuoria. Vuosina 2000–2021 kuntien välisen muuton muuttotappio 15–24-vuotiaiden ryhmässä oli 720 henkilöä. Tämä ikäryhmä muuttaa kaikkein eniten, sillä sen osuus oli suurin sekä tulo- (23 %) että lähtömuuttajissa (37 %). Lasten (–35) ja 65 vuotta täyttäneiden ryhmissä nettomuutto oli negatiivista (–47) vuosina 2000–2021. 25–34-vuotiaiden määrä vähentyi muuttoliikkeen myötä 65 henkilöllä. Muutamina vuosina näissä ryhmissä oli myös muuttovoittoa. Muuttovoittoa kertyi 35–64-vuotiaiden ikäryhmissä yhteensä 216 henkilön verran. 35–44- ja 55–64-vuotiaat muodostivat kumpikin 12–13 prosenttia tulomuutosta, mutta 55–64-vuotiaissa muuttovoitto oli 88 henkilöä ja 35–44-vuotiaissa 35 henkilöä. 45–54-vuotiaita oli 14 prosenttia tulomuuttajista ja muuttovoittoa heissä kertyi 93 henkilöä. (Kuvio 10.)

Muuttajien pääasiallista toimintaa tarkastellaan tässä vuositason (pääasiallinen toiminta vuoden lopussa). Vuosina 2010–2020 tulo- sekä lähtömuuttajista yli kolmasosa oli työllisiä. Tällä ajanjaksolla kuntaan muutti 590 työllistä ja kunnasta poismuuttaneista oli vuoden

¹³ Suomen virallinen tilasto (SVT): Muuttoliike [verkkajulkaisu]. ISSN=1797-6766. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 26.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/muuti>

lopussa työllisinä 665 (–75). Työttömiä muutti Heinävedelle 284 (18 % tulomuuttajista). Työttömiä lähtömuuttajia oli 225 (12 %) eli nettomuutto oli –60 henkilöä. Eläkeläisiä tulomuuttajia oli 269 (17 %) ja lähtömuuttajia 284 (15 %) eli kuntaan muutti 15 eläkeläistä vähemmän kuin sieltä lähti pois. Lähtömuuttajista toiseksi suurin ryhmä työllisten jälkeen oli opiskelijat ja koululaiset, joita muutti pois 388 henkilöä (20 % lähtömuuttajista). Saman ryhmän tulomuuttajia oli 151 henkilöä eli nettomuutto oli –240 henkilöä. Lapsia Heinävedelle muutti 206 ja poismuuttaneista oli lapsia 225, joten tämän ikäryhmän nettomuutto oli negatiivinen (–19). Heinävedelle muutti tarkasteluajanjaksolla noin 90 miestä enemmän kuin naista, mutta miehiä myös muutti pois 60 enemmän kuin naisia. Miesten osuus tulomuuttajista oli 53 prosenttia ja lähtömuuttajista 52 prosenttia. (Tilastokeskus, Muuttaneiden taustatiedot¹⁴.)

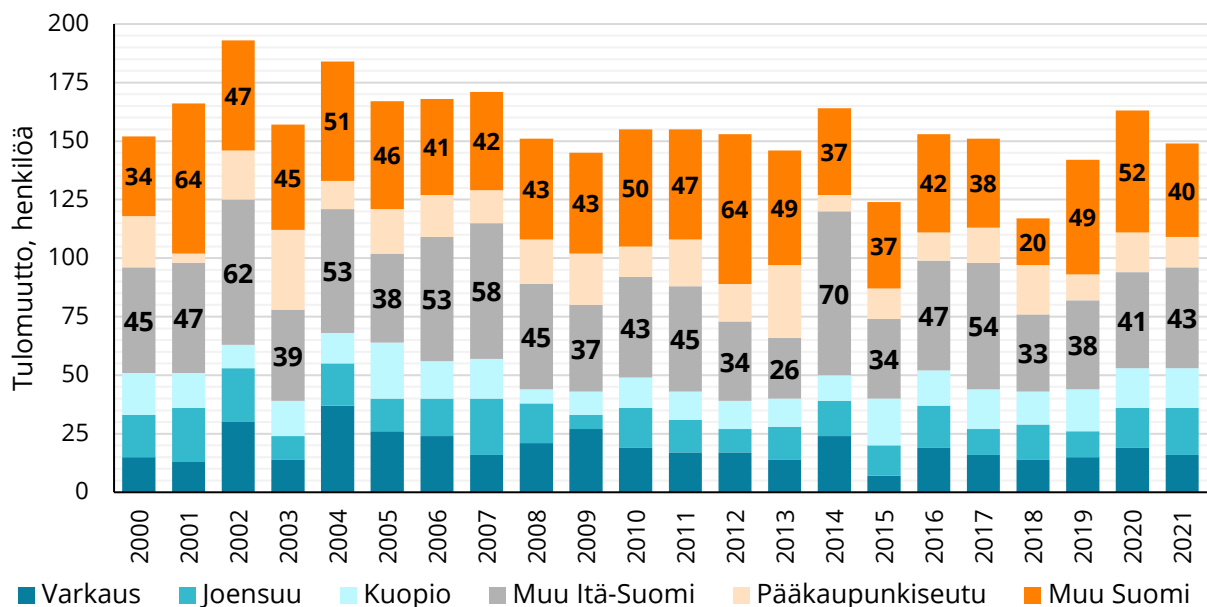

Kuvio 10. Kuntien välinen nettomuutto ikäryhmittäin vuosina 2000–2021 Heinävedellä. Lähde: Tilastokeskus, Muuttoliike¹⁵.

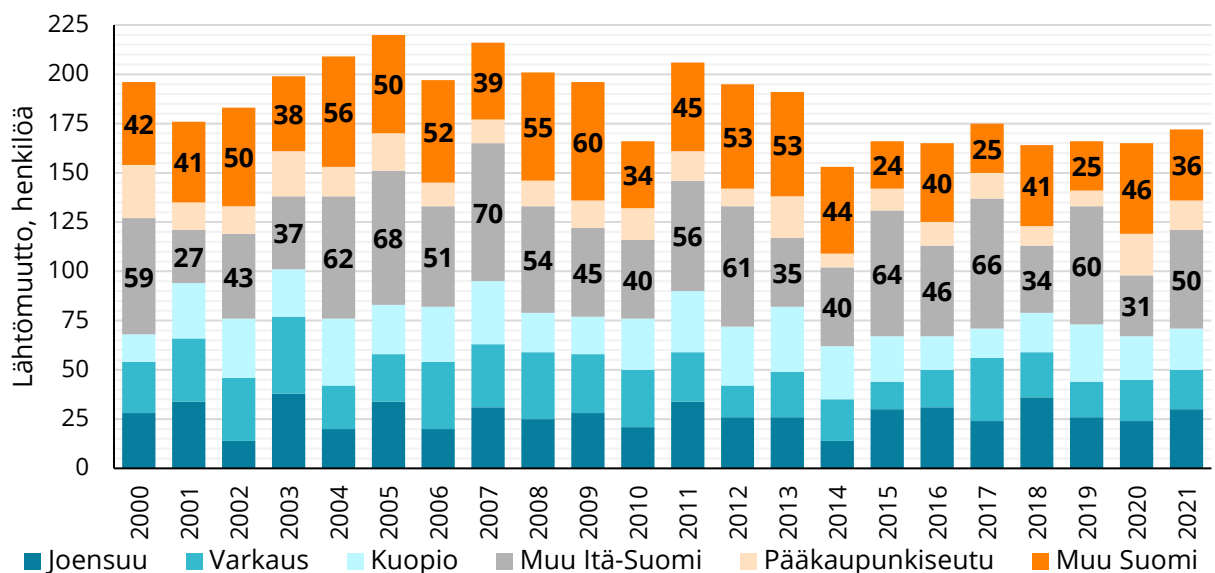
Heinävedelle vuosina 2000–2021 muuttaneista 60 prosenttia muutti Itä-Suomesta eli joko Etelä-Savosta, Pohjois-Savosta tai Pohjois-Karjalasta. Merkittävimmät yksittäiset lähtökunnat olivat Varkaus (12 % tulomuuttajista), Joensuu (10 %) ja Kuopio (9 %). Muualta Itä-Suomesta tuli 29 prosenttia tulomuuttajista. Pääkaupunkiseudulta saapui 11 prosenttia ja muualta Suomesta 29 prosenttia tulomuuttajista. Lähtömuutto Heinävedeltä suuntautui vuosina 2000–2021 pitkälti samoille alueille kuin mistä sinne muutettiin. Lähtömuutosta 69 prosenttia suuntautui Itä-Suomen maakuntiin, Etelä- ja Pohjois-Savoon sekä Pohjois-Karjalaan. Yksittäisistä muuttokohteista merkittävimmät olivat Joensuu (15 prosenttia lähtömuuttajista), Varkaus (14 %) ja Kuopio (13 %). Muualle Itä-Suomeen suuntasi 27 prosenttia lähtömuuttajista. Pääkaupunkiseudun osuus lähtömuutosta oli kahdeksan prosenttia ja muun Suomen 23 prosenttia. (Kuvio 11, Kuvio 12.)

¹⁴ https://www.stat.fi/tup/vaesto_muuttaneet/index.html

¹⁵ Suomen virallinen tilasto (SVT): Muuttoliike [verkkajulkaisu]. ISSN=1797-6766. Helsinki: Tilastokeskus [[Viitattu: 26.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/muuti>

Kuvio 11. Tulomuutto Heinävedelle lähtöalueen mukaan vuosina 2000–2021. Lähde: Tilastokeskus, Muuttoliike¹⁶.

Kuvio 12. Lähtömuutto Heinävedeltä tuloalueen mukaan vuosina 2000–2021. Lähde: Tilastokeskus, Muuttoliike¹⁷.

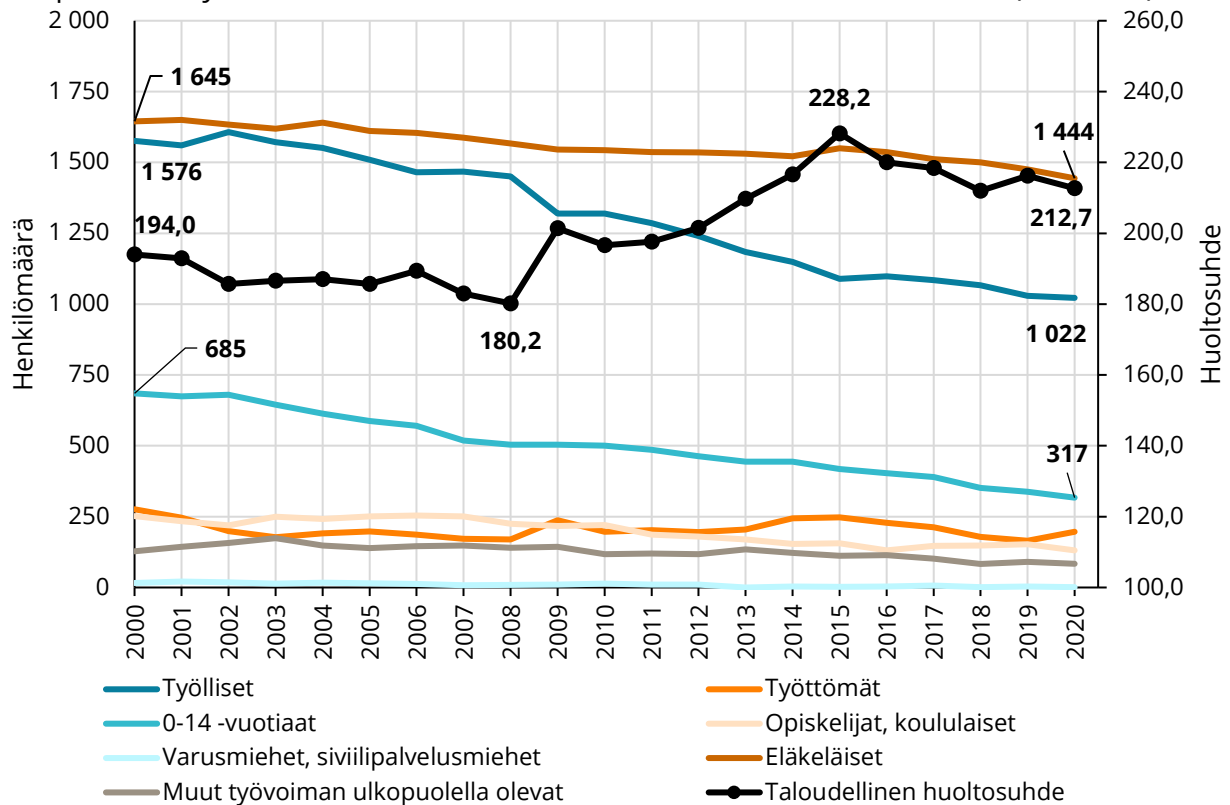
2.5 PÄÄASIAALLINEN TOIMINTA JA KOULUTUS

Väestö jaetaan pääasiallisen toiminnan perusteella työvoimaan ja työvoiman ulkopuolella oleviin. Työvoimaan kuuluvat työlliset ja työttömät. Heinävedellä työllisten määrä vähentyi vuosina 2000–2021 yli 550 henkilöillä (–35 %). Taloudellinen huoltosuhde, joka kuvaa kuinka monta työvoiman ulkopuolella olevaa ja työtöntä on sataa työllistä kohti, heikkeni merkittävästi vuoden 2008 jälkeen. Vuonna 2008 kunnassa oli sataa työllistä kohden 180 työvoiman

¹⁶ Suomen virallinen tilasto (SVT): Muuttoliike [verkkopublication]. ISSN=1797-6766. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 26.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/muuti>

¹⁷ Suomen virallinen tilasto (SVT): Muuttoliike [verkkopublication]. ISSN=1797-6766. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 26.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/muuti>

ulkopuolella olevaa, mutta taloudellinen huoltosuhde heikkeni vuoteen 2020 tultaessa 212,7:ään. Suurin syy taloudellisen huoltosuhteen heikkenemiselle on työllisten määrän nopea väheneminen. Tätä selittää väestön väheneminen ja vanheneminen. Eläkeläisten määrä vähentyi myös, mutta hitaammin kuin muiden ryhmien määrät. Sekä lasten että koululaisten ja opiskelijoiden määrä vähentyi 20 vuodessa puolella ja työttömien määrä hieman yli neljänneksellä. Työvoimaan kuuluvien määrä pieneni yhteensä 633 henkilöllä ja työvoiman ulkopuolisten ryhmien kokonaismäärä 749 henkilöllä vuosina 2000–2020. (Kuvio 13.)

Kuvio 13. Heinäveden väestö pääasiallisen toiminnan mukaan sekä taloudellinen huoltosuhde vuosina 2000–2020. Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäynti¹⁸.

Vuonna 2020 Heinäveden työikäisestä väestöstä (15–64-vuotiaat) suurin ikäryhmä oli 55–64-vuotiaat, joita oli 39 prosenttia. Pienin ikäryhmä oli 20–24-vuotiaat, joiden osuus työikäisistä oli kolme prosenttia. Työikäisten koulutusta tarkastellaan korkeimman suoritettun tutkinnon mukaisesti. Kaikista työikäisistä 25 prosenttia oli suorittanut korkeakoulututkinnon. Korkeakoulutettujen osuus oli suurin (34 prosenttia) 45–54-vuotiaissa. Melkein yhtä paljon korkeakoulutettuja oli 55–64-vuotiaissa (31 %) ja 35–44-vuotiaissa heitä oli noin viidennes (21 %). (Taulukko 2.)

¹⁸ Suomen virallinen tilasto (SVT): Työssäkäynti [verkkajulkaisu]. ISSN=1798-5528. Helsinki: Tilastokeskus [Vii-tattu: 30.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/tyokay>

Taulukko 2. Heinäveden 15–64-vuotias väestö korkeimman suoritettun koulutusasteen ja ikäryhmän mukaan vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, Väestön koulutusrakenne¹⁹.

Koulutusaste	N	Ikäryhmä, %						
		15–19	20–24	25–34	35–44	45–54	55–64	15–64
Toinen aste	829	7,1	78,0	64,6	62,3	48,8	51,1	50,9
Alin korkea-aste	179	0,0	0,0	0,0	1,5	15,0	19,1	11,0
Alempi korkea-aste	144	0,0	6,0	12,0	14,2	10,5	6,9	8,8
Ylempi korkeakouluaste	79	0,0	0,0	3,4	5,6	8,0	4,6	4,8
Tutkijakoulutusaste	4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,5	0,2
Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa	394	92,9	16,0	20,0	16,4	17,5	17,8	24,2
Yhteensä N/%	1629	100	100	100	100	100	100	100

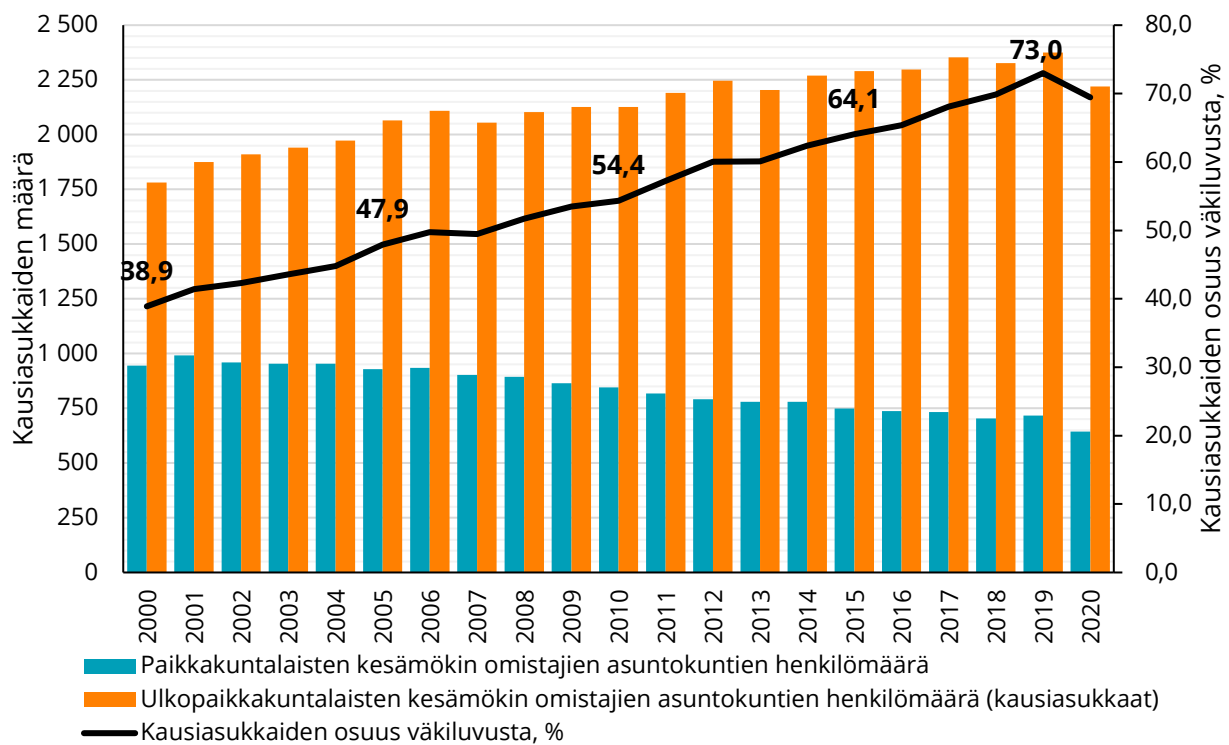
Toisen asteen koulutuksen suorittaneita oli kaikista työikäisistä 51 prosenttia ja 20 vuotta täyttäneistä 55 prosenttia. 20–24-vuotiaista 78 prosenttia oli suorittanut toisen asteen tutkinnon, 25–34- ja 35–44-vuotiaista vajaa kaksi kolmasosaa ja 45–54- ja 55–64-vuotiaista noin puolet. Alle 20-vuotiaista lähes kaikki ovat koululaisia tai opiskelijoita ja siten ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa. 20 vuotta täyttäneistä työikäisistä 18 prosenttia ei ollut suorittanut perusasteen jälkeistä tutkintoa. Pelkästään perusasteen suorittaneiden osuus oli suurin 25–34-vuotiaissa, 20 prosenttia, mutta muissa ikäryhmissä osuus oli noin 16–18 prosenttia. (Taulukko 2.)

2.6 KAUSIASUKKAAT

Heinävedellä, kuten muillakin väestöään menettävillä alueilla, kausiasukkaiden merkitys kunnan elinvoimalle kasvaa. Heinävedellä kausiasukkaiden (ulkopaikkakuntalaisten vapaa-ajan asunnon omistajien asuntokuntien henkilömäärä) määrä kasvoi vuosina 2000–2019 lähes 600 henkilöllä eli 33 prosentilla. Samanaikaisesti paikkakuntalaisten vapaa-ajan asunnon omistajien asuntokuntien henkilömäärä vähentyi 230 henkilöllä (–24 %). Kausiasukkaiden määrän kasvua selittää se, että ulkopaikkakuntalaisten omistamien kesämökkien määrä kasvoi ajanjaksolla 54 prosentilla. Oletettavaa on myös, että osasta paikkakuntalaisista vapaa-ajan asuntojen omistajista on muuttoliikkeen myötä tullut ulkopaikkakuntalaisia kausiasukkaita. Kausiasutuksen kasvu vuosina 2000–2019 yhdessä vakituisen väestön määrän vähenemisen kanssa nosti kausiasukkaiden vakituisen väestömäärään suhteutetun osuuden 39 prosentista 73 prosenttiin. Vuonna 2020 Heinävedellä tilastoitujen kesämökkien ja sitä kautta kausiasukkaiden määrä vähentyi huomattavasti. Tähän vaikutti vuonna 2020 tehty rakennusluokituksen tilastoinnin muutos, joka vaikutti tilastoitujen mökkien määrään²⁰. (Kuvio 14.)

¹⁹ Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestön koulutusrakenne [verkkajulkaisu]. ISSN=1799-4586. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 10.10.2022]. Saantitapa: <https://www.stat.fi/tilasto/vkour>

²⁰ Tilastokeskuksen rakennusten tilastoissa otettiin vuonna 2021 käyttöön Rakennusluokitus 2018. Uudessa luokituksessa kesämökkien laskentatapa uudistui, mikä selittää pudotuksen vuoden 2020 mökkimäärässä.

Kuvio 14. Kausiasukkaiden määrä ja suhde vakituisten asukkaiden määrään Heinävedellä vuosina 2000–2020. Lähde: Tilastokeskus, Maaseutuindikaattorit²¹.

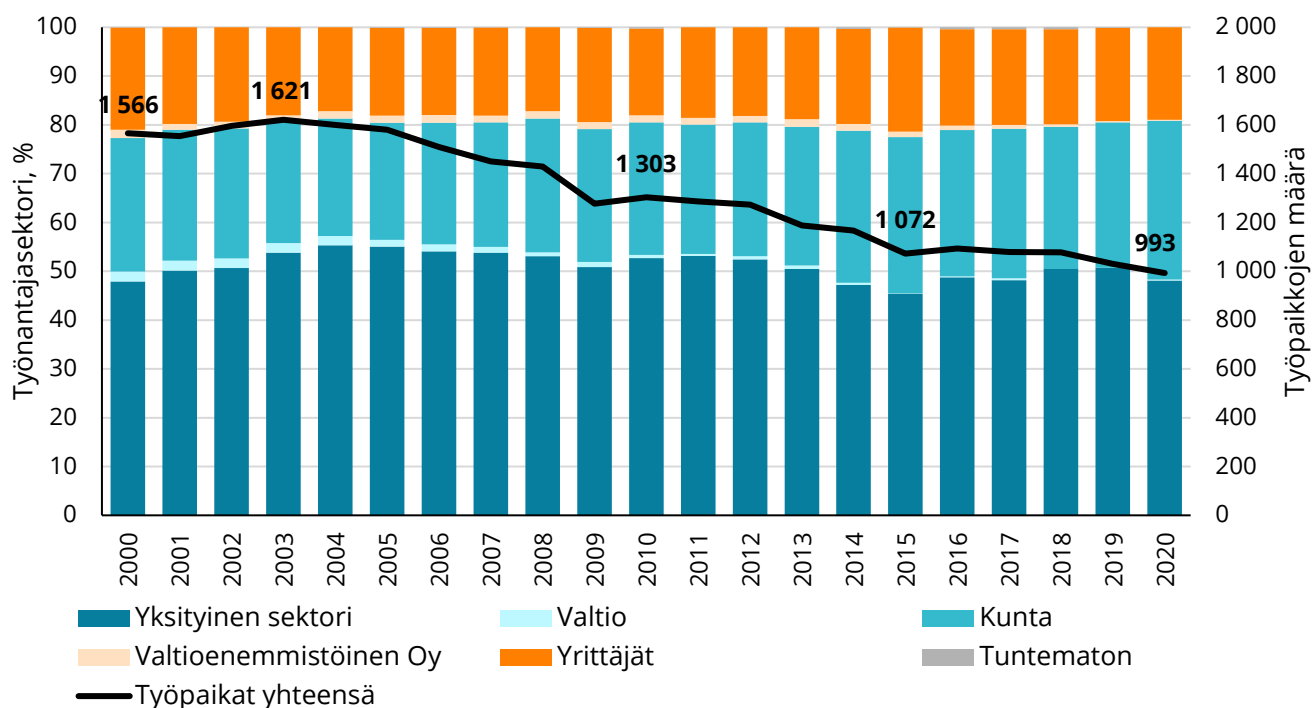
²¹ <https://www.stat.fi/tup/msind/index.html>

3 TYÖLLISTYMISSMAHDOLLISUUDET

3.1 TYÖPAIKAT

Kuten väestö, myös työpaikkojen (alueella työssäkäyvien) määrä vähentyi Heinävedellä vuosina 2000–2020. Parhaimmillaan vuonna 2003 Heinäveden alueella oli 1 621 työpaikkaa, mutta vuoteen 2020 mennessä työpaikkojen määrä vähentyi noin 990:een. Työpaikkojen määrä vähentyi 20 vuodessa yli kolmanneksella (–573 työpaikalla). Palkansaajien työpaikoista vähentyivät eniten yksityisen sektorin työpaikat (–272). Myös kuntasektorilta vähentyi paljon työpaikkoja (–106 työpaikkaa). Kumpiakin, sekä valtion että valtioenemmistöisten osakeyhtiöiden työpaikkoja oli vuonna 2000 noin 30, mutta vuonna 2021 molemmilla sektoreilla oli enää kaksi työpaikkaa. Yrittäjien määrä vähentyi tarkastelujaksolla 140:llä. (Kuvio 15, Tilastokeskus, Työssäkäyntitilasto.)

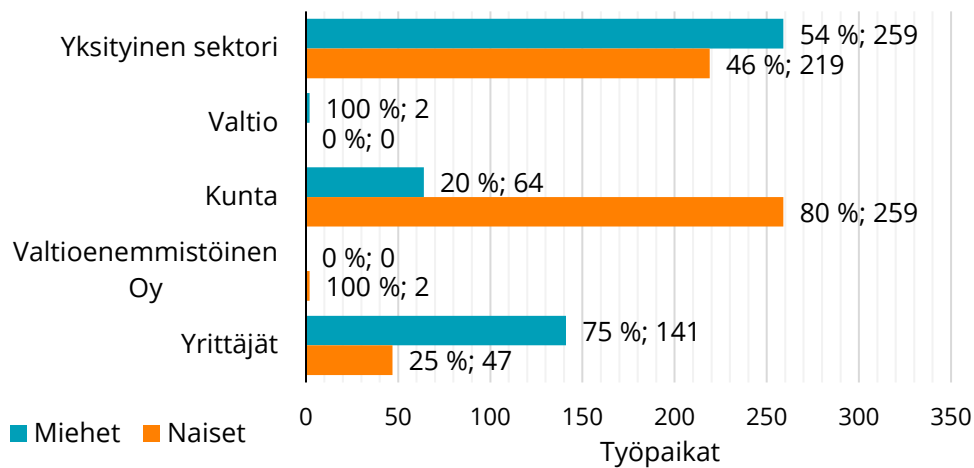
Heinävedellä työnantajasektoreiden osuudet eivät muuttuneet paljon vuosina 2000–2020. Kuntasektorin osuus työpaikoista kasvoi viidellä prosenttiyksiköllä, ja se oli 33 prosenttia vuonna 2020. Yksityisen sektorin osuus pysyi 48 prosentissa. Muiden sektoreiden osuuksissa muutokset olivat –2–0,2 prosenttiyksikköä. Yrittäjien osuus alueella työssäkäyvistä vähentyi 21 prosentista 19 prosenttiin. (Kuvio 15.)

Kuvio 15. Heinäveden alueella työssäkäyvien (työpaikkojen) määrä sekä työnantajasektoreiden osuus työpaikoista vuosina 2000–2020. Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäynti²².

Heinäveden alueella työssäkäyvistä oli naisia 53 prosenttia. Naisten työpaikat keskittyivät kuntasektorille ja yksityiselle sektorille. Miehet työllistyivät eniten yksityiselle sektorille ja yrittäjiksi. Alueella työssäkäyvien työnantajasektoreista kuntasektori oli eriytynyt eniten sukupuolen mukaan. Kuntasektorin työntekijöistä oli naisia 80 prosenttia. Yksityinen sektori työllisti tasaisesti sekä miehiä (54 %) että naisia (46 %). Yrittäjästä enemmistö (75 %) oli miehiä. (Kuvio 16.)

²² Suomen virallinen tilasto (SVT): Työssäkäynti [verkkajulkaisu]. ISSN=1798-5528. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 30.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/tyokay>

Kuvio 16. Heinäveden alueella työssäkäyvät (työpaikat) työnantajasektorin ja sukupuolen mukaan vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäynti²³.

Lähes kaksi kolmasosaa Heinäveden työpaikoista vuonna 2020 oli palvelualoilla. Alkutuo-
tannon osuus oli 12 prosenttia ja jalostuksen 23 prosenttia. Heinäveden noin tuhannesta
työpaikasta 64 prosenttia sijaitsi Heinäveden kirkonkylän alueella. Kirkonkylän työpaikat oli-
vat pääasiassa palvelualoilla ja jalostuksessa. Muita merkittäviä työpaikkakeskittymiä olivat
Karvion-Lepikkomäen alue (11 % työpaikoista) ja Rummukkala (4 %). Karvion-Lepikkomäen
työpaikat olivat valtaosin palveluissa, kun Rummukkalassa jalostus oli suurin työllistäjä. Mui-
den alueiden osuus työpaikoista oli korkeintaan pari prosenttia. 85 työpaikalle ei pystytty
antamaan koordinaatteja, joten niitä ei ole sijoitettu millekään alueelle, mutta ne sisältyvät
koko kunnan tilastoon. (Taulukko 3, Kartta 4.)

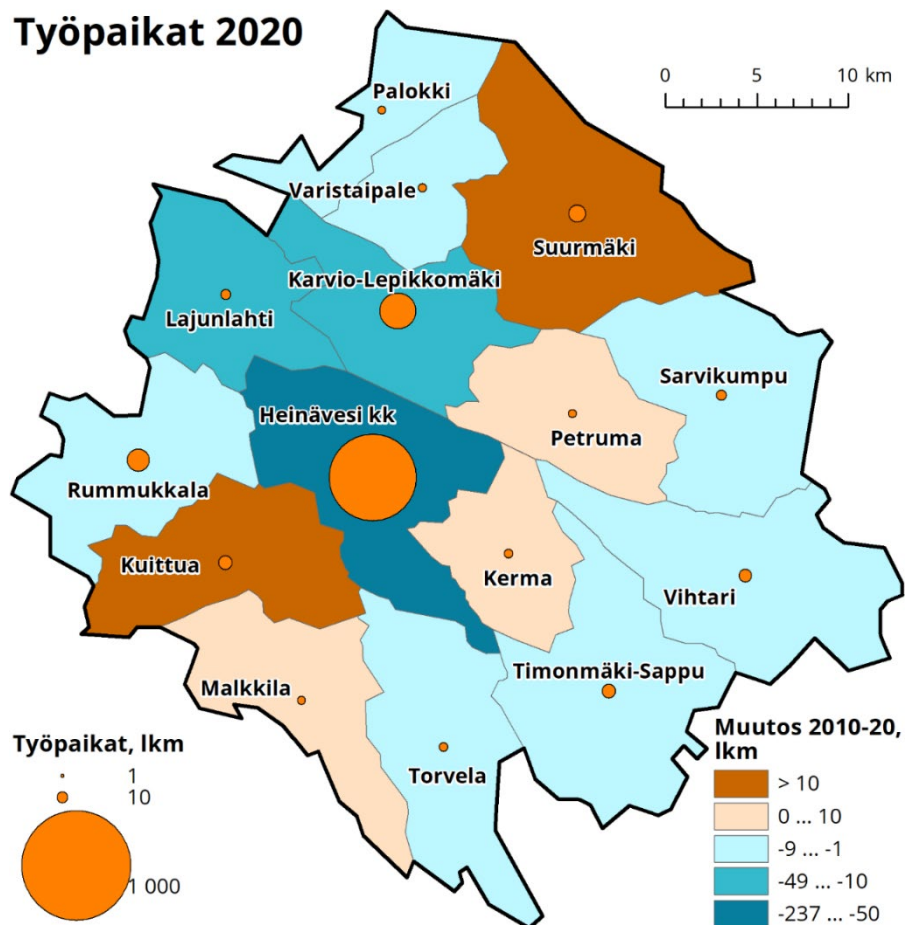
Vuosina 2010–2020 työpaikkojen määrä vähentyi koko Heinäveden alueella 310 työpaikalla
(–24 %). Valtaosa (76 %) hävinneistä työpaikoista sijaitsi kirkonkylän alueella, josta vähentyi
237 työpaikkaa (–27 %). Karvio-Lepikkomäen alueella työpaikkojen määrä vähentyi vajaalla
30:llä (–20 %) ja Rummukalan alueella parilla kymmenellä (–68 %). Seitsemältä alueelta hä-
visi yhdestä kymmeneen työpaikkaa kultakin, yhdellä alueella työpaikkojen määrä pysyi sa-
mana ja kahdella kasvoi niukasti. Kuittuan ja Suurmäen alueilla työpaikkojen määrä kasvoi
reilulla kymmenellä. Työpaikkojen määrien muutokset olivat enimmäkseen varsin vähäisiä,
mutta työpaikkojen pienen kokonaismäärän vuoksi suhteelliset muutokset olivat merkittä-
viä. (Kartta 4.)

²³ Suomen virallinen tilasto (SVT): Työssäkäynti [verkkajulkaisu]. ISSN=1798-5528. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 30.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/tyokay>

Taulukko 3. Heinäveden työpaikat pääelinkeinon ja kunnan osa-alueen mukaan vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, Elinkeinorakenne ja työssäkäynti²⁴.

Kunnan osa-alue	Työpaikat		Osuus alueen työpaikoista, %			
	N	%	Alkutuotanto	Jalostus	Palvelut	Tuntematon
Yhteensä	993	100,0	11,6	22,7	63,3	2,4
Heinävesi kk.	634	63,8	5,0	29,3	65,6	0,0
Malkkila	6	0,6	66,7	0,0	33,3	0,0
Kuittua	16	1,6	12,5	6,3	81,3	0,0
Rummukkala	41	4,1	17,1	53,7	29,3	0,0
Lajunlahti	9	0,9	33,3	11,1	55,6	0,0
Torvela	7	0,7	85,7	0,0	14,3	0,0
Karvio-Lepikkomäki	110	11,1	4,5	4,5	90,9	0,0
Timonmäki-Sappu	16	1,6	100,0	0,0	0,0	0,0
Kerma	7	0,7	42,9	57,1	0,0	0,0
Petruma	5	0,5	100,0	0,0	0,0	0,0
Suurmäki	24	2,4	8,3	0,0	91,7	0,0
Vihtari	14	1,4	64,3	14,3	21,4	0,0
Sarvikumpu	8	0,8	87,5	0,0	12,5	0,0
Varistaipale	6	0,6	33,3	16,7	50,0	0,0
Palokki	5	0,5	60,0	0,0	40,0	0,0
Tuntematon	85	8,6	10,6	3,5	57,6	28,2

Työpaikat 2020

Kartta 4. Heinäveden työpaikat kunnan osa-alueittain vuonna 2020 sekä työpaikkojen määrän muutos vuosina 2010–2020. Lähde: Tilastokeskus, Elinkeinorakenne ja työssäkäynti²⁵.

²⁴ https://www.stat.fi/tup/vaesto_tyossakaynti/index.html

²⁵ https://www.stat.fi/tup/vaesto_tyossakaynti/index.html

Taulukossa 4 on esitetty Heinäveden työpaikkojen toimialajakauma vuoden 2020 lopussa. Siinä on nostettu esiin erityisesti Pohjois-Karjalan maakuntaohjelmassa (2022–2025) mainittu maakunnan elinkeinorakenteen avaintoimialat metsäbiotalous, kaivannaissala, teknologiateollisuus, maatalous- ja elintarvikeala, matkailu ja luovat alat. Näiden painopistealojen yhteenlaskettu osuus Heinäveden työpaikoista vuonna 2019 oli 34 prosenttia. Lisäksi taulukossa on muita merkittävästi työllistäviä toimialoja. Terveys- ja sosiaalipalvelut on eniten työllistävä toimiala Heinävedellä.

Heinävedellä palvelualojen työllisistä 69 prosenttia oli naisia vuonna 2019 ja naisten työpaikoista 80 prosenttia oli palvelualoilla. Terveys- ja sosiaalipalveluissa naistyöntekijöiden osuus oli 85 prosenttia. Miesten työpaikat jakautuivat tasaisemmin eri toimialoille. Julkisen sektorin työpaikat ovat kuntien ja hyvinvointialueiden lakisääteisten tehtävien takia samantyyppisiä kaikissa kunnissa, mutta yksityisen sektorin työpaikat, joissa enemmistö miehistä toimii, ovat eriytyneet toimialaltaan kunta ja -aluetasolla. Työmarkkinoiden sukupuolisegregaatio jäykistää työmarkkinoita ja myös vaikeuttaa osaavan työvoiman saatavuutta. (Taulukko 4.)

Taulukko 4. Heinäveden työpaikat toimialoittain ja sukupuolen mukaan vuonna 2019. Taulukossa on korostettu Pohjois-Karjalan älykkään erikoistumisen alat sekä muut paikallisesti merkittävät toimialat. Lähde: Tilastokeskus, Maaseutuindikaattorit²⁶.

Toimiala	Työpaikkojen lkm.	Toimialan osuus työpaikoista, %	Toimialan osuus miesten työpaikoista, %	Toimialan osuus naisten työpaikoista, %	Naistyöpaikkojen osuus, %
Kaikki toimialat yhteensä (A–X)	1 031	100,0	100,0	100,0	51,8
Metsätalous- ja teollisuus	94	9,1	16,5	2,2	12,8
-02 Metsätalous ja puunkorjuu	92	8,9	16,3	2,1	12,0
-16 Sahatavaran sekä puu- ja korkkituotteiden valmistus	2	0,2	0,2	0,2	50,0
Teknologia- ja materiaaliteollisuus	124	12,0	17,3	7,1	30,6
-14 Vaatteiden valmistus	2	0,2	0,2	0,2	50,0
-18 Painaminen ja tallenteiden jäljentäminen	1	0,1	0,2		0,0
-20 Kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden valmistus	58	5,6	5,4	5,8	53,4
-25 Metallituotteiden valmistus (pl. koneet ja laitteet)	61	5,9	11,1	1,1	9,8
33 Koneiden ja laitteiden korjaus	2	0,2	0,4		0,0
Kaivannaistoiminta ja -jalostus	29	2,8	4,6	1,1	20,7
B Kaivostoiminta ja louhinta	7	0,7	1,4		0,0
-23 Muiden ei-metallisten mineraalituotteiden valmistus	22	2,1	3,2	1,1	27,3
Matkailu	40	3,9	1,2	6,4	85,0
I Majoitus- ja ravitsemistoiminta	40	3,9	1,2	6,4	85,0
Ruoka	56	5,4	7,8	3,2	30,4
-01 Kasvinviljely ja kotieläintalous, riistatalous ja niihin liittyvät palvelut	51	4,9	7,2	2,8	29,4

²⁶ <https://www.stat.fi/tup/msind/index.html>

-10 Elintarvikkeiden valmistus	3	0,3	0,2	0,4	66,7
-11 Juomien valmistus	2	0,2	0,4		0,0
Muu jalostus	69	6,7	13,7	0,2	1,4
D Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto, jäähdytys- liiketoiminta	1	0,1	0,2		0,0
E Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto, jäte- huolto ja muu ympäristön puhtaanapito	4	0,4	0,8		0,0
F Rakentaminen	64	6,2	12,7	0,2	1,6
Palvelut	619	60,0	38,8	79,8	68,8
G Tukku- ja vähittäiskauppa; moottoriajo- neuvojen korjaus	94	9,1	7,4	10,7	60,6
H Kuljetus ja varastointi	39	3,8	6,6	1,1	15,4
J Informaatio ja viestintä	6	0,6	0,6	0,6	50,0
K Rahoitus- ja vakuutustoiminta	7	0,7	0,2	1,1	85,7
L Kiinteistöalan toiminta	8	0,8	0,8	0,7	50,0
M Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toi- minta	13	1,3	0,4	2,1	84,6
N Hallinto- ja tukipalvelutoiminta	32	3,1	2,4	3,7	62,5
O Julkinen hallinto ja maanpuolustus; pakol- linen sosiaalivakuutus	25	2,4	1,8	3,0	64,0
P Koulutus	61	5,9	3,0	8,6	75,4
Q Terveys- ja sosiaalipalvelut	265	25,7	8,2	41,9	84,5
R Taiteet, viihde ja virkistys	8	0,8	1,0	0,6	37,5
S Muu palvelutoiminta	31	3,0	2,0	3,9	67,7
T Kotitalouksien toiminta työnantajina	1	0,1		0,2	100,0
X Toimiala tuntematon	29	2,8	4,2	1,5	27,6

Yritysten henkilöstömääriä ja liikevaihtoa tarkastellaan Heinäveden kaikkien päätoimialojen (kirjaintaso) ja tärkeimpien 2-numerotasoisten toimialojen osalta. Vuonna 2020 Heinävedellä oli 335 yritystä, joilla oli yhteensä 337 toimipaikkaa. Toimipaikoista lähes puolet (154) toimi alkutuotannossa. Alkutuotannon toimipaikoista 72 prosenttia toimi metsätaloudessa. Seuraavaksi eniten Heinävedellä oli rakentamisen sekä tukku- ja vähittäiskaupan toimipaikkoja. Henkilöstömäärällä mitattuna Heinävedellä toimivat yritysten toimipaikat olivat pieniä, sillä niissä oli vuonna 2020 henkilöstöä keskimäärin 1,5 henkilöä toimipaikkaa kohden. Heinävedellä yritysten toimipaikoissa työskenteli yhteensä 496 henkilöä. Eniten henkilöstöä oli teollisuudessa (29 %) sekä maa- ja metsätaloudessa (19 %). Näiden lisäksi merkittäviä työllistäjiä olivat myös tukku- ja vähittäiskauppa (14 %), rakentaminen (14 %), kuljetus ja varastointi (9 %) sekä majoitus- ja ravitsemustoiminta (4 %). (Taulukko 5.)

Heinävedellä toimivien yritysten toimipaikkojen yhteenlaskettu liikevaihto vuonna 2020 oli 83,1 miljoonaa euroa. Liikevaihdosta 30 prosenttia syntyi teollisuudessa ja 23 prosenttia tukku- ja vähittäiskaupassa. Toimipaikkaa kohden suurinta liikevaihto oli teollisuudessa (1,4 milj. euroa) ja vähittäiskaupassa (1,1 milj. euroa). Heinävedellä yritysten toimipaikkojen keskimääräinen liikevaihto oli noin 247 000 euroa. Henkilöstömäärään suhteutettuna liikevaihto oli suurinta vähittäiskaupassa (343 000 €) sekä kuljetuksessa ja varastoinnissa. Seuraavaksi suurinta liikevaihto oli majoitus- ja ravitsemustoiminnan sekä teollisuuden toimipaikoissa. Heinävedellä yritysten toimipaikkojen keskimääräinen liikevaihto oli 166 000 euroa työntekijää kohden. (Taulukko 5.)

Taulukko 5. Yritysten toimipaikat Heinävedellä toimialoittain vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, Kunnittainen toimipaikkatilasto²⁷. (. = salattu tieto)

Toimiala	Toimi- paik- koja	Henki- löstön lkm. yh- teensä	Liike- vaihto 1 000 €	Henki- löstö/ toimi- paikka	Liike- vaihto/ toimi- paikka 1 000 €	Liike- vaihto/ henkilö 1 000 €
Toimialat yhteensä*	337	496	83 104	1,5	246,6	165,9
A Maatalous, metsätalous ja kalatalous	154	94	6 497	0,6	42,2	69,1
-01 Kasvinviljely ja kotieläintalous, riistatalous ja niihin liittyvät palvelut	43	41	0	1,0	0,0	0,0
-02 Metsätalous ja puunkorjuu	111	53	6 497	0,5	58,5	122,6
B Kaivostoiminta ja louhinta	3	5	484	1,7	161,3	96,8
C Teollisuus	18	145	24 987	8,1	1388,2	172,3
D Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto, jäähdytysliiketoiminta	1	.	.	.	.	.
E Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto	1	.	.	.	.	.
F Rakentaminen	30	67	9 753	2,2	325,1	145,6
G Tukku- ja vähittäiskauppa; moottoriajoneuvojen korjaus	29	71	18 800	2,4	648,3	264,8
-46 Tukkukauppa	11	23	2 901	2,1	263,7	126,1
-47 Vähittäiskauppa	14	45	15 422	3,2	1101,6	342,7
H Kuljetus ja varastointi	25	47	13 511	1,9	540,4	287,5
I Majoitus- ja ravitsemistoiminta	10	20	3 482	2,0	348,2	174,1
J Informaatio ja viestintä	3	2	213	0,7	71,0	106,5
K Rahoitus- ja vakuutustoiminta	2	.	.	.	.	.
L Kiinteistöalan toiminta	15	8	1 351	0,5	90,1	168,9
M Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta	8	4	349	0,5	43,6	87,3
N Hallinto- ja tukipalvelutoiminta	12	11	874	0,9	72,8	79,5
O Julkinen hallinto ja maanpuolustus; pakollinen sosiaalivakuutus	0	0	0	0,0	0,0	0,0
P Koulutus	1	.	.	.	.	.
Q Terveys- ja sosiaalipalvelut	7	12	532	1,7	76,0	44,3
R Taiteet, viihde ja virkistys	6	4	277	0,7	46,2	69,3
S Muu palvelutoiminta	12	6	922	0,5	76,8	153,7
U Kansainvälisten organisaatioiden ja toimielinten toiminta	0	0	0	0,0	0,0	0,0
X Toimiala tuntematon	0	0	0	0,0	0,0	0,0

*) Liikevaihtoon yhteensä sisältää myös toimipaikat, joista tiedot salattu

Kunnassa olevien työpaikkojen jakautumista eri yrityskokoluokkiin kuvataan keskittymistilastolla. Työpaikkojen jakautuminen eri yrityskokoluokkiin kuvaa yritysten roolia työllistäjinä

²⁷ <https://www.stat.fi/tup/yritystietopalvelu/kunnittainen-toimipaikkatilasto>

sekä esimerkiksi sitä, kuinka riippuvainen kunnan työllisyystilanne on muutamasta suuresta työllistäjästä. Yrityksen kokoluokka ilmaisee sen kaikkien toimipaikkojen (myös muissa kunnissa ja maissa) yhteenlasketun henkilöstömäärän. Henkilöstön lukumäärä -sarakkeessa on ilmoitettu Heinävedellä sijaitsevien toimipaikkojen henkilöstömäärä.

Heinävedellä kuuden suuryrityksen (250– henkilöä) toimipaikoissa työskenteli 16 prosenttia yritysten henkilöstöstä. Suurin osa Heinävedellä vuonna 2020 toimineista yritysten toimipaikoista oli pieniä. Heinävedellä toimivien yritysten työntekijöistä 52 prosenttia työskenteli mikroyrityksissä (henkilöstömäärä alle 10 henkilöä) ja 24 prosenttia pienissä yrityksissä (10–49 henkilöä). Keskisuurissa (50–249 henkilöä) yrityksissä työskenteli yhdeksän prosenttia yritysten toimipaikkojen henkilöstöstä. (Taulukko 6.)

Taulukko 6. Heinäveden yritysten koko henkilöstön määrän mukaan vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, Kunnittainen toimipaikkatilasto²⁸.

Yrityksen koko henkilöstömää- rän mukaan	Yritysten lukumäärä	Toimipaikkojen lukumäärä	Henkilöstön lukumäärä yhteensä	Osuus henkilöstöstä, %
0	180	180	14	3
1	84	84	72	14
2	23	23	45	9
3–4	20	20	67	13
5–9	9	9	61	12
10–19	5	6	49	10
20–49	3	3	69	14
50–99	2	2	16	3
100–149				
150–199	2	2	3	1
200–249	1	1	27	5
250–499	1	2	64	13
500–999				
1000–	5	5	15	3
Yhteensä	335	337	502	100

Kunnan työpaikkaomavaraisuus kuvaa alueella työssäkäyvien (työpaikkojen) ja alueella asuvien työllisten välistä määrällistä suhdetta²⁹. Työpaikkaomavaraisuuden ollessa yli sata, alueella on enemmän työpaikkoja kuin työllisiä. Vuonna 2019 Heinäveden työpaikkaomavaraisuusaste oli 100,2 prosenttia. Naisten työpaikkaomavaraisuusaste (108,3 %) oli korkeampi kuin miesten (92,7 %). Heinäveden työpaikkaomavaraisuusaste oli korkea koulutuksessa (142 %), kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden valmistuksessa (126 %) sekä metallituotteiden valmistuksessa (125 %). (Taulukko 7.)

²⁸ <https://www.stat.fi/tup/yritystietopalvelu/kunnittainen-toimipaikkatilasto>

²⁹ Työpaikkaomavaraisuusaste=alueella työssäkäyvät/alueella asuvat työlliset *100

Taulukko 7. Heinäveden työpaikkaomavaraisuus toimialan ja sukupuolen mukaan vuonna 2019. Lähde: Tilastokeskus, Maaseutuindikaattorit³⁰.

Toimiala	Työlli- set, lkm.	Työpai- kat, lkm.	Työpaikkaomavaraisuus- aste, %		
			Yht.	Miehet	Naiset
Kaikki toimialat yhteensä (A–X)	1 029	1 031	100,2	92,7	108,3
A Maatalous, metsätalous ja kalatalous	130	143	110,0	112,5	100,0
-01 Kasvinviljely ja kotieläintalous, riistatalous ja niihin liittyvät palvelut	49	51	104,1	105,9	100,0
-02 Metsätalous ja puunkorjuu	80	92	115,0	115,7	110,0
B Kaivostoiminta ja louhinta	3	7	233,3	350,0	0,0
C Teollisuus	154	153	99,4	93,0	117,5
-20 Kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden valmistus	46	58	126,1	135,0	119,2
-23 Muiden ei-metallisten mineraalituotteiden valmistus	21	22	104,8	94,1	150,0
-25 Metallituotteiden valmistus (pl. koneet ja laitteet)	49	61	124,5	119,6	200,0
D Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto, jäähdytysliiketoiminta	1	1	100,0	100,0	0,0
E Vesihuolto, jätevesihuolto, jätehuolto ja muu ympäristön puhtaanapito	7	4	57,1	57,1	0,0
F Rakentaminen	77	64	83,1	82,9	100,0
G Tukku- ja vähittäiskauppa; moottoriajoneuvojen korjaus	90	94	104,4	88,1	118,8
H Kuljetus ja varastointi	54	39	72,2	75,0	60,0
I Majoitus- ja ravitsemistoiminta	38	40	105,3	120,0	103,0
J Informaatio ja viestintä	9	6	66,7	50,0	100,0
K Rahoitus- ja vakuutustoiminta	7	7	100,0	50,0	120,0
L Kiinteistöalan toiminta	9	8	88,9	66,7	133,3
M Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta	21	13	61,9	25,0	84,6
N Hallinto- ja tukipalvelutoiminta	36	32	88,9	92,3	87,0
O Julkinen hallinto ja maanpuolustus; pakollinen sosiaalivakuutus	36	25	69,4	56,3	80,0
P Koulutus	43	61	141,9	93,8	170,4
Q Terveys- ja sosiaalipalvelut	242	265	109,5	128,1	106,7
R Taiteet, viihde ja virkistys	11	8	72,7	71,4	75,0
S Muu palvelutoiminta	31	31	100,0	71,4	123,5
T Kotitalouksien toiminta työnantajina	1	1	100,0	0,0	100,0
X Toimiala tuntematon	29	29	100,0	100,0	100,0

Vuonna 2020 Heinäveden alueella työssä käyneistä 80 prosenttia oli Heinäveden kunnassa asuvia ja viidennes oli ulkopaikkakuntalaisia. Kunnan alueella käytiin työssä eniten Pohjois-Savon kunnista Varkaudesta ja Leppävirralta sekä Pohjois-Karjalan kunnista Joensuusta ja Liperistä. Heinävesi sai lisäksi työvoimaa Pohjois-Savon kunnista Kuopiosta (11) ja

³⁰ <https://www.stat.fi/tup/msind/index.html>

Tuusniemeltä (9). Lukumääräisesti eniten ulkopaikkakuntalaisia työskenteli terveys- ja sosiaalipalveluiden (48), teollisuuden (43) ja koulutuksen (31) toimialoilla. (Taulukko 8.)

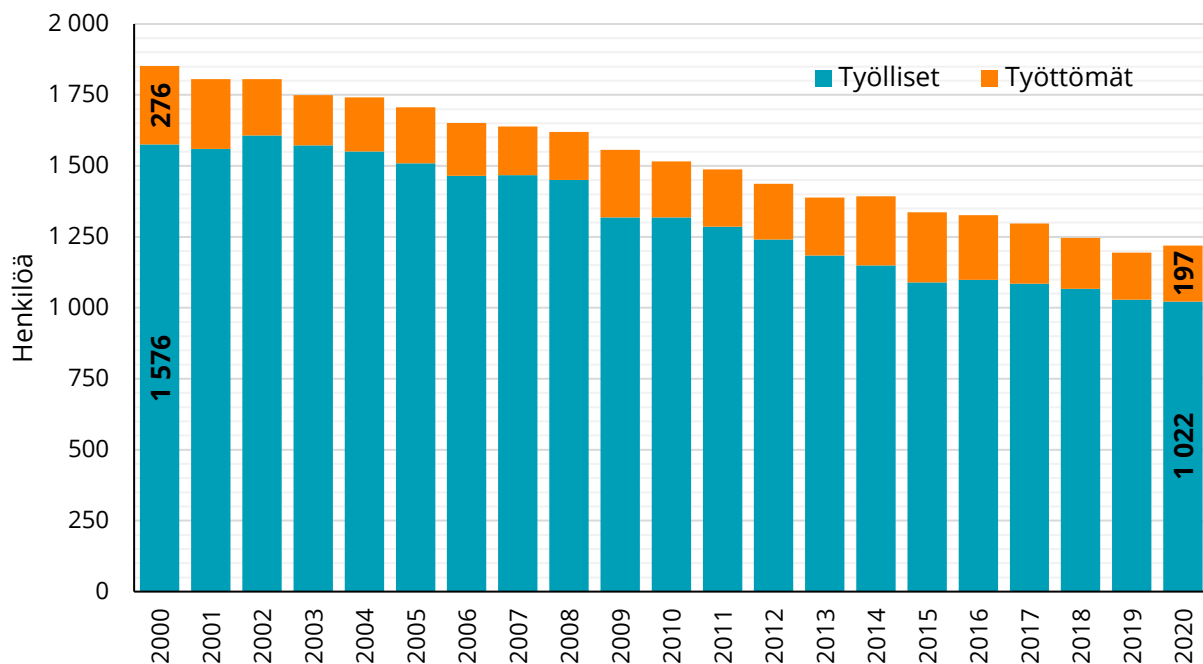
Taulukko 8. Heinäveden alueella työssäkäyvät kotikunnan ja toimialan mukaan vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, Elinkeinorakenne ja työssäkäynti³¹. (prosenttia alueella työssäkäyvistä)*

Toimiala	Heinä- vesi	Sisäänpendelöijät					Yht.	%*
		Varkaus	Leppävirta	Joensuu	Liperi	Muut kunnat		
Yhteensä (A–X)	790	46	44	27	22	64	203	20,4
A Maatalous, metsätalous ja kalatalous	98	3	3	2	4	5	17	14,8
B Kaivostoiminta ja louhinta	3	1	0	0	0	2	3	50,0
C Teollisuus	106	7	9	7	6	14	43	28,9
D Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto	1	0	0	0	0	0	0	0,0
E Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto, jätehuolto	4	0	0	0	0	0	0	0,0
F Rakentaminen	54	6	2	0	0	3	11	16,9
G Tukku- ja vähittäiskauppa; moottori-ajoneuvojen korjaus	68	7	2	1	0	5	15	18,1
H Kuljetus ja varastointi	28	3	1	0	0	5	9	24,3
I Majoitus- ja ravitsemistoiminta	28	1	2	0	2	5	10	26,3
J Informaatio ja viestintä	4	0	0	0	0	0	0	0,0
K Rahoitusta- ja vakuutustoiminta	5	1	0	0	0	0	1	16,7
L Kiinteistöalan toiminta	6	0	0	0	0	0	0	0,0
M Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta	8	2	0	0	0	0	2	20,0
N Hallinto- ja tukipalvelutoiminta	52	0	0	0	0	0	0	0,0
O Julkinen hallinto ja maanpuolustus; pakollinen sosiaalivakuutus	30	0	0	1	0	1	2	6,3
P Koulutus	25	2	4	12	5	8	31	55,4
Q Terveys- ja sosiaalipalvelut	214	12	18	3	4	11	48	18,3
R Taiteet, viihde ja virkistys	11	0	0	1	0	2	3	21,4
S Muu palvelutoiminta	20	1	3	0	1	3	8	28,6
T Kotitalouksien toiminta työnantajina	1	0	0	0	0	0	0	0,0
Tuntematon	24	0	0	0	0	0	0	0,0

3.2 TYÖVOIMA

Heinävedellä asui vuoden 2020 lopussa pääasiallisen toiminnan mukaan 1 852 työvoimaan kuuluvaa henkilöä. Heistä lähes 1600 oli työllisiä ja noin 270 työttömiä. Työvoiman määrä pieneni vuodesta 2000 yli 630 henkilöllä (–34 %). Työllisten määrä vähentyi 35 prosentilla ja työttömien määrä 29 prosentilla. (Kuvio 17.)

³¹ https://www.stat.fi/tup/vaesto_tyossakaynti/index.html

Kuvio 17. Heinävedellä asuva työvoima vuosina 2000–2020. Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäynti³².

Heinäveden työllisestä työvoimasta 81 prosenttia oli vuonna 2019 palkansaajia. Seitsemän prosenttia oli maa- ja metsätalousyrittäjiä ja 12 prosenttia muiden alojen yrittäjiä. Työllisistä 48 prosenttia oli naisia. Miehet olivat naisia useammin ammattiasemaltaan yrittäjiä. Työllisistä miehistä toimi yrittäjinä 27 prosenttia ja työllisistä naisista vain kymmenen prosenttia. Myös palkankansaaajanaisten ja -miesten sosioekonomisessa asemassa oli eroja. Naisista suurin osa oli toimihenkilöitä ja miehistä työntekijöitä. (Taulukko 9.)

Taulukko 9. Heinäveden työllinen työvoima ammattiaseman ja sukupuolen mukaan vuonna 2019. Lähde: Tilastokeskus, Elinkeinorakenne ja työssäkäynti³³.

Työllisten ammattiasema	Työllisten määrä	Osuus työllisistä, %		
		Kaikista	Naisista	Miehistä
Yrittäjät	194	18,9	9,7	27,2
- Maa- ja metsätalousyrittäjät	72	7,0	3,9	9,9
- Muut yrittäjät	122	11,9	5,9	17,4
Palkansaajat	835	81,1	90,3	72,8
Työlliset yhteensä	1 029	100,0	100,0	100,0
Palkansaajien sosioekonominen asema	Palkansaajien määrä	Osuus työllisistä, %	Osuus palkansaajista, %	
			Naisista	Miehistä
- Ylemmät toimihenkilöt	99	9,6	13,0	10,5
- Alemmat toimihenkilöt	346	33,6	58,9	21,5
- Työntekijät	381	37,0	27,0	66,9
- Tunteamaton	9	0,9	1,1	1,0
Palkansaajat yhteensä	835	81,1	100,0	100,0

³² Suomen virallinen tilasto (SVT): Työssäkäynti [verkkajulkaisu]. ISSN=1798-5528. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 30.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/tyokay>

³³ https://www.stat.fi/tup/vaesto_tyossakaynti/index.html

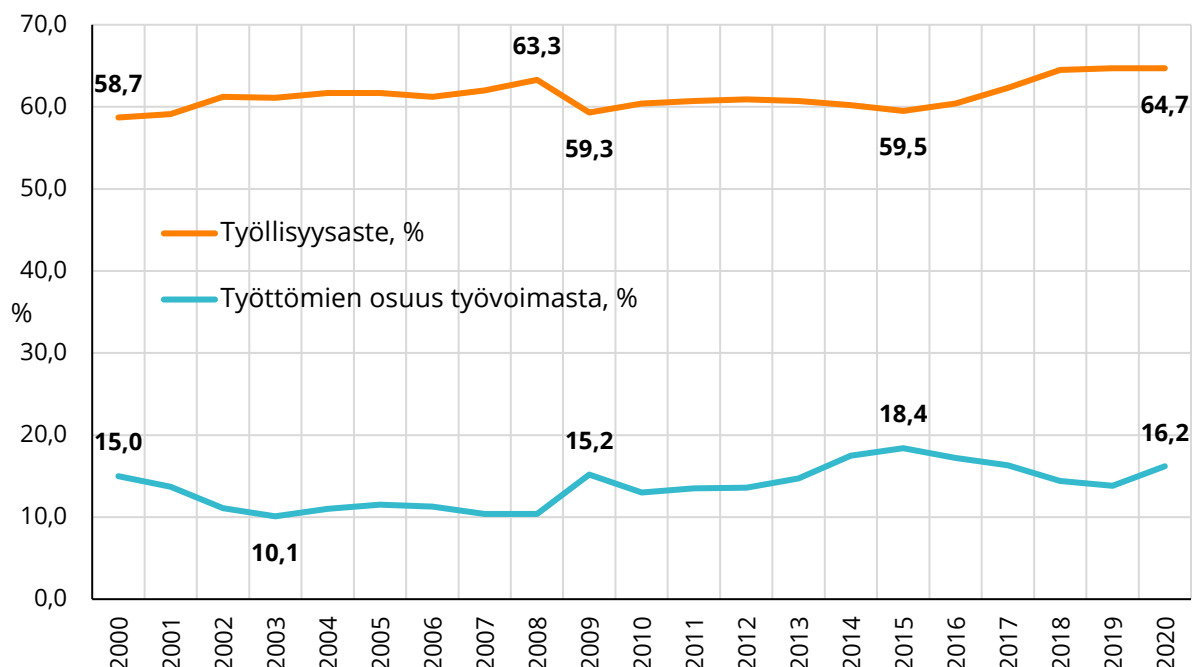
Vuonna 2020 Heinäveden työllisistä neljäsosa työskenteli terveys- ja sosiaalipalveluissa. Seuraavaksi eniten heinävetisiä työllistivät teollisuus (14 %), maa- ja metsätalous (11 %) sekä tukku- ja vähittäiskauppa (8 %). Myös rakentaminen, hallinto- ja tukipalvelutoiminta, kuljetus ja varastointi, koulutus sekä julkinen hallinto ja maanpuolustus olivat tärkeitä työllistäjiä. Vajaa kolmannes Heinäveden työllisestä työvoimasta oli vuonna 2020 korkeakoulutettuja. Enintään toisen asteen tutkinnon suorittaneita oli 56 prosenttia ja 13 prosenttia oli vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa. Määrällisesti eniten korkeakoulutettuja työskenteli terveys- ja sosiaalipalveluissa (93), koulutuksessa (34), teollisuudessa (27) sekä julkisessa hallinnossa ja maanpuolustuksessa (26). Korkeakoulutettujen osuus oli suuri ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan (85 %), rahoitus- ja vakuutustoiminnan (83 %), koulutuksen (79 %), informaation ja viestinnän (73 %), julkisen hallinnon ja maanpuolustuksen (67 %) sekä taiteen, viihteen ja virkistys (53 %) toimialoilla. Muilla aloilla enemmistö oli korkeintaan toisen asteen koulutuksen suorittaneita. Pelkästään perusasteen koulutuksen suorittaneiden osuus oli suurin hallinto- ja tukipalveluissa, kuljetuksessa ja varastoinnissa, maa- ja metsätaloudessa sekä rakentamisessa. (Taulukko 10.)

Taulukko 10. Heinäveden työllinen työvoima toimialan ja korkeimman suoritettun koulutusasteen mukaan vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, Elinkeinorakenne ja työssäkäynti³⁴.

Toimiala	Koulutusaste, %				Yhteensä	
	Toi- nen aste	Alin kor- kea-aste/ alempi korkea- kouluaste	Ylempi korkea- koulu- aste/tut- kijakoulu- tusaste	Vain pe- rus- aste	N	%
Yhteensä	55,8	24,9	6,3	13,1	1 022	100,0
A Maatalous, metsätalous ja kalatalous	58,8	19,3	0,0	21,9	114	11,2
B Kaivostoiminta ja louhinta	100,0	0,0	0,0	0,0	5	0,5
C Teollisuus	67,9	16,4	2,9	12,9	140	13,7
D Sähkö-, kaas- ja lämpöhuolto	100,0	0,0	0,0	0,0	1	0,1
E Vesi-, viemäri- ja jätevesihuolto, jätehuolto	66,7	16,7	0,0	16,7	6	0,6
F Rakentaminen	67,1	13,4	0,0	19,5	82	8,0
G Tukku- ja vähittäiskauppa	57,1	25,0	1,2	16,7	84	8,2
H Kuljetus ja varastointi	63,0	13,0	0,0	24,1	54	5,3
I Majoitus- ja ravitsemistoiminta	74,2	22,6	0,0	3,2	31	3,0
J Informaatio ja viestintä	27,3	45,5	27,3	0,0	11	1,1
K Rahoitus- ja vakuutustoiminta	16,7	83,3	0,0	0,0	6	0,6
L Kiinteistöalan toiminta	55,6	33,3	11,1	0,0	9	0,9
M Ammatillinen, tieteellinen ja tekn.toiminta	10,0	45,0	40,0	5,0	20	2,0
N Hallinto- ja tukipalvelutoiminta	61,4	14,0	0,0	24,6	57	5,6
O Julkinen hallinto ja maanpuolustus; pakol- linen sosiaalivakuutus	30,8	61,5	5,1	2,6	39	3,8
P Koulutus	20,9	30,2	48,8	0,0	43	4,2
Q Terveys- ja sosiaalipalvelut	56,3	31,3	5,1	7,4	256	25,0
R Taiteet, viihde ja virkistys	33,3	26,7	26,7	13,3	15	1,5
S Muu palvelutoiminta	33,3	33,3	20,8	12,5	24	2,3
T Kotitalouksien toiminta työnantajina	100,0	0,0	0,0	0,0	1	0,1
Tuntematon	54,2	12,5	8,3	25,0	24	2,3

³⁴ https://www.stat.fi/tup/vaesto_tyossakaynti/index.html

Heinäveden työllisyysaste kohosi tarkasteluajanjaksolla, mutta se ei ollut kuitenkaan seurausta työllisten määrän kasvusta, vaan siihen oleellisesti vaikutti työikäisten määrän väheneminen. Tarkastelujakson alin työllisyysaste (58,7 %) oli vuonna 2000 ja korkein (64,7 %) vuosina 2019 ja 2020. Työttömien osuus työvoimasta oli korkeimmillaan (18,4 %) vuonna 2015. Vuonna 2020 koronapandemian aikana työttömyys nousi hieman yli kahdella prosenttiyksiköllä edeltävään vuoteen verrattuna. (Kuvio 18.)

Kuvio 18. Heinäveden työllisyysaste sekä työttömien osuus työvoimasta³⁵ vuosina 2000–2020. Lähde: Tilastokeskus, StatFin, Kuntien avainluvut³⁶.

Työ- ja elinkeinoministerin työnvälitystilaston mukaan lokakuussa 2022 Heinävedellä oli 138 työtöntä työnhakijaa, mikä oli vähemmän kuin samana ajankohtana kahtena edellisenä vuonna. Lokakuussa 2022 työttömien osuus työvoimasta oli 11,3 prosenttia, joten työttömien osuus työvoimasta vähentyi lähes kahdella prosenttiyksiköllä vuotta aiempaan verrattuna. Koko Pohjois-Karjalassa työttömien osuus työvoimasta oli 11,8 prosenttia. Lokakuussa 2022 työttömistä oli miehiä 70 prosenttia ja pitkäaikaistyöttömiä 42 prosenttia. Työvoimapalveluissa oli 6,1 prosenttia työvoimasta, ja aktivointiaste³⁷ (34,9 %) oli hieman korkeampikuin koko Pohjois-Karjalassa (33,2 %). (Taulukko 11.)

³⁵ Työllisyysaste on 18–64-vuotiaiden työllisten osuus samanikäisestä väestöstä. Työvoimaan kuuluvat 15–74-vuotiaat henkilöt, jotka vuoden viimeisellä viikolla olivat työllisiä tai työttömiä. Vuodesta 2005 lähtien työllisten alaikäraja on ollut 18 vuotta. Aikasarjan vertailukelpoisuuden vuoksi työttömien osuus työvoimasta on laskettu tässä 18–74-vuotiaasta väestöstä. Lähde: Työssäkäyntitilasto, Tilastokeskus.

³⁶ <https://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?year=2021&active1=SSS>

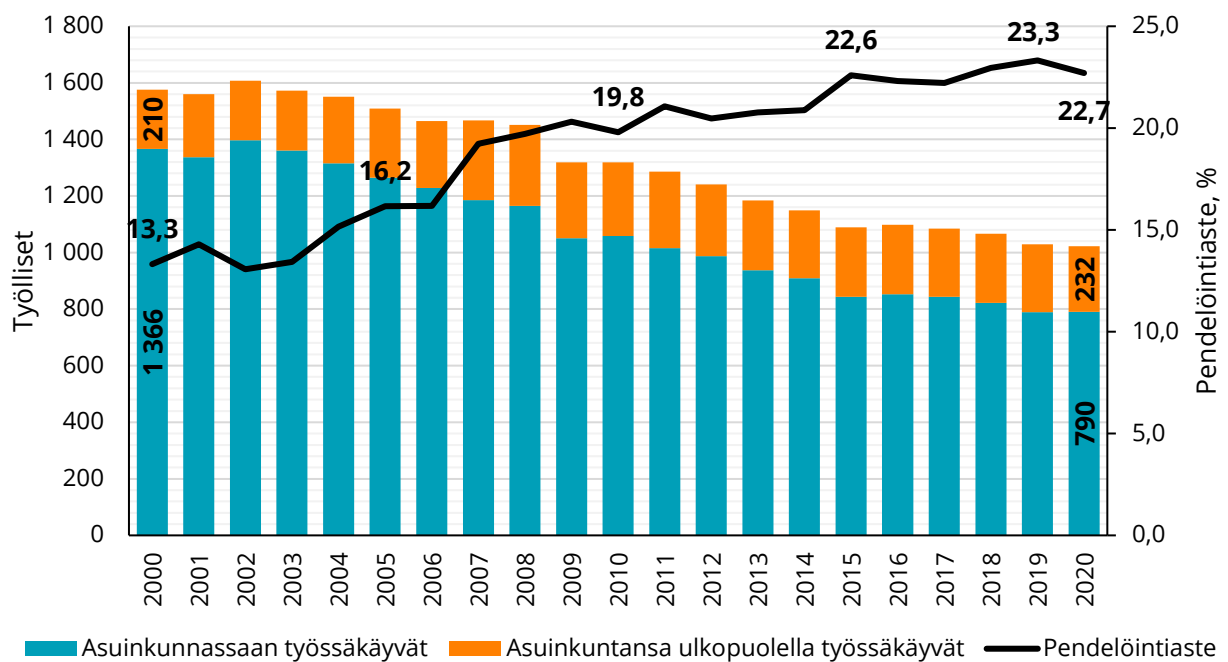
³⁷ Aktivointiaste = TE-hallinnon palveluissa olevien osuus työttömien työnhakijoiden ja TE-hallinnon palveluissa olevien summasta

Taulukko 11. Työttömyys Heinävedellä lokakuussa 2020, 2021 ja 2022. Lähde: TEM, Työnvälitystilasto³⁸.

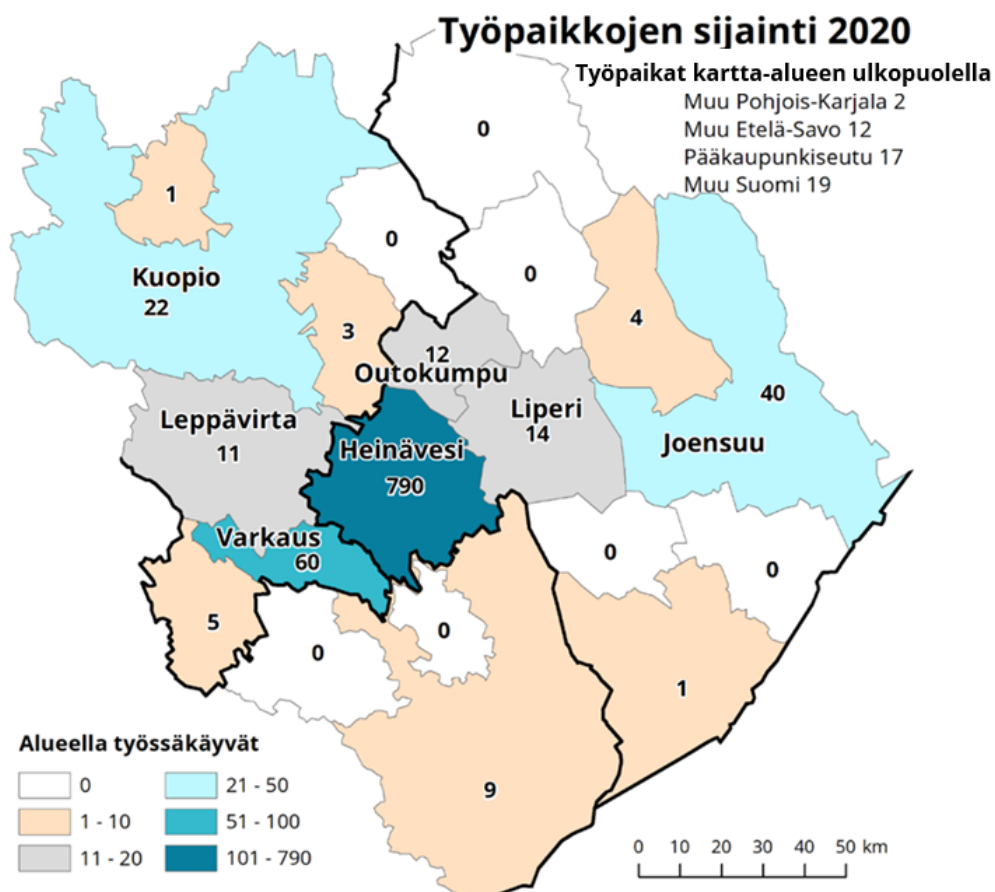
Työttömyyden avainluvut	10/2020	10/2021	10/2022
Työttömät työnhakijat	166	157	138
TK:n Työssäkäyntitilaston työvoima	1246	1194	1219
Työttömien työnhakijoiden %-osuus työvoimasta	13,3	13,1	11,3
Työttömät työnhakijat, miehet (% työttömistä)	103 (62 %)	99 (63 %)	96 (70 %)
Työttömät työnhakijat, naiset (% työttömistä)	63 (38 %)	58 (38 %)	42 (30 %)
Alle 20-v. työttömät työnhakijat	..	..	..
Alle 25-v. työttömät työnhakijat (% työttömistä)	9 (5 %)	12 (8 %)	10 (7 %)
Yli 50-v. työttömät työnhakijat (% työttömistä)	94 (57 %)	91 (58 %)	84 (61 %)
Vamm./pitkäaik.sair. työttömät työnhakijat (% työttömistä)	40 (24 %)	39 (25 %)	41 (30 %)
Ulkomaalaisia työttömiä työnhakijoita (% työttömistä)	5 (3 %)	5 (3 %)	8 (6 %)
Pitkäaikaistyöttömät (% työttömistä)	58 (40 %)	60 (38 %)	58 (42 %)
Aktivointiaste laskentapäivänä (%)	25,2	33,5	34,9
-TE-hallinnon palveluissa yhteensä (lkm.)	56	79	74
-TE-hallinnon palveluissa olevien osuus työvoimasta	4,5 %	6,6 %	6,1 %
-Työvoimakoulutuksessa olevat laskentapäivänä (lkm.)	5	..	..
-Valmennuksessa olevat laskentapäivänä (lkm.)	0	14	5
-Työllistettynä olevat laskentapäivänä (lkm.)	23	28	32
-Työ- ja koulutuskokeilussa olevat laskentapäivänä (lkm.)	5	0	..
-Vuorotteluvapaasijaiset laskentapäivänä (lkm.)	..	..	..
-Kuntouttavassa työtoiminnassa laskentapäivänä (lkm.)	7	8	5
-Omaehtoisessa opiskelussa laskentapäivänä (lkm.)	14	24	28
Avoimet työpaikat kuukauden laskentapäivänä (lkm.)	11	17	18
Uudet avoimet työpaikat kuukauden aikana (lkm.)	25	16	12

Heinäveden työllisestä työvoimasta 790 henkilöä (77 %) työskenteli vuonna 2020 kotikunnassaan ja 232 henkilöä (23 %) kävi työssä Heinäveden ulkopuolella. Ulospendelöivien eli kotikuntansa ulkopuolella työssäkäyvien määrä on pysynyt jokseenkin samana vuosina 2000–2020 vaihdelleen 210 ja 290 välillä. Tarkasteluajanjaksolla ulospendelöijien osuus kuitenkin kasvoi 13 prosentista 23 prosenttiin. Syynä tähän on kotikunnassaan työskentelevien määrän lähes jokavuotinen väheneminen. Heinäveden työlliset pendelöivät eniten Varkauteen (60), Joensuuhun (40) ja Kuopioon (22). Liperissä, Outokummussa ja Leppävirralla työskenteli kussakin hieman yli kymmenen henkilöä. Heinävetisistä työllisistä 84 prosenttia työskenteli Pohjois-Karjalassa ja kymmenen prosenttia Pohjois-Savossa. Etelä-Savossa ja Uudellamaalla kummassakin työskenteli noin kaksi prosenttia Heinäveden työllisistä. (Kuvio 19, Kartta 5.)

³⁸ Suomen virallinen tilasto (SVT): Työnvälitystilasto [verkkojulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 12.9.2022].
Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/tyonv>

Kuvio 19. Heinävedellä asuvat työlliset työpaikan sijainnin mukaan vuosina 2000–2020. Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäynti³⁹.

Kartta 5. Heinäveden työllisen työvoiman työpaikkojen sijaintikunnat vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, Elinkeinorakenne ja työssäkäynti⁴⁰.

³⁹ Suomen virallinen tilasto (SVT): Työssäkäynti [verkkajulkaisu]. ISSN=1798-5528. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 30.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/tyokay>

⁴⁰ https://www.stat.fi/tup/vaesto_tyossakaynti/index.html

Heinäveden työllisen työvoiman pendelöijien määrä ja suhteellinen osuus vaihtelivat toimialoittain. Vuonna 2020 pendelöitiin määrällisesti eniten terveys- ja sosiaalipalvelujen työpaikkoihin (42, 16 %). Ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toimialan heinävetisistä työllisistä suurin osa kävi työssä kotikuntansa ulkopuolella. Pendelöinti oli määrällisesti ja suhteellisesti suurta myös teollisuuden, rakentamisen, kuljetuksen ja varastoinnin sekä koulutuksen toimialoilla. (Taulukko 12.)

Taulukko 12. Heinäveden työllinen työvoima työpaikan sijaintikunnan ja toimialan mukaan vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, Elinkeinorakenne ja työssäkäynti⁴¹. (prosenttia työllisestä työvoimasta)*

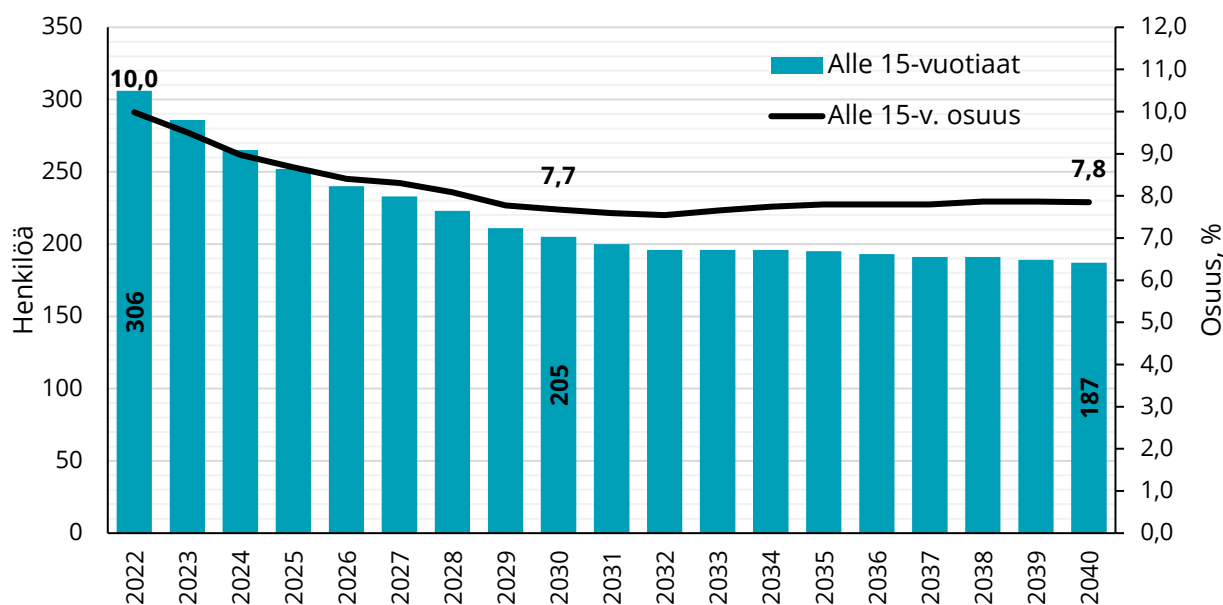
Toimiala	Heinä- vesi	Ulospendelöinti					Yht.	%*
		Varkaus	Joensuu	Kuopio	Liperi	Muut kunnat		
Yhteensä (A-X)	790	60	40	22	14	96	232	22,7
A Maatalous, metsätalous ja kalatalous	98	2	1	5	0	8	16	14,0
B Kaivostoiminta ja louhinta	3	0	1	0	0	1	2	40,0
C Teollisuus	106	12	5	2	0	15	34	24,3
D Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto	1	0	0	0	0	0	0	0,0
E Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto, jätehuolto	4	0	0	1	0	1	2	33,3
F Rakentaminen	54	7	4	6	2	9	28	34,1
G Tukku- ja vähittäiskauppa; moottori-ajoneuvojen korjaus	68	4	3	1	3	5	16	19,0
H Kuljetus ja varastointi	28	9	2	1	3	11	26	48,1
I Majoitus- ja ravitsemistoiminta	28	1	0	0	0	2	3	9,7
J Informaatio ja viestintä	4	1	2	2	0	2	7	63,6
K Rahoitus- ja vakuutustoiminta	5	0	0	1	0	0	1	16,7
L Kiinteistöalan toiminta	6	2	1	0	0	0	3	33,3
M Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta	8	4	2	1	1	4	12	60,0
N Hallinto- ja tukipalvelutoiminta	52	2	0	0	0	3	5	8,8
O Julkinen hallinto ja maanpuolustus; pakollinen sosiaalivakuutus	30	4	2	1	0	2	9	23,1
P Koulutus	25	4	3	1	0	10	18	41,9
Q Terveys- ja sosiaalipalvelut	214	7	12	0	5	18	42	16,4
R Taiteet, viihde ja virkistys	11	0	1	0	0	3	4	26,7
S Muu palvelutoiminta	20	1	1	0	0	2	4	16,7
T Kotitalouksien toiminta työnantajina	1	0	0	0	0	0	0	0,0
U Kansainvälisten organisaatioiden ja toimielinten toiminta	0	0	0	0	0	0	0	0,0
X Tuntematon	24	0	0	0	0	0	0	0,0

⁴¹ https://www.stat.fi/tup/vaesto_tyossakaynti/index.html

4 PALVELUJEN TARVE JA SAAVUTETTAVUUS

Väestömäärän ja -rakenteen muutokset vaikuttavat julkisten palvelujen järjestämiseen. Palvelutarpeiden muutokset edellyttävät palvelutarjonnan uudelleenmitoitusta. Heinävedellä palvelujen tarjontaa on jouduttu sopeuttamaan voimakkaasti siten, että nykyisin lähes kaikki julkiset palvelut sijaitsevat kirkonkylällä. Myös yksityiset palvelut ovat keskittyneet valtaosin keskustaaajamaan. Kunnanvirasto palvelupisteineen sijaitsee kirkonkylällä. Koulutuspalveluista kirkonkylällä sijaitsevat päiväkoti, ryhmäperhepäiväkoti, ala- ja yläkoulu sekä lukio. Karviossa toimii ryhmäperhepäiväkoti ja alakoulu. Kirkonkylällä toimivat Siun soten Heinäveden terveysasema sekä Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksen Heinäveden paloasema. Vapaa-ajan palveluista kirkonkylällä on kirjasto, nuorisotila, yläkoulun liikuntasali ja kuntosali sekä erilaisia urheilukenttiä ja kuntoratoja. Kunnan pohjoisia kyliä palvelee kirjastoauto. Kaupallisista palveluista kirkonkylällä sijaitsee mm. kaksi päivittäistavarakauppaa, Alkon noutopiste, tavaratalo, apteekki, posti, pankki sekä kaksi polttoaineen jakelupistettä. Karviossa toimivat päivittäistavarakauppa, posti ja polttoaineen jakelupiste. Sarvikummussa toimii kyläkauppa ja Lajunlahdessa polttoaineen jakelupiste.

Kasvatus- ja opetuspalvelujen tarpeen määrittää lasten määrä. Tilastokeskus ennustaa Heinäveden alle 15-vuotiaan väestön määrän vähenevän. Alle 15-vuotiaiden lasten määrän ennustetaan vähenevän vuoteen 2030 mennessä 205:een ja vuoteen 2040 mennessä hieman alle 190 lapseen. Lasten määrän vähenemisen ennustetaan jatkuvan 2020-luvulla nopeana ja tasaantuvan 2030-luvulla. Vuotuisen vähenemisen ennustetaan olevan 2020-luvulla kymmenen lasta ja 2030-luvulla pari lasta vuodessa. Samaan aikaan alle 15-vuotiaiden osuuden kunnan väestöstä ennustetaan laskevan kymmenestä vajaaseen kahdeksaan prosenttiin. (Kuvio 20.)

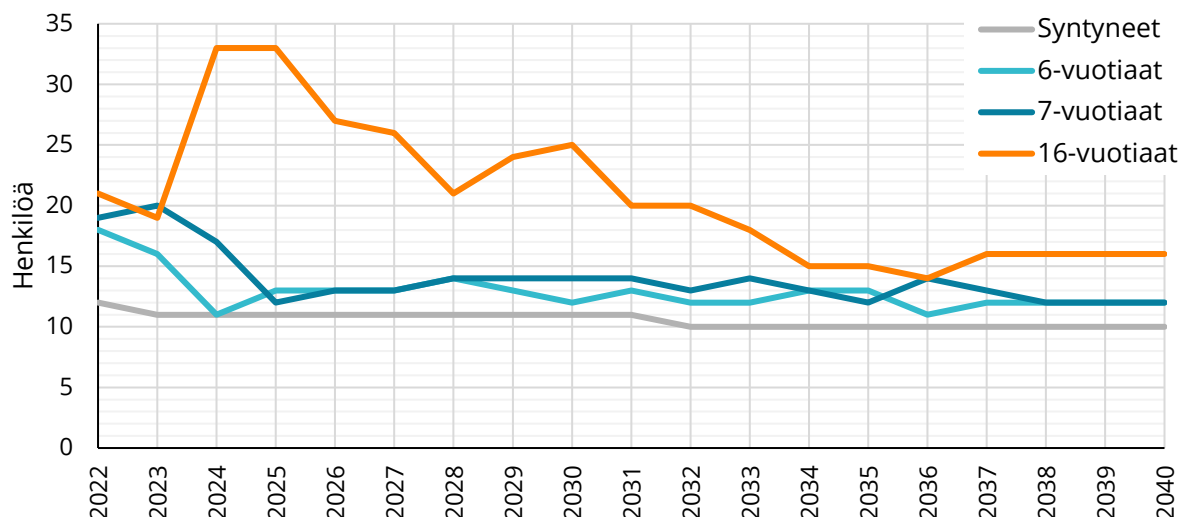

Kuvio 20. Heinäveden alle 15-vuotiaan väestön ennustettu määrä ja osuus koko väestöstä vuosina 2022–2040. Lähde: Tilastokeskus, Väestöennuste⁴².

Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan Heinävedellä syntyvien lasten määrä on koko ennustekauden 10–11 lasta. Myös 6- ja 7-vuotiaiden ikäluokkien koon ennustetaan

⁴² Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestöennuste [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-5137. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 12.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/vaenn>

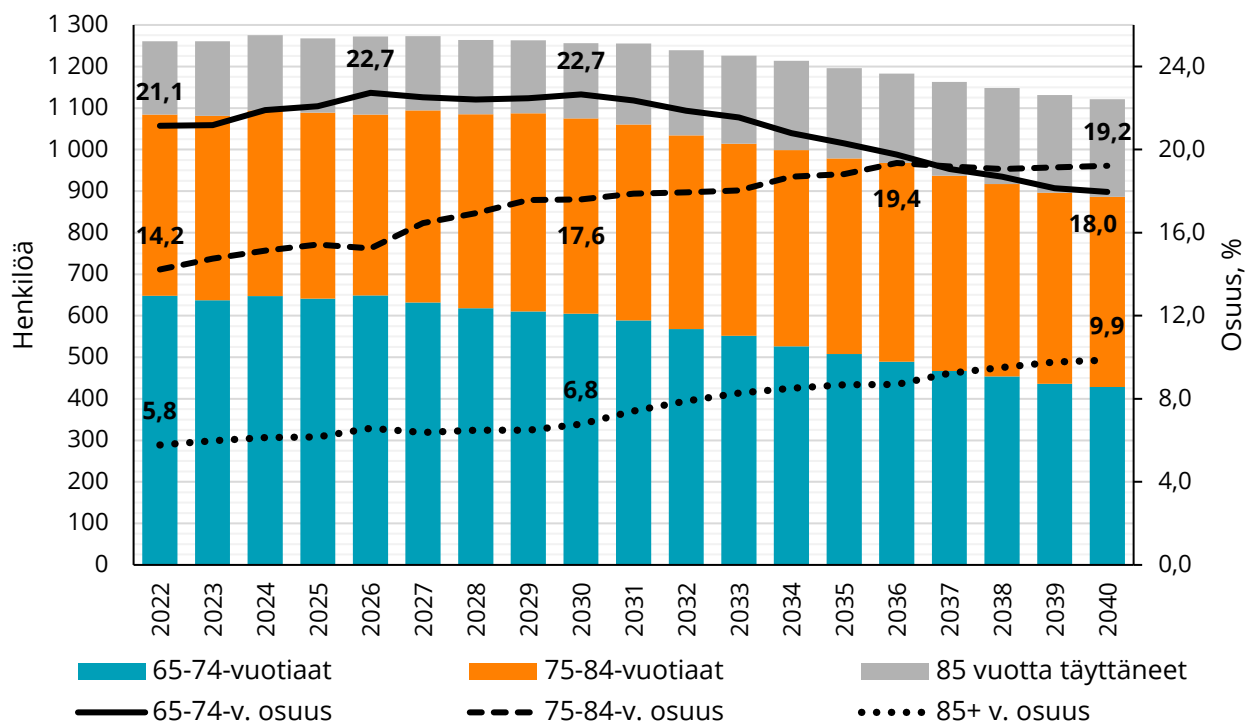
pienenevän. Ennusteessa koulutaipaleensa aloittavien lasten määrä laskee 2020-luvun alun vajaasta 20 lapsesta 12–13 lapseen vuonna 2030 ja siitä eteenpäin. Samoin 16-vuotiaiden toisen asteen koulutuksen aloittavien ikäluokan ennustetaan pienenevän. 2020-luvulla 16-vuotiaiden ikäluokan koon ennustetaan olevan suurimmillaan hieman päälle 30 nuorta ja laskevan 2030-luvun puoliväliin mennessä 16 nuoreen, jolle tasolle se näyttäisi vakiintuvan. (Kuvio 21.)

Kuvio 21. Syntyneiden sekä 6-, 7- ja 16-vuotiaiden ikäluokkien ennustettu koko Heinävedellä vuosina 2022–2040. Lähde: Tilastokeskus, Väestöennuste; Väestörakenne⁴³.

Heinävedellä ikäihmisten palvelujen tarve kasvaa, sillä kunnan väestö ikääntyy. Ennusteen mukaan Heinävedellä 65 vuotta täyttäneiden määrä pysyy vakaana vuoteen 2031 saakka, jonka jälkeen se lähtee hitaaseen laskuun. Vuonna 2040 65 vuotta täyttäneitä arvioidaan olevan 140 henkilöä vähemmän kuin vuonna 2022. Kunnan väestö ikääntyy, sillä 85 vuotta täyttäneiden osuuden väkiluvusta ennustetaan melkein kaksinkertaistuvan vuoteen 2040 mennessä ja samanaikaisesti 75–84-vuotiaiden osuus kasvaa viidellä prosenttiyksiköllä. Vuonna 2040 65 vuotta täyttäneitä ennustetaan olevan 47 prosenttia Heinäveden asukkaista. (Kuvio 22.)

⁴³ Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestöennuste [verkkajulkaisu]. ISSN=1798-5137. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 12.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/vaenn>; Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkkajulkaisu]. ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 12.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/vaerak>

Kuvio 22. 65 vuotta täyttäneiden ennustettu määrä ja osuus Heinäveden väestöstä vuosina 2022–2040. Lähde: Tilastokeskus, Väestöennuste; Väestörakenne⁴⁴.

Palvelun saavutettavuuteen vaikuttavat palvelun sijainti ja sen käyttäjän asuinpaikka sekä palvelun tavoittamiseksi tehdyn matkan matkavastukset, joita voidaan mitata esimerkiksi etäisyytenä, käytettynä aikana tai rahallisena kustannuksena. Tässä palvelujen saavutettavuutta tarkastellaan aikaetäisyytenä henkilöautolla kuljettaessa kuntalaisten asuinpaikoilta lähimpään palvelukeskukseen, jossa sijaitsevat viikoittain tarvittavat julkiset ja yksityiset palvelut.

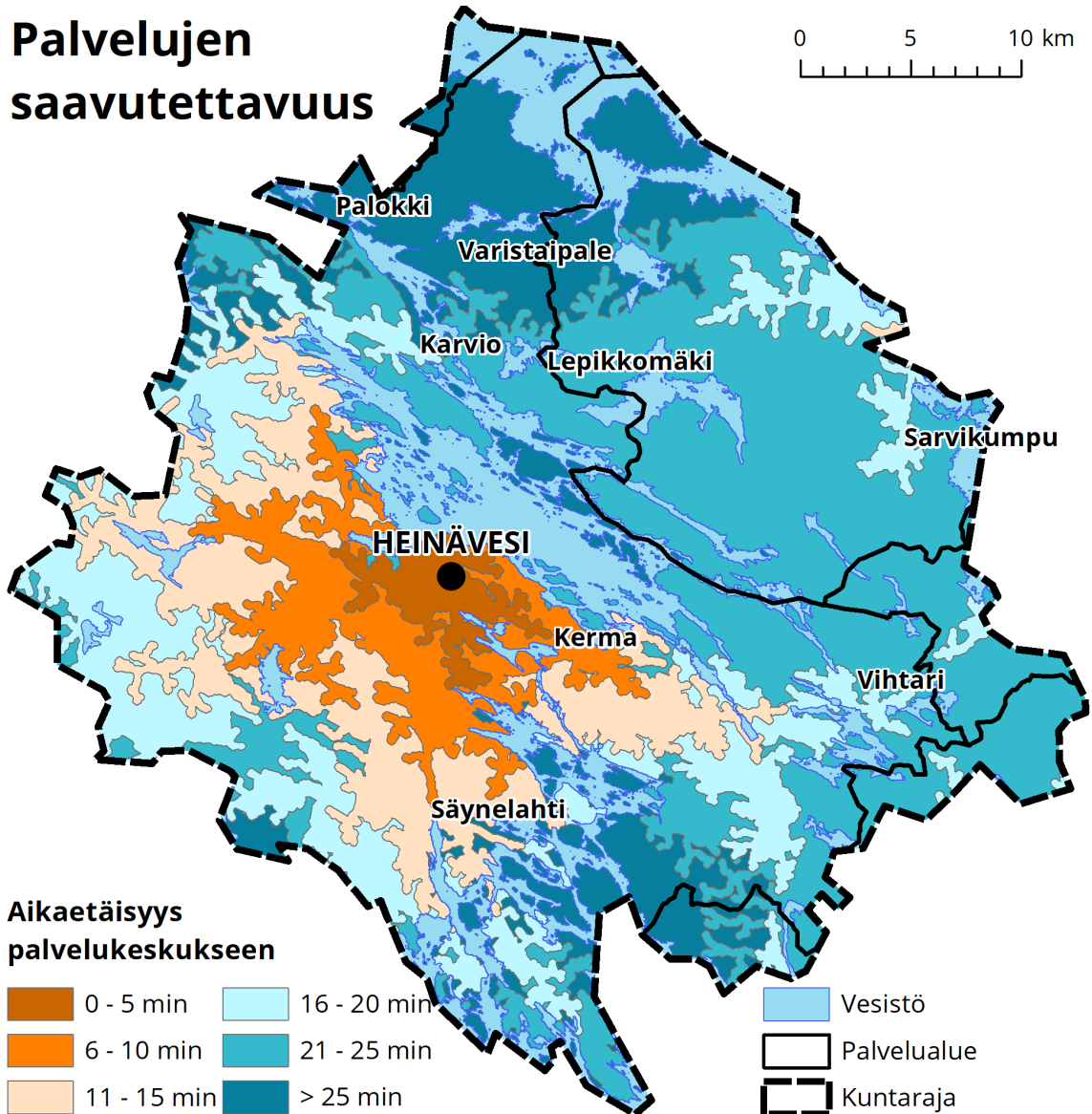
Heinäveden kirkonkylä on 88 prosentille heinävetisistä lähin palvelukeskus. Kunnan koillisosissa Viinijärvi on lähin palvelukeskus 10 prosentille kuntalaisista. Kunnan kaakkoisnurkalla Vihtarin itäpuolella Liperin kirkonkylä ja Vihtarin eteläpuolella Savonranta ovat lähimpiä palvelukeskuksia. Kunnan pohjoisnurkalla, Palokin pohjoispuolella lähin palvelukeskus on Tuusniemi. Näillä kolmella alueella asui kullakin vajaa prosentti Heinäveden väestöstä. (Taulukko 13, Kartta 6.)

Suurin osa kunnan väestöstä asuu keskustaajamassa ja sen läheisyydessä. 70 prosenttia heinävetisistä asui vuonna 2021 enintään 15 minuutin etäisyydellä kirkonkylästä ja sen palveluista. Kermajärven kiertäminen pidentää asiointimatkoja Karviosta ja muista pohjoisista kylistä, mikä kasvattaa 16–30 minuutin etäisyydellä lähimmästä palvelukeskuksesta asuvan väestön osuuden 30 prosenttiin. Heinävetisten keskietäisyys lähimpään palvelukeskukseen oli vuonna 2021 vajaat kymmenen minuuttia ja mediaanietäisyys noin kuusi ja puoli minuuttia. Pisin mitattu aikaetäisyys palvelukeskukseen oli 39 minuuttia. (Taulukko 13, Kartta 6.)

⁴⁴ Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestöennuste [verkkajulkaisu]. ISSN=1798-5137. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 12.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/vaenn>; Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkkajulkaisu]. ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 12.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/vaera>

Taulukko 13. Heinäveden kunnan asukkaiden aikaetäisyys henkilöautolla lähimpään palvelukeskukseen vuonna 2021. Lähde: Suomen ympäristökeskus, YKR; Väylävirasto, Digiroad.

Etäisyys palvelukeskukseen	Palvelukeskus							Kum. %
	Väestö yht.	Heinävesi	Viinijärvi	Liperi	Savonranta	Tuusniemi	Osuus, %	
0-5 min	1 487	1 487					48,2	48,2
6-10 min	378	378					12,2	60,4
11-15 min	279	279					9,0	69,5
16-20 min	322	230	85	7			10,4	79,9
21-25 min	382	211	137	15	19		12,4	92,3
26-30 min	208	107	88	6		7	6,7	99,0
31-40 min	31	17	9			5	1,0	100,0
Osuus, %	100,0	87,8	10,3	0,9	0,6	0,4	100,0	

Kartta 6. Aikaetäisyys lähimpään palvelukeskukseen maanteitä pitkin henkilöautolla sekä keskusten palvelualueiden (alue, jolta on lyhin matka ko. keskukseen) rajat. Lähde: Väylävirasto, Digiroad.

5 KUNTATALOUS

Väestön väheneminen ja vanheneminen haastavat Heinäveden, kuten muidenkin kuntien, taloutta. Kuntakonsernin pitkän aikavälin taloudellista kehitystä kuvaava kertynyt ylijäämä oli Heinävedellä vuonna 2021 noin 1 600 euroa, kun Pohjois-Karjalassa ja saman kokoluokan kunnissa ylijäämää oli kertynyt keskimäärin vajaat 1 800 euroa asukasta kohden. Heinäveden omavaraisuusaste (39,3) oli niukasti verrokkeja matalampi. Heinävesi oli velkaantunut hieman verrokkeja vähemmän (suhteellinen velkaantuneisuus 47 %) ja lainanhoitokyky oli tyydyttävä (1,8). Heinäveden tuloveroprosentti oli verrokkien kanssa samaa tasoa, mutta verotulot asukasta kohden olivat merkittävästi suuremmat, mikä kertoo Heinäveden asukkaiden ja yritysten verrokkeja korkeammasta tulotasosta. Myös valtionosuudet olivat Heinävedellä verrokkeja korkeammat. Opetus- ja kulttuuritoimen nettokäyttökustannukset olivat Heinävedellä samaa tasoa kuin verrokkikunnissa. Sen sijaan sosiaali- ja terveystoimen kustannukset olivat Heinävedellä huomattavan korkeat. Sekä korkeat sote-menot että valtionosuuksien suuruus johtuvat merkittävältä osin Heinäveden huomattavan korkeasta sairaustavuudesta ja ikääntyvästä väestöstä. (Taulukko 14.)

Taulukko 14. Heinäveden kuntakonsernin taloudelliset tunnusluvut vuonna 2021. Lähde: Kuntaliitto, Kuntatalouden tilastot; Tilastokeskus, Kuntien avainluvut⁴⁵.

Tunnusluku	Heinävesi	Pohjois-Karjala	2 001–5 000 as. kunnat	Manner-Suomi
Kertynyt ylijäämä, €/as.	1 589	1 754	1 792	2 984
Omavaraisuusaste, %	39,3	42,3	41,6	42,3
Vuosikatteen suhde poistoihin, %	185,0	122,1	148,3	140,4
Tulovero, %	21,00	20,73	21,31	20,02
Verotulot, €/as.	4 395	3 744	3 890	4 604
Valtionosuudet, €/as.	4 368	3 315	3 957	2 045
Lainat ja vuokravastuut, €/as.	5 146	6 863	6 455	9 065
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	46,7	58,6	53,1	82,6
Laskennallinen lainanhoitokate	1,8	1,4	1,7	1,3
Opetus- ja kulttuuritoimen nettokäyttökustannukset, €/as. (2020)	1 906	1 844	1 945	2 076
Sosiaali- ja terveystoimen nettokäyttökustannukset, €/as. (2020)	5 543	3 920	4 470	3 632

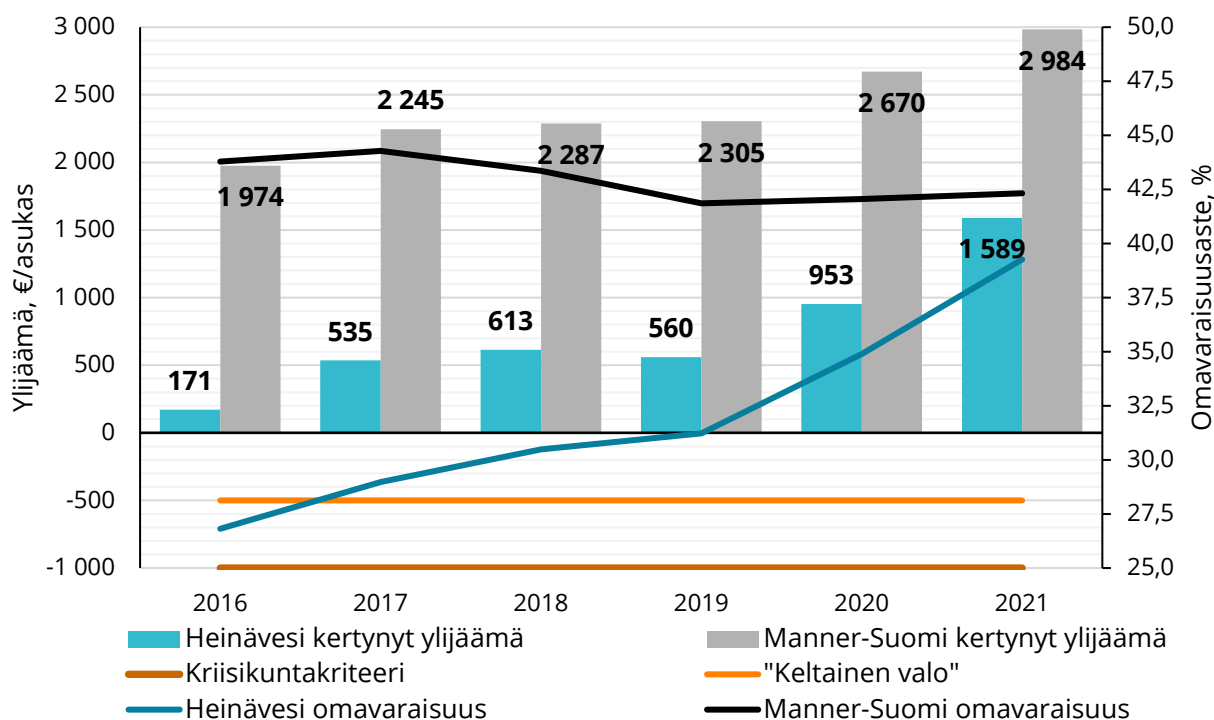
Seuraavaksi tarkastellaan Heinäveden viime vuosien taloudellista kehitystä kuntalaissa (410/2015) määriteltyjen rahoituksen riittävyyttä ja vakavaraisuutta kuvaavien talouden tunnuslukujen pohjalta. Lain mukaan tunnuslukujen raja-arvojen täytyessä kunta voidaan todeta kriisikunnaksi, jolloin käynnistetään arviointimenettely, jossa selvitetään kunnan mahdollisuudet turvata asukkailleen lakisääteiset palvelut. Laissa määritetään kuusi kriteeriä, joista kaksi kuntakonsernin taloudellista alijäämää koskevaa kriteeriä voi täytyessään yksinään käynnistää arviointimenettelyn. Myös neljä muuta kriteeriä voivat yhdessä käynnistää menettelyn niiden kaikkien täytyessä kahtena peräkkäisenä vuotena. Lisäksi taloudellisille

⁴⁵ <https://www.kuntaliitto.fi/talous-ja-elinvoima/kuntatalouden-tilastot>; <https://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?year=2021&active1=SSS>

tunnusluville on esitetty (HE 280/2018) myös väljemmät raja-arvot, ns. "keltaiset valot", jotka eivät johda arviointimenettelyn käynnistämiseen, mutta joiden täyttyessä kunnan tulisi kiinnittää erityistä huomioita taloutensa kehitykseen ja analysointiin.

Yksi parhaista kunnan taloudellista tilaa kuvaava tunnusluku on kertynyt ylijäämä. Se ei kuvaa kunnan senhetkistä tilaa, vaan pidemmän aikavälin kehitystä. Ylijäämä kasvattaa kunnan vakavaraisuutta eli alijäämän sietokykyä ja kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä aikavälillä. Toinen kuntakonsernin vakavaraisuutta kuvaava mittari on omavaraisuusaste. Se ilmaisee, kuinka suuri osa konsernin pääomasta on omaa pääomaa. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä voi käynnistää ns. kriisikunnan arviointimenettelyn, mikäli kunta ei ole kattanut alijäämää neljässä vuodessa. Menettely voidaan käynnistää myös, mikäli viimeisimmässä konsernitilinpäätöksessä kertynyttä alijäämä on vähintään 1 000 euroa ja sitä edeltävässä vähintään 500 euroa asukasta kohden. (Rainio 2018⁴⁶, Kuntaliitto 2020⁴⁷.)

Heinäveden kuntakonsernin ylijäämä vuonna 2021 oli 1 589 euroa asukasta kohden. Se oli noin puolet Manner-Suomen keskiarvosta (2 984 e/as.). Vielä vuonna 2016 kertynyt ylijäämä oli lähellä nollaa, mutta tämän jälkeen se on kasvanut lähes joka vuosi. Samanaikaisesti erotus Manner-Suomen keskiarvoon on pienentynyt merkittävästi. Myös Heinäveden omavaraisuusaste on parantunut tarkastelujaksolla vuosittain ollen 39,3 vuonna 2021. Se oli silti edelleen alle tavoitetasona pidetyn 50 prosentin ylittävän omavaraisuuden. Tätä alempi omavaraisuusaste merkitsee merkittävää velkarasitetta. (Kuvio 23.)

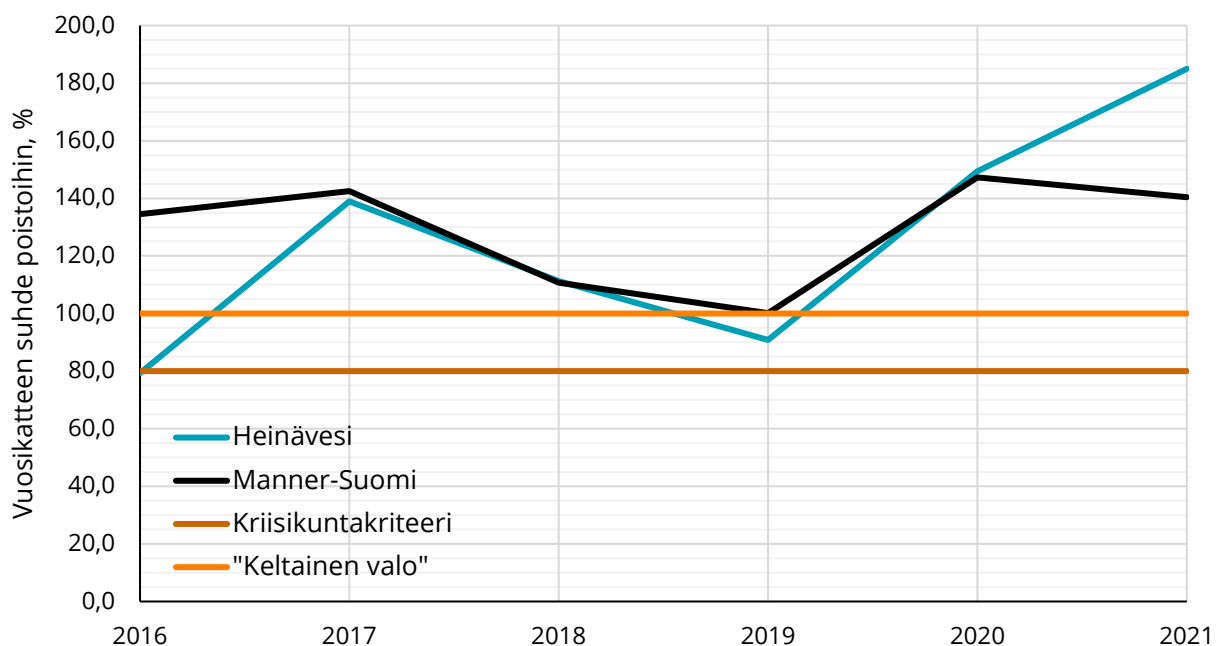
Kuvio 23. Heinäveden kuntakonsernin kertynyt ylijäämä ja omavaraisuusaste vuosina 2016–2021. Lähde: Kuntaliitto, Kuntatalouden tilastot⁴⁸.

⁴⁶ Henrik Rainio (2018). Kriisikuntakriteerit muuttumassa – parempaan suuntaan <https://web.archive.org/web/20211205025019/https://www.kuntaliitto.fi/blogi/2018/kriisikuntakriteerit-muuttumassa-parempaan-suuntaan> Viitattu 19.10.2021.

⁴⁷ Kuntaliitto 30.11.2020. Uudet kriisikuntakriteerit. <https://web.archive.org/web/20211019143037/https://www.kuntaliitto.fi/talous/budjetointi-ja-taloussuunnittelu/uudet-kriisikuntakriteerit> Viitattu 19.10.2021.

⁴⁸ <https://www.kuntaliitto.fi/talous-ja-elinvoima/kuntatalouden-tilastot>

Kunnan konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on yksi parhaista kunnan talouden tasapainon mittareista ja se kuvaa erityisesti kunnan lyhyen aikavälin tilannetta. Jos vuosikate riittää poistoihin, kunnan talous on tasapainossa. Kriisikuntakriteerinä on se, että vuosikate kattaa alle 80 prosenttia poistoista. ”Keltaisen valon” raja-arvona pidetään vuosikatteen 100 prosentin osuutta poistoista eli tilannetta, jossa vuosikate riittää juuri ja juuri poistoihin. (Rainio 2018, Kuntaliitto 2020.) Heinäveden kuntakonsernin vuosikate oli vuonna 2021 185 prosenttia poistoista. Heinäveden vuosikate alitti 80 prosentin kriisikuntakriteerin vuonna 2016, mutta nousi vuonna 2017 Manner-Suomen keskiarvon tasalle. Tämän jälkeen Heinäveden vuosikatteen kehitys seurasi Manner-Suomen kehitystä vuoteen 2020 asti. Vuonna 2021 Heinäveden vuosikatteen suhde poistoihin oli yli Manner-Suomen keskiarvon. (Kuvio 24.)

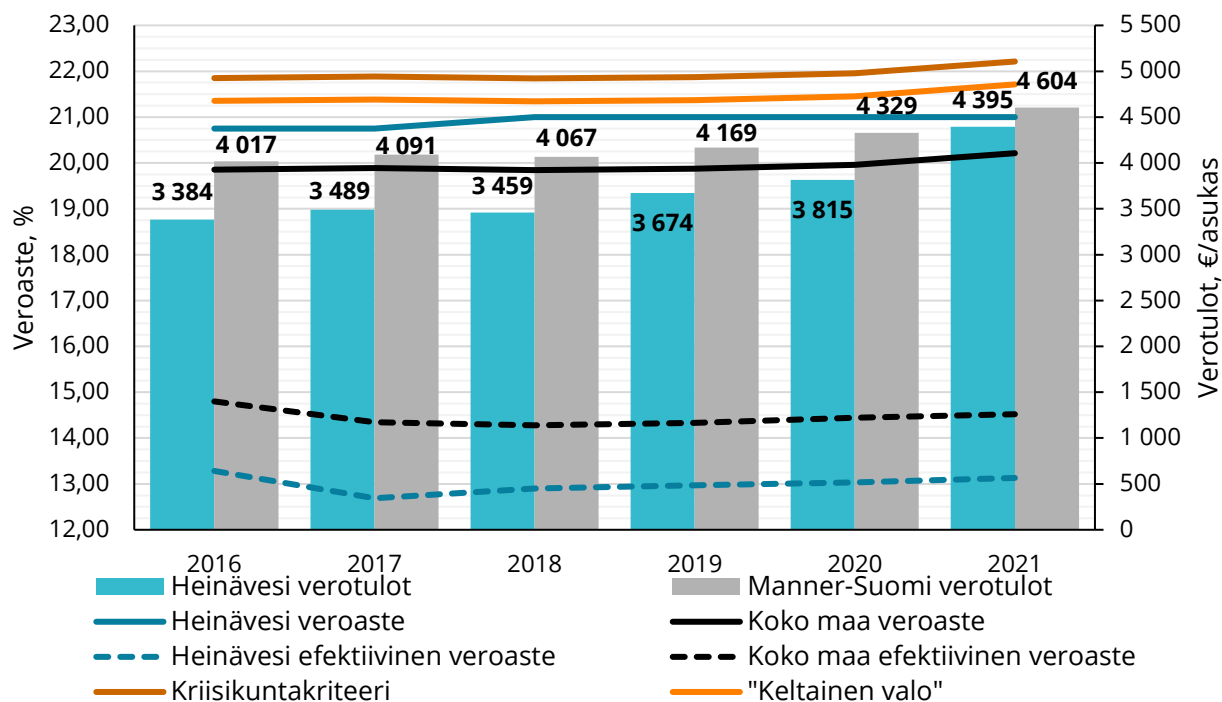
Kuvio 24. Heinäveden kuntakonsernin vuosikatteen suhde poistoihin vuosina 2016–2021. Lähde: Kuntaliitto, Kuntatalouden tilastot⁴⁹.

Kuntaveron on kuntien tärkein tulonlähde ja kunnilla on itsehallintoon perustuva oikeus päättää veroprosentistaan. Kriisikuntakriteerinä tuloveroprosentti kuvaa osaltaan kunnan taloudellista liikkumavaraa, sillä korkean tuloveroprosentin kunnalla on vähemmän liikkumavaraa kuin matalan veroprosentin kunnalla. Kriteerin raja-arvona on vähintään 2,0 prosenttiyksikköä koko maan keskiarvoa korkeampi tuloveroprosentti. ”Keltaisen valon” raja-arvona on 1,5 prosenttiyksikköä keskimääräistä korkeampi tuloveroprosentti. (Rainio 2018, Kuntaliitto 2020.)

Heinäveden tuloveroprosentti oli 20,75 vuosina 2016–2017 ja nousi 21,00 prosenttiin vuonna 2018. Suomen kuntien keskimääräinen veroaste vuonna 2021 oli 20,21 kriisikuntakriteerin rajan ollessa 22,21 prosentin veroaste. Heinävesi sai vuonna 2021 verotuloja 4 395 euroa asukasta kohden, mikä oli 95 prosenttia Manner-Suomen keskiarvosta. Kunnan verotulot kasvoivat hitaasti vuosina 2016–2020 noin 3 400 eurosta 3 800 euroon, mutta verotuloissa tapahtui vuonna 2021 merkittävä kasvu. Samaan aikaan Heinävesi saavutti Manner-Suomen keskiarvoa. Heinäveden veroaste on Manner-Suomen keskiarvoa korkeampi ja

⁴⁹ <https://www.kuntaliitto.fi/talous-ja-elinvoima/kuntatalouden-tilastot>;

verotulot hieman pienemmät. Tämä kertoo heinävetisten keskiarvoa vain hieman matalammasta tulotasosta ja siten heikommasta veronmaksukyvyistä. Vaikka Heinäveden nimellinen tuloveroprosentti oli 21,00, kunnan todellinen (efektiivinen) veroaste vuonna 2021 oli 13,13 prosenttia. Efektiivinen veroaste kertoo maksuunpannun kunnallisveron suhteen ansiotuloihin ja huomioi kunnallisverotuksessa tehtävät erilaiset vähennykset. Vähennykset painottuvat alemmille tulotasoille, jolloin efektiivinen veroaste on alhaisempi. Mitä pienempi nimellisen ja efektiivisen veroasteen erotus on, sitä parempi on kuntalaisten veronmaksukyky. Vuonna 2021 Heinäveden nimellisen ja efektiivisen veroasteen erotus oli 7,87 prosenttiyksikköä, kun koko maan keskimääräinen erotus oli 5,48 prosenttiyksikköä. (Kuntaliitto 2019⁵⁰, Kuvio 25.)

Kuvio 25. Heinäveden tuloveroaste sekä verotulot vuosina 2016–2021. Lähde: Kuntaliitto, Kuntatalouden tilastot⁵¹.

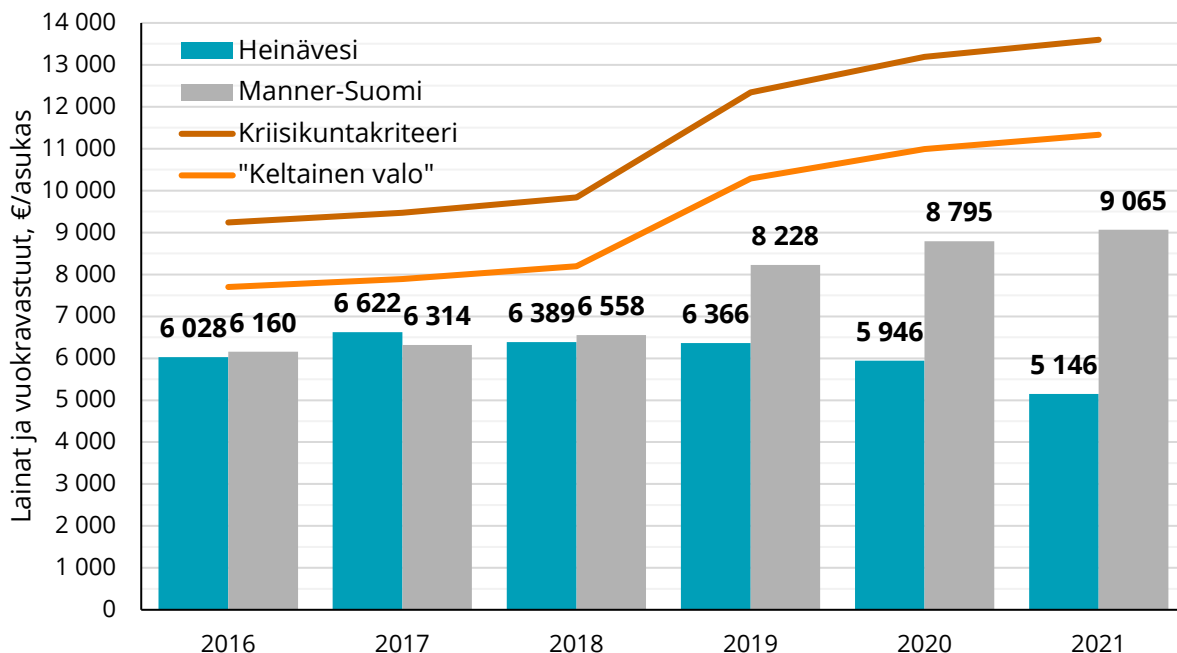
Lainakannalla tarkoitetaan kunnan tai konsernin korollista vierasta pääomaa, käytännössä velkaa. Velan maksuvelvoitteet ovat usein kiinteitä ja ne on pystyttävä hoitamaan, vaikka kunnan/konsernin tulos heikkenisi. Tämän vuoksi lainat ovat yksi kriisikuntakriteereistä. Vuodesta 2022 alkaen kriteeristössä huomioidaan lainamäärän lisäksi myös vuokravastuut. Tämä kuvastaa paremmin kunnan taloudellista todellisuutta nykypäivänä, kun esimerkiksi kiinteistöjen leasing-järjestelyt ovat yleistyneet. Kriisikuntakriteerin raja-arvo on 50 prosenttia ja "keltaisen valon" raja-arvo 25 prosenttia koko maan keskimääräistä korkeammat laina- ja vuokravastuut. (Rainio 2018, Kuntaliitto 2020.)

Heinäveden kuntakonsernin lainat ja vuokravastuut olivat vuonna 2021 noin 5 150 euroa asukasta kohden. Vuosina 2016–2019 Heinäveden lainat ja vuokravastuut vaihtelivat noin 6 000 ja noin 6 600 euron välillä asukasta kohden. Vuoteen 2018 asti laskelmassa on

⁵⁰ Kuntaliitto 18.11.2019. Kuntien veroprosentit ja efektiiviset veroasteet. [https://web.archive.org/web/20211019085353/https://www.kuntaliitto.fi/talous/verotus/kuntien-veroprosentit/kuntien-veroprosentit-ja-efektiiviset-veroasteet](https://web.archive.org/web/20211019085353/https://www.kuntaliitto.fi/talous/verotus/kuntien-veroprosentit/kuntien-veroprosentit/kuntien-veroprosentit-ja-efektiiviset-veroasteet) Viitattu 19.10.2021.

⁵¹ <https://www.kuntaliitto.fi/talous-ja-elinvoima/kuntatalouden-tilastot>;

huomioitu ainoastaan konsernin lainat, mutta 2019 alkaen myös vuokravastuut. Vuokravastuiden huomioiminen ei juuri vaikuttanut Heinäveden vastuiden kokonaismäärään, sillä konsernin vuokravastuut olivat vuosina 2019–2021 200–300 euroa. Heinävesi on saanut pienennettyä vastuitansa merkittävästi vuodesta 2019 alkaen. Heinäveden lainat ja vuokravastuut ovatkin olleet vuodesta 2019 alkaen merkittävästi alhaisemmat kuin Manner-Suomessa keskimäärin; vuonna 2021 ne olivat noin 57 prosenttia keskiarvosta. (Kuvio 26.)

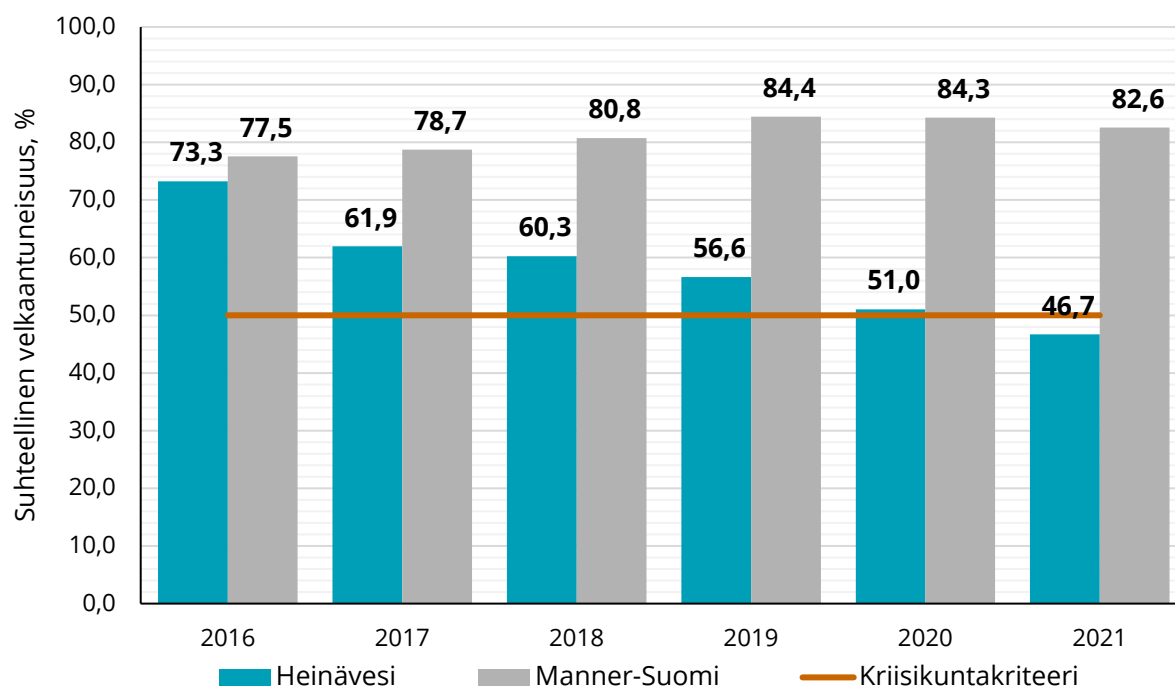

Kuvio 26. Heinäveden kuntakonsernin lainat ja vuokravastuut vuosina 2016–2021. Vuoteen 2018 asti on huomioitu ainoastaan konsernin lainakanta, vuodesta 2019 alkaen myös vuokravastuut. Lähde: Kuntaliitto, Kuntatalouden tilastot⁵².

Yksi kuntakonsernin vakavaraisuutta kuvaava tunnusluku on suhteellinen velkaantuneisuus. Se mittaa tuottojen riittävyyttä velkojen hoitoon eli kuinka paljon konsernin käyttötuoloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Mitä vähäisempää suhteellinen velkaisuus on, sitä paremmat mahdollisuudet kuntakonsernilla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella. Suhteellinen velkaantuneisuus oli vuoteen 2021 asti yksi kriisikuntakriteeri ja sen raja-arvo oli vähintään 50 prosentin velkaantuneisuus. Vuodesta 2022 alkaen kuntakonsernin velanhoitokykyä kuvaava laskennallinen lainanhoitokate korvasi suhteellisen velkaantuneisuuden kriisikuntakriteerinä. Laskennallinen lainanhoitokate ilmaisee vuosikatteen suhteen lainojen korkokuluihin ja laskennallisiin lyhennyksiin. Laskennallinen lainanhoitokatte kriisikuntakriteerin raja-arvo on 0,8 ja keltaisen valon raja-arvo 1,0 eli tilanne, jossa konsernin vuosikate riittää juuri ja juuri lainanhoitokulujen kattamiseen. (Raiio 2018, Kuntaliitto 2020.)

Heinäveden kuntakonsernin suhteellinen velkaantuneisuus laski vuosina 2016–2021 73 prosentista 47 prosenttiin. Vuonna 2017 velka-aste pieneni peräti 11 prosenttiyksiköllä, minkä jälkeen suhteellinen velkaantuneisuus on jatkanut laskua hitaammin, mutta tasaisesti joka vuosi. Vuonna 2021 konsernin velka-aste ensimmäistä kertaa tarkastelujaksolla painui alle 50 prosentin kriisikuntakriteerin. Manner-Suomen kuntien keskimääräinen suhteellinen velkaantuneisuus taas kasvoi tarkastelujaksolla 77,5 prosentista 83 prosenttiin. (Kuvio 27.)

⁵² <https://www.kuntaliitto.fi/talous-ja-elinvoima/kuntatalouden-tilastot>;

Kuvio 27. Heinäveden suhteellinen velkaantuneisuus vuosina 2016–2021. Lähde: Kuntaliitto, Kuntatalouden tilastot⁵³.

⁵³ <https://www.kuntaliitto.fi/talous-ja-elinvoima/kuntatalouden-tilastot>;

6 STRATEGISET VALINNAT JA UUSIUTUMINEN

Heinäveden kuntastrategiassa väestön väheneminen ja huoltosuhteen heikkeneminen sekä pienentyvä työvoimaresurssi on tunnistettu uhkana. Työvoiman tarjontaa halutaan vahvistaa hyödyntämällä koko työvoimapotentialiaali ja panostamalla työ- ja koulutusperäiseen maahanmuuttoon. Työvoimapotentialiaalin hyödyntämiseksi Heinävedellä on toteutettu työllisyyttä edistäviä toimia, kuten kunnan työllistämislisän maksaminen työttömiä työllistäville yrityksille ja yhteisöille, työllisyyskoordinaattorin palkkaaminen kuntaan ja kunnan työpaja-toiminta. Heinävesi on ottanut vastaan pakolaisia Syyriasta vuosina 2017–2021, ja kotouttamistyöhön kunnassa on palkattu kotouttamiskoordinaattori (hyvinvointikertomus 2022–2025⁵⁴, KH 1/2021⁵⁵). Heinäveden kunta päätti vastaanottaa syyrialaisia kiintiöpakolaisia 18 henkilöä vuoden 2023 alussa, ensisijaisesti lapsiperheitä. Pakolaisten vastaanottamiseen on valmistauduttu siten, että kunnassa on valmistavan opetuksen luokka ja että aikuisten perusopetusta ja kieli- ja kulttuuriopetusta annetaan aikuisille maahanmuuttajille oman opettajan johdolla. Päivähoitoa tarvitseville maahanmuuttajalapsille järjestetään hoitoa. (KH 15.8.2022) Heinäveden kuntaan on laadittu maahanmuuttajien kotouttamisohjelma 2021–2024.

Väestöhaasteisiin tarttuminen, elinvoiman lisääminen, saavutettavuuden parantaminen ja aktiivinen kuntamarkkinointi ovat tärkeitä strategisia painopisteitä kunnan tulevaisuuden kannalta (kuntastrategia 2021–2025⁵⁶). Väestöhaasteisiin Heinävedellä on pyritty vastaamaan ottamalla käyttöön syntyneen lapsen ja kuntaan muuttaneen tervetulopakettit (KH 5/2021). Heinävesi on hakenut näkyvyyttä myös somemarkkinoinnin avulla. Lisäksi kunta on pyrkinut houkuttelemaan uusia asukkaita käynnistämällä kesällä 2022 Asumaan Heinävedelle -kampanjan, jossa kunnan ulkopuolelta Heinävedelle työhön tai lukioon tulevalle tarjotaan kunnan tai kunnan konserniin kuuluvan vuokratilayhtiön vuokra-asunnoissa kolmen kuukauden ilmaista asumista, jos kuntaan muuttava tekee vähintään puolen vuoden vuokrasopimuksen (KH 2.5.2022, KH 6.6.2022). Kampanjan suunniteltiin kestävän vuoden 2022 loppuun saakka, mutta sitä päätettiin jatkaa vuoden 2023 ajan. Kampanjan tuloksena on solmittu yhdeksän vuokrasopimusta (KH 24.10.2022).

Väestön vähenemisen ja toimintojen supistumisen seurauksena osa kunnan kiinteistöistä on jäänyt tarpeettomiksi ja kunnan strategiana on ollut kiinteistöselvityksen tekeminen ja kiinteistöistä luopuminen (kuntastrategia 2016–2020). Vapaat toimi- ja teollisuustilat voivat muodostaa myös potentiaalin, joiden avulla voidaan kuntaan houkutella uusia yrityksiä. Uusimmassa kuntastrategiassa (2021–2025) vapaat teollisuustilat nähdään mahdollisuutena, jota tulisi hyödyntää.

Strategiassa määritellyt Heinäveden vahvuudet ovat metsäomaisuus, luontoon ja kulttuuriin pohjautuva matkailu- ja virkistysympäristö, vetovoimaiset matkailuyritykset (Valamo ja Lintula), teollisuusyritykset ja palvelut. Strategian mukaan Heinäveden mahdollisuuksia ovat runsas vapaa-ajan asutus ja monipaikkaisuus, alueellinen yhteistyö sekä viihtyisä ja turvallinen elinympäristö. Kunnan alueella on tutkittu kaivostoiminnan edellytyksiä ja malmivaroja, mutta kaivostoiminta nähdään suurena uhkana luontoon perustuville toiminnoille ja

⁵⁴ Heinäveden laaja hyvinvointikertomus 2022–2025.

⁵⁵ Lähteet: Heinäveden kunnanhallituksen pöytäkirjat 2021–2022.

⁵⁶ Lähteet: Heinäveden kuntastrategiat 2016–2020 ja 2021–2025.

kaivostoimintaa vastustetaan laajasti (kuntastrategia 2021–2025; Sweco Ympäristö Oy 2019⁵⁷; Leino & Miettinen 2020⁵⁸).

Luonnonvarojen kestävä käyttö, luontomatkailu (kansallispuistojen ja retkeilyverkostojen vahvistaminen, palvelut) ja puhtaan energian (aurinko- ja tuulienergia) käyttö nähdään tulevaisuuden vahvistuvina trendeinä, joihin kunnassa halutaan tarttua (kuntastrategia 2021–2025). Matkailussa nähdään olevan paljon hyödyntämätöntä potentiaalia (Sweco Ympäristö Oy 2019). Heinävedellä sijaitsee Koloveden kansallispuisto ja Heinäveden vesireitti kanaviineen (kuusi kanavaa) tarjoaa mahdollisuuksia luontoon perustuvan matkailun kehittämiseen. Matkailun kehittämistä Heinäveden kunta on edesauttanut esimerkiksi koordinoimalla 2018–2021 Luostarista kanavien kautta pappilaan -nimistä yritysryhmähanketta, jonka tavoitteena oli vahvistaa yritysten yhteistoimintaa sekä uusien matkailutuotteiden kehittämistä. Heinävedellä toimivat yritykset ja luostarit ovat kehittäneet matkailuinfraa ja -palveluja hankerahoituksin. Heinäveden kunta selvittää ja etsii rahoitusta luostarivaellusreitin kunnostamiseen monikäyttöreitiksi, mikä mahdollistaa mm. pyöräilyn reitillä (KH 10.10.2022). Hankkeelle haetaan rahoitusta ELY-keskuksesta ja kunta varaa hankkeen omahoitusosuuden vuoden 2023 talousarvioon (KH 24.10.2022).

Luontomatkailun kehittämiseksi Heinäveden kunta on saanut EU-hankerahoitusta ELY-keskuksen kautta. Heinäveden sataman luontomatkailun kehittämishankkeet pitävät sisällään investointeja ja kehittämistä, ja ne toteutetaan vuosina 2022–2023. (KH 28.2.2022, KH 23.5.2022, RR-tietopalvelu⁵⁹) Maaseudun kehittämisrahoitusta on käytetty kuntataajaman ja kylien viihtyisyyden ja palvelujen parantamiseen sekä kylien hyvinvoinnin edistämiseen. Hankkeiden toteuttajina ovat olleet Heinäveden kunnan ohella järjestöt ja kyläyhdistykset. (Hyrrä-tietopalvelu⁶⁰).

Luontomatkailun edistämiseen liittyy myös selvitys Palokin koskien ennallistamisesta. Heinäveden ja Tuusniemen rajalla sijaitsevat Palokin kosket on valjastettu vesivoiman tuotantoon. Voimalan tullessa pian käyttöikänsä päähän koskien ennallistamisesta on virinnyt julkista keskustelua ja Palokin koskien vapauttamista vaativaa kansalaistoimintaa. Asiasta on tehty selvityksiä, joissa on esitetty erilaisia kalatievaihtoehtoja niin, että sähköntuotanto jatkuisi. Äskettäin valmistuneessa selvityksessä esitetään Palokin koskien vapauttamista kokonaan ja käyttöikänsä päässä olevan pienvoimalan purkamista. Selvityksen mukaan koskien ennallistamisesta koituva hyöty uhanalaisille kalakannoille ja koko Itä-Suomen elinvoimaisuudelle olisi merkittävämpi kuin sähköntuotannon jatkaminen. Palokin merkitys sähkön tuotannossa on pieni (tiedote 7.10.2022⁶¹).

Kunnanhallitus linjasi kunnan kantana, että järvitaimenen ja -lohen nousun Palokissa mahdollistamiseksi tarvittavien toimenpiteiden jatkoselvitys ja toteuttamistoimenpiteet tulee tehdä valtion varoista. Totutustoimenpiteiden suunnittelussa ja valinnassa tulisi ottaa huomioon Pohjois-Karjalan Sähkö Oy:n liiketoimintaa sekä huomioon myös Suomen

⁵⁷ Sweco Ympäristö Oy. 2019. Heinäveden elinvoiman kehittämisselvitys. Saatavissa: <http://heinavesi.fi/download.php?id=1778>

⁵⁸ Leino, J. & Miettinen, E. 2020. Malminetsintä, hyväksyttävyyys ja osallistumismahdollisuudet – tapauksena Heinäveden malminetsintäkonflikti. Ympäristöpolitiikan ja -oikeuden vuosikirja XIII 2020, s. 265–367.

⁵⁹ Rakennerahastotietopalvelu. <https://www.eura2014.fi/rrtiepa/>

⁶⁰ Ruokaviraston tietopalvelu. https://tietopalvelu.ruokavirasto.fi/QvAJAXZfc/.opendoc.htm?document=Published/raportointi.qvw&Sheet=SH_HR_FI&anonymous=true

⁶¹ <https://heinavesi.fi/ajankohtaista/1749> , luettu 18.10.2022

huoltovarmuuskulma sähkön osalta. (KH 5.9.2022) Heinäveden kunta esitti Pohjois-Karjalan maakuntaliiton vaikuttamisen kärjiksi 2024 Heinäveden Palokin koskien ennallistamista ja vaelluskalahankkeiden edistämistä. Toisena kohteena kunta nosti esille Karvion sil-
lan (VT 23) ja Heinäveden ja Liperin välisen maantien parantamisen. (KH 28.11.2022)

Riittävän kattavan ja nopean tietoliikenneverkon rakentaminen on yksi Heinäveden kunnan kärkihankkeista. Nopeita yhteyksiä tarvitsevat yritykset, asukkaat ja kausiasukkaat. Digitalisaatio etenee ja hybridi- sekä etätyö yleistyvät. Heinävedellä on tunnistettu monipaikkaisuuteen liittyvä potentiaali, ja etätyö edellyttää toimivia tietoliikenneyhteyksiä. (kuntastrategia 2021–2025)

Heinäveden kunta liittyi vuoden 2021 alussa Pohjois-Karjalan maakuntaan. Kunta kuuluu Joensuun seutukuntaan (Joensuuhun 80 km ja Varkauteen 50 km). Heinäveden sosiaali- ja terveystalvet järjestää Siun sote ja Business Joensuu tarjoaa yritystalveluja. Matkailuyhteistyötä tehdään Karelia Expertin kanssa. Kunnan palvelujen järjestämisessä tehdään yhteistyötä sekä Etelä-Savon että Pohjois-Karjalan suuntaan. Kirjasto on osa Pohjois-Karjalassa toimivia Vaara-kirjastoja. Kansalaisopiston tarjonnasta huolehtii Soisalo-opisto, joka toimii Varkauden, Joroisten ja Heinäveden kunnissa. Musiikkiopiston toiminnoista vastaa Keski-Karjalan musiikkiopisto. Heinävesi, Joroinen, Leppävirta, Pieksämäki ja Varkaus muodostavat yhteisen varhaiskasvatuksen palvelualueen siten, että edellä mainittujen kuntien asiakasperheet voivat hakea varhaiskasvatuspalveluja joustavasti kuntarajasta riippumatta (KH 6.6.2022).

Heinävedellä on käytössä varsin uudet koulurakennukset. Kunnan keskustaajaman ohella toiminnassa on yksi 30 oppilaan kyläkoulu Karviossa. Karvion koulun vuonna 2010 käyttöön otetuissa tiloissa toimii myös ryhmäperhepäiväkotii. Kunnan taajamassa on uusi leasing-rahoituksella rakennettu ja vuonna 2022 käyttöön otettu yläkoulu. Koulun yhteydessä on liikuntatilat. Koulutilojen mitoituksessa otettiin huomioon vähenevä oppilasmäärä, monitoimitilat sekä ryhmäperhepäivähoidon toiminnot (KH 5.9.2022). Heinävedellä on oma lukio.

Heinäveden kunnalla on hyvinvointisuunnitelma, jossa hyvinvoinnin päämääräksi on asetettu asukkaiden koko elämänsä ajan kestävä hyvinvointi ja osallistuva kuntalainen. Kuntalaisten hyvinvoinnin osalla Heinävedellä on huolia väestön vähenemisen ja ikääntymisen ohella lasten ja nuorten heikoksi kokemasta terveydentilasta, väestön korkeasta sairastavuudesta, työttömyydestä, pienituloisuusasteesta sekä päihteiden käytöstä ja mielenterveysongelmista. Hyvinvoinnin edistämisen keskeiset teemat ovat: 1) Kaikessa toiminnassa huomioidaan asukkaiden osallisuus ja yksinäisyyden ehkäisy, 2) koko työvoimapotentiali hyödynnetään tarjoamalla siihen riittävä tuki, 3) kuntalaiset saavat palvelut oikea-aikaisesti ja tarpeen mukaisesti sekä 4) terveellinen, turvallinen ja viihtyisä elinympäristö. Kunkin teemojen alle on koottu konkreettisia tavoitteita ja toimenpiteitä. Hyvinvointiin nähdään kytkeytyvän myös koko kunnan elinvoima (työllisyys, työpaikat ja yritykset), positiivinen kunta-kuva sekä viihtyisä ja laadukas elinympäristö. (hyvinvointikertomus 2022–2025).

Heinäveden laaja hyvinvointikertomus vuosille 2022–2025 sisältää myös lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman sekä mielenterveys- ja päihdestrategian. Strategiat korostavat lasten ja perheiden auttamista heidän omassa elinympäristössään, moniasiantuntijuuteen perustuvaa yhteistyötä, matalan kynnyksen palveluja sekä päihdeettömyyttä ja mielenterveyttä tukevaa toimintaympäristöä. Kunta on panostanut lasten harrastustoiminnan

kehittämiseen luomalla mallia, jossa harrastukset nivotaan koulupäivään. Harrastustoimintaa kehitetään yhdessä urheiluseura Heinäveden Hyrskeen kanssa (KH 2.5.2022). Liikkuva aikuinen -hankkeessa puolestaan aktivoidaan työikäisiä kuntalaisia ja edistetään työpaikkojen työpaikkaliikuntaa. Hanketta varten on palkattu liikunnanohjaaja. (KH 14.3.2022).